

1973. gada Vašingtonas konvencijas par tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES) ieviešana Eiropas Savienībā un Latvijā

Teksta autori: Gita Strode, Gunta Gabrāne, Andris Čeirāns,
Guna Bagrade, Inta Deimantoviča, Rūta Sukovska

Teksta korektors: Tālivaldis Ķerus

Zīmējumu autore: Anda Lase

Fotogrāfiju autori: Maija Medne, Māris Lielkalns, Jānis Šlūke,
Mārtiņš Kalniņš, Haralds Birznieks, Inta Deimantoviča, Gunta
Gabrāne, Inga Hoņavko, Rolands Auziņš un Gita Strode

Vāka fotogrāfiju autori: Māris Lielkalns, Maija Medne, Jānis
Šlūke, Gita Strode

Izmantotas arī *Pols Melenērs*, HM Revenue&Customs, BMF,
Federal Ministry of Finance, www.liverocknreef.com, Modesto
Junior College Geology Department un Igaunijas muitas
iestāžu fotogrāfijas

Izdevējs: Dabas aizsardzības pārvalde

Dizains un makets: SIA "MaxMor"
Iespiests Jelgavas tipogrāfijā

Materiāls sagatavots ar Latvijas vides aizsardzības fonda
finansiālu atbalstu.

**1973. gada
Vašingtonas
konvencijas par
tirdzniecību ar
apdraudētajām
savvaļas dzīvnieku
un augu sugām
(CITES) ieviešana
Eiropas Savienībā
un Latvijā**

Ievads

Starptautiskā tirdzniecība ir viens no faktoriem, kas samazina bioloģisko daudzveidību un apdraud daudzu dzīvnieku un augu sugu eksistenci. CITES jeb 1973. gada Vašingtonas konvencija par tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām ir viena no lielākajām konvencijām dabas aizsardzībā, un tā ļāvusi daudzu sugu populācijas izglābt no iznīcības. Aizsargājamo savvaļas dzīvnieku un augu sugu kontrabanda ir trešajā vietā pasaulē aiz ieroču un narkotiku kontrabandas, un tikai starptautiskā līmenī to ir iespējams samazināt.

Latvija CITES pievienojās 1997. gadā, bet kopš 2003. gada CITES nosacījumus Latvijā ievieš arī vairākas Eiropas Savienības regulas. Attīstoties Latvijas ekonomikai un palielinoties cilvēku labklājībai un pirktspējai, palielinās arī tirdzniecība ar eksotiskām precēm, kas izgatavotas no savvaļas augu un dzīvnieku sugām. Pieaug to tūristu skaits, kas, atgriežoties no ceļojumiem, kā suvenirus izvēlējušies izstrādājumus no CITES pielikumos iekļautām sugām, kā arī medību trofeju ieguve ārpus Latvijas kļuvusi ierasta. CITES nosacījumus nacionālā un starptautiskā līmenī Latvijā ievieš un kontrolē daudzas institūcijas – Dabas aizsardzības pārvalde, zinātniskās institūcijas (Latvijas Dabas muzejs, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte un Bioloģijas institūts), Valsts vides dienests un tā reģionālās vides pārvaldes, muiža un policija.

Šis mācību materiāls tapis ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu, un tā mērķis ir veicināt izpratni par CITES un ar to saistītajiem tiesību aktiem. Rokasgrāmata radīta gan kā palīgmateriāls darbā tiem, kas praktiski saskaras ar CITES nosacījumu ieviešanu un kontroli, gan tiem, kas vēlas legāli nodarboties ar savvaļas augu un dzīvnieku starptautisko tirdzniecību.

Izvēlies dabas aizsardzību!

Saturs

Ievads	2
I. Starptautiskā tirdzniecība ar savvaļas sugām	4
II. Vašingtonas konvencija (CITES)	6
Kas ir CITES – vēsture, mērķis, struktūra	6
CITES darbības pamatprincipi	8
CITES sugas	9
CITES atļaujas	10
CITES īpatņu nelegālā tirdzniecība pasaulē	12
III. Savvaļas sugu tirdzniecības regulēšana Eiropas Savienībā	14
Kā Eiropas Savienībā tiek ieviestas CITES prasības?	14
Tiesību akti CITES jomā	16
Citi savvaļas sugu tirdzniecībai saistošie Eiropas Savienības tiesību akti	20
Eiropas Savienības dalībvalstu loma CITES tiesību aktu izstrādē	21
Padomes Regulas Nr. 338/97 sugas un pielikumi	22
Eiropas Savienības CITES dokumenti	24
CITES īpatņu pārvadāšanas un tirdzniecības nosacījumi Eiropas Savienībā	28
CITES dzīvnieku identificēšana un marķēšana	32
Darbs ar dokumentiem	35
Izņēmumi	39
IV. CITES ieviešana Latvijā	44
CITES ieviešanas vēsture	46
Latvijas tiesību akti, kas regulē CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumu ieviešanu	48
CITES sugas Latvijā un to aizsardzība	50
CITES ieviešanas institūcijas	52
Sankcijas par pārkāpumiem dabas aizsardzības jomā un muitas prasību neievērošanu Latvijas Republikas teritorijā	63
V. Ieteikumi tūristiem	66
Kā saņemt CITES atļauju?	74
VI. CITES īpatņu tirgus Latvijā un Eiropas Savienībā	76
Legālās tirdzniecības apjomi Eiropas Savienībā	76
Legālās tirdzniecības apjomi Latvijā	81
Nelegālā tirdzniecība Eiropas Savienībā	84
Nelegālā tirdzniecība Latvijā	86
Nelikumīgas apdraudēto savvaļas sugu tirdzniecības veidi	89
Palīgmateriāls rāpuļu izstrādājumu atpazīšanā	95
Palīgmateriāls, lai noteiktu, vai koraļļiem piemērojami CITES nosacījumi	100
Izmantotā literatūra	101

1. attēls. Floridas sarkanais bruņurupucis jeb sarkanausu bruņurupucis *Trachemys scripta elegans*. Šis sugas bruņurupuči tiek pārvadāti arī Eiropas Kopienas valstīs un piedāvāti zooveikalos kā mājdzīvnieki. Eiropas Savienībā ir aizliegts ievest dzīvus sarkanausu bruņurupučus no citām valstīm, jo jau daudzviet Eiropā tas nokļuvis un iedzīvojis savvaļā, tādējādi kā invazīva suga apdraudot vietējās bruņurupuču sugas. Šis sugas bruņurupuči nav iekļauti CITES pielikumos, bet to tirdzniecības kontrole ir noteikta Eiropas Savienības tiesību aktos, kuri ievieš CITES nosacījumus.

Foto: M. Lielkalns

I. Starptautiskā tirdzniecība ar savvaļas sugām

Savvaļas dzīvnieku un augu komerciāla izmantošana ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem pēc tiešas dzīvotņu iznīcināšanas, kas apdraud savvaļas sugu eksistenci. Jau 20. gs. beigās dzīvu savvaļas dzīvnieku un augu kopējais tirdzniecības apjoms sasniedza apgrozījumu aptuveni 6 miljardu ASV dolāru robežās, un tam ir tendence pieaugt. Katru gadu savvaļā tiek iegūti un komerciāli izmantoti 40 000 primātu un 3 miljoni putnu indivīdu, 10 miljoni rāpuļu ādu, 15 miljoni kažokādu, 1 miljons savvaļas orhideju, 7– 8 miljoni kaktusu un vairāk nekā 350 miljoni tropisko zivju. Tirdzniecības preču klāsts ir plašs, sākot ar dzīvniekiem un augiem, beidzot ar dažādiem no tiem gatavotiem izstrādājumiem, to skaitā pārtikas produktiem, ādas izstrādājumiem, medību trofejām, koksnes izstrādājumiem, tūristu suvenīriem, Austrumu tradicionālās medicīnas produktiem u.c. (Anon. 1998; Anon. 2003; Holden 1998, Kecse-Nagy et al. 2006).

Lai gan mūsdienās nebrīvē audzē un pārvairo daudzu savvaļas sugu augus un dzīvniekus, joprojām lielu daļu īpatņu iegūst savvaļā, lai apmierinātu augošo pieprasījumu, jo ne visas sugas nebrīvē vairojas vai arī vairojas lēni un procesā jāiegulda daudz darba un līdzekļu. Piemēram, vecajās Eiropas Savienības valstīs laika posmā no 1990. līdz 1999. gadam tika ievestas 605 519 zaļās iguānas *Iguana iguana*, no kurām 12% bija iegūti savvaļā, savukārt tikai 3% no ievestajiem 19 604 sauszemes bruņurupučiem *Testudo horsfieldi* bija audzēti nebrīvē (Auliya 2003).

Eiropas Savienība ir viens no lielākajiem patērētājiem un CITES īpatņu importētājiem pasaulē. Kopējais ievesto dzīvnieku un augu skaits svārstās, bet būtiski nesamazinās, jo ir atkarīgs no dažādām tendencēm pasaulē. Piemēram, putnu gripas uzliesmojums sama-

zinājis pieprasījumu pēc eksotiskiem putniem, veicinot rāpuļu kā mājdzīvnieku popularitātes pieaugumu, tomēr Eiropas Savienība joprojām ir otrais lielākais dzīvo savvaļas putnu importētājs pasaulē (Kecse-Nagy et al. 2006). Savukārt Latvijā, augot dzīves līmenim, palielinās to iedzīvotāju skaits, kuri iegādājas izstrādājumus no retu rāpuļu ādām vai iecienījuši eksotisku dzīvnieku trofeju ieguvu.

Lai regulētu tirdzniecības apjomus un nodrošinātu ilglaicīgu sugu izmantošanu, radās CITES. Par to, ka šāda starptautiska konvencija ir nepieciešama un jāpieliek kopīgas pūles dabas resursu saglabāšanā nākamajām paaudzēm, liecina gan augošais pieprasījums, gan tendences pasaulē.

2. attēls. Lūsis *Lynx lynx* ir Eirāzijā sastopams savvaļas kaķis, kura kažokādas augstu vērtē modes industrijā. Mednieki iecienījuši lūsi arī kā medību trofeju, turklāt daudzi joprojām lūsi uzskata par kaitīgu plēsēju. Par CITES īpatni konvencijas izpratnē uzskatāms gan dzīvs lūsis, gan tā ādas vai citas ķermeņa daļas, kas ir viegli atpazīstamas.

Foto: M. Lielkalns

II. Vašingtonas konvencija (CITES)

Kas ir CITES – vēsture, mērķis, struktūra

1963. gadā Starptautiskās dabas aizsardzības savienības IUCN Ģenerālā Asambleja pēc jaunattīstības valstu lūguma pieņēma rezolūciju, kas aicināja izveidot starptautisku konvenciju, kura regulētu apdraudēto savvaļas dzīvnieku sugu ādu un trofeju eksportu, tranzītu un importu. Pirmais konvencijas uzmetums parādījās 1964. gadā, bet 1969. gadā tika prezentēts to sugu saraksts, kuru tirdzniecība tiktu kontrolēta. 1973. gada 3. martā Vašingtonā (ASV) 80 valstu atbalstīja Konvencijas par tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES) izveidi, bet spēkā tā stājās 1975. gada 1. jūlijā, kad to bija ratificējušas 10 valstis. Šobrīd CITES ratificējušas 173 valstis, padarot to par vienu no plašākajām dabas aizsardzības konvencijām pasaulē (Wijnstekers 2001, www.cites.org).

CITES mērķis ir nodrošināt, lai savvaļas dzīvnieku un augu sugu starptautiskā tirdzniecība neapdraudētu to eksistenci. CITES dalībvalstis savvaļas sugu starptautisko tirdzniecību regulē ar īpašu atļauju un sertifikātu sistēmu. Atļaujas un sertifikāti tiek izsniegti tikai tad, ja tiek izpildītas konvencijā noteiktās prasības, un šie dokumenti tiek uzrādīti, šķērsojot valstu robežas.

Konvencijas darbību koordinē Sekretariāts (atrodas Šveicē), bet reizi divos vai trijos gados notiek dalībvalstu konference, kuras laikā tiek pārskatīta un optimizēta CITES darbība, pieņemot dalībvalstīm saistošas rezolūcijas un lēmumus, kas vēlāk jāiestrādā nacionālajos tiesību aktos, un pārskatot

CITES pielikumos iekļauto sugu sarakstus. Katra CITES dalībvalsts nosaka vienu vai vairākas uzraudzības iestādes, kas izsniedz CITES atļaujas un sertifikātus un koordinē konvencijas nosacījumu ieviešanu, kā arī vismaz vienu zinātnisko institūciju, kas sniedz ieteikumus par tirdzniecības ietekmi uz sugu saglabāšanu. CITES nosacījumu izpildi kontrolē robežkontroles institūcijas – robežapsardze, muita, sanitārā robežinspekcija u.c. (Rosser et.al. 2001; Ignats, Gulbis 2003).

Definīcijas

CITES konvencijā biežāk lietotie termini

- **Suga (*species*)** – jebkura suga, tās pasuga vai ģeogrāfiski norobežota populācija.
- **Īpatnis (*specimen*)** – jebkurš dzīvnieks vai augs, dzīvs vai nedzīvs, katra viegli identificējama tā daļa vai derivāts.
- **Tirdzniecība (*trade*)** – eksports, reeksports, imports un ieviešana no jūras.
- **Reeksports (*reexport*)** – jebkura iepriekš importēta īpatņa eksports.
- **Ieviešana no jūras (*introduction from the sea*)** – tādu jebkuras sugas īpatņu ieviešana valstī, kuri iegūti jūras vidē ārpus jebkuras valsts jurisdikcijas.
- **Pirmskonvencijas īpatnis (*pre-convention specimen*)** – īpatnis, kurš iegūts īpašumā pirms uz to kļuva attiecināmi CITES nosacījumi.

3. attēls. Zili dzeltenais ara *Ara ararauna*. CITES aizsardzībā šis putns nokļuvis pārāk lielas starptautiskās tirdzniecības dēļ. Konvencija aizsargā gandrīz visu sugu papagaiļus.
Foto: M. Lielkalns

CITES darbības pamatprincipi

CITES konvenciju veido pamatteksts, kas nosaka, kādos gadījumos atļauta apdraudēto savvaļas sugu tirdzniecība, kā arī trīs CITES pielikumi (I, II un III), kuros uzskaitītas apdraudētās savvaļas dzīvnieku un augu sugas.

I pielikumā iekļautas visas tās sugas, kurām draud iznīkšana un kurām tirdzniecība kaitē vai var nodarīt kaitējumu. Šo sugu tirdzniecība pakļauta īpaši stingrai kontrolei, un to komerciāla izmantošana ir aizliegta. Tikai izņēmuma gadījumos, piemēram, zinātniskos nolūkos, atļauta I pielikuma sugu pārvietošana un tirdzniecība. Jebkura I pielikuma sugas īpatņa imports, eksports vai reeksports tiek atļauts, ja saņemtas CITES importa un eksporta atļaujas. Jebkura I pielikuma īpatņa ieviešana no jūras ir likumīga tikai tad, ja saņemts

Papagaiļi *Psittaciformes*

CITES statuss	CITES I un II, Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikums
Izplatība	Austrālija, Dienvidaustrumu Āzija, Ziemeļamerikas dienvidi, Dienvidamerika, Āfrika
Apraksts	Dekoratīvi, sabiedriski, gudri putni, kas spēj atdarināt skaņas, arī cilvēka balsi.
Izmantošana	Papagaiļus bieži tur mājās kā mīldzīvniekus. Šiem nolūkiem tos ķer dabā. Lielie papagaiļi vairojas lēni, mazuļu nav daudz, un pieprasītāko sugu papagaiļu skaits dabā bīstami sarūk. Nebrīvē šos putnus pavairot ir grūti. CITES noteikumi attiecas uz visām papagaiļu sugām, izņemot mazo papagaiļu sugas, kuras labi vairojas nebrīvē, piemēram, viļņoto papagaiļi <i>Melopsittacus undulates</i> , korellu <i>Nymphicus hollandicus</i> , zaļspārnišiem <i>Agapornis spp.</i>

speciāls CITES sertifikāts. Komerciālos nolūkos nebrīvē audzēti I pielikuma īpatņi tiek uzskatīti par II pielikumā iekļauto sugu īpatņiem.

II pielikumā iekļautas visas tās sugas, kurām vēl nedraud iznīkšana, bet kuras var kļūt apdraudētas, ja tirdzniecība ar šo sugu īpatņiem netiks pakļauta kontrolei. Šajā pielikumā iekļautas arī tās sugas, kuras apdraud starptautiskā tirdzniecība, jo tās ir līdzīgas citām II pielikumā minētajām sugām. II pielikuma sugu eksporta gadījumā nepieciešams saņemt CITES eksporta

CITES atļaujas

CITES dokumentus izsniedz katras dalībvalsts noteikta viena vai vairākas uzraudzības institūcijas. Konvencija nosaka standartizētas CITES atļauju formas, kuru uz-būve ir līdzīga visās dalībvalstīs (1. un 2. pielikums).

CITES dokumenti var būt dažādi:

- importa atļaujas;
- eksporta atļaujas un reeksporta sertifikāti;
- sertifikāti pirmskonvencijas īpatņiem;
- izcelsmi apliecinājoši sertifikāti;
- sertifikāti, kas apliecina, ka īpatnis ir audzēts nebrīvē vai mākslīgi pavairots;
- ceļojošās izstādes sertifikāti;
- dokumenti paraugu kolekcijām.

Visi šie dokumenti tiek veidoti atbilstoši 1. pielikumā sniegtajam paraugam, aizpildot attiecīgo aili un norādot informāciju saskaņā ar atbilstošo CITES Rezolūciju (CITES Rez. Conf.12.3.).

Konvencija paredz, ka dalībvalstu CITES dokumentiem jābūt aizpildītiem vienā vai vairākās oficiālajās konvencijas valodās (angļu, spāņu vai franču) un vietējā valodā, ja tā nav oficiālā konvencijas valoda. Uz dokumenta jābūt norādītam, kāda veida atļauja vai sertifikāts tas ir. CITES dokuments ir derīgs tikai tad, ja uz tā ir pilns konvencijas nosaukums un logo, norādīta amatpersona, kas to paraksta, un tās paraksts, izdevējiesādes nosaukums un dokuments ir apzīmogots ar izdevējiesādes zīmogu. Ja CITES atļaujai vai sertifikātam ir pielikums, tam jābūt norādītam uz pamatdokumenta, bet pielikumā jānorāda, kāda dokumenta pielikums tas ir. Apzīmogotam un parakstītam jābūt gan pamatdokumentam, gan pielikumam. CITES dokumentos jābūt norādītam sugas zinātniskajam (latīniskajam) nosaukumam un īpatņu daudzumam, kuram dokuments izsniegts, kā arī īpatņu aprakstam, norādot to specifiskās pazīmes un marķējumu, ja tāds ir. Obligāts nosacījums, lai CITES dokuments būtu derīgs, ir dokumenta numurs un izsniegšanas datums. CITES dokumenti tiek

drukāti uz papīra ar drošības zīmēm vai tiem tiek uzlikts drošības zīmogs, lai novērstu viltojumus.

Uz visām CITES importa un eksporta atļaujām un reeksporta sertifikātiem jābūt norādītam, kādam mērķim (*purpose*) paredzēts izmantot CITES īpatņus un kāda ir to izcelsme (*source*). Dalībvalstis šim nolūkam izmanto kodus, kuru skaidrojums sniegts 1. tabulā.

CITES eksporta atļauju un reeksporta sertifikātu derīguma termiņš nepārsniedz 6 mēnešus, bet importa atļauju derīguma termiņš nav ilgāks par 12 mēnešiem.

Ja kāda dalībvalsts izsniedz sertifikātu CITES īpatnim, apliecinot, ka tas ir pirmskonvencijas īpatnis, sertifikātā jābūt norādītam īpatņa iegūšanas datumam. Kamēr vien CITES īpatnis atrodas tās personas valdījumā, kura norādīta uz sertifikāta, dokuments ir derīgs.

Izcelsmi apliecinājoši sertifikāti pārsvarā tiek izsniegti III pielikuma īpatņiem, kuru izcelsmes valsts nav CITES dalībvalsts. Šo sertifikātu derīguma termiņš nepārsniedz 12 mēnešus.

Ceļojošās izstādes sertifikāti tiek izsniegti uz laika periodu ne ilgāku par trim gadiem. Šie sertifikāti paredzēti vairākkārtējai robežas šķērsošanai, un kontrolējošām iestādēm atzīmju veikšanai paredzēta sertifikāta turpinājuma lapa. Katram CITES īpatnim tiek izsniegts atsevišķs sertifikāts, kurā norādītas sevišķās īpatņa pazīmes un marķējums, atļaujot to izmantot ceļojošā izstādē un aizliedzot to pārdot vai izmantot citiem nolūkiem.

Legālas izcelsmes beigtu īpatņu vai to daļu un izstrādājumu paraugu kolekcijām, kas nav paredzētas komerciālai izmantošanai, tiek lietotas CITES atļaujas kopā ar ATA karnetēm (Wijnstekers 2001; CITES Rez.Conf.12.3.).

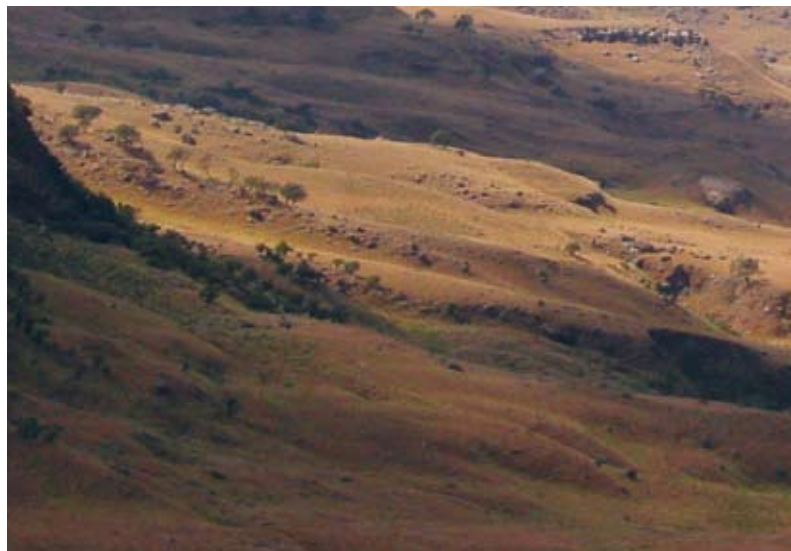
CITES īpatņu nelegālā tirdzniecība pasaulē

CITES aizsardzība nodrošinājusi to, ka vēl neviena suga, kas iekļauta CITES pielikumos, nav izmirusi, lai gan malumedniecība un nelegālā tirdzniecība turpina radīt draudus sugu saglabāšanai. Piemēram, Āfrikas ziloņu skaits no 1 300 000 īpatņu 1979. gadā sarucis līdz 420 000 īpatņu 2002. gadā, tomēr sugas aizsardzības programmas un ziloņu iekļaušana CITES I pielikumā veicinājušas ziloņu populācijas pieaugumu daudzās Āfrikas valstīs. Bēdīgāk gan klājies degunradžiem, kuru populācijas kopš 1970. gada sarukušas par 90%, un šobrīd savvaļā mīt vien ap 12 000 degunradžu, kurus visus aizsargā CITES konvencija (Milliken 1996, Anon. 2002^a).

Ja ir pieprasījums – ir piedāvājums. Ko nav iespējams iegūt legāli, to var iegūt nelegāli, tāpēc savvaļas augu un dzīvnieku kontrabanda tiek uzskatīta par trešo lielāko pēc ieroču un narkotiku kontrabandas. Ir vairāki iemesli, kāpēc nelegālā savvaļas dzīvnieku un augu sugu tirdzniecība kļuvusi tik apjomīga:

- iegūstot augu vai dzīvnieku savvaļā, izdevumi ir minimāli – nav nepieciešami nekādi ieguldījumi īpatņu audzēšanā, turklāt savvaļā dzīvniekus un augus parasti par minimālu samaksu sagūsta vietējie nabadzīgie iedzīvotāji;
- peļņa ir liela, jo reto sugu dzīvnieki un augi ir ekskluzīva prece, ko parasti iegādājas īpašnieka statusa izcelšanai;
- risks tapt piekertam ir minimāls, jo ir daudz un dažādi veidi, kā augus vai dzīvniekus nelegāli pārvie-

tot, turklāt soda naudas par šādiem noziegumiem ir daudz mazākas nekā par ieroču vai narkotiku kontrabandu. Visbiežāk sodīti tiek nevis šo noziegumu organizētāji, bet gan dzīvnieku un augu ieguvēji savvaļā un pārvadātāji (Varnas 2004).

Par tādu ekskluzīvu lietu pieprasījumu, kas iegūtas no savvaļas dzīvniekiem vai augiem, liecina cenas. Legālajā tirgū visdārgākais CITES rūpuļu īpatnis – Angolas pitons *Python anchietae* – maksā ap 10 200 eiro, bet melnajā tirgū dārgākie rūpuļi, piemēram, Angonokas bruņurupucis *Geochelone yniphora*, Komodo varāns *Varanus komodoensis* un hatērija *Sphenodon punctatus*, maksā līdz pat 33 500 eiro gabalā. Retākas sugas dzīvnieks vai augs, jaunatklāta vai endēma suga vai nebrīvē grūti pavairojams dzīvnieks vienmēr tiek augsti novērtēts kolekcionāru vidū.

Legāli iegādājoties dresētu medību piekūnu, nākas šķirties no 2500–10 000 eiro, bet, piemēram, melnajā tirgū iegādātā prece ir daudz ekskluzīvāka un cenas daudzām sugām pat neatšķiras – nelegāli iegūts dzīvs orangutans maksā līdz 40 500 eiro, leoparda mazulis – 8600 eiro, retas sugas varāns vai žņaudzējčūska var maksāt pat līdz 10 000 eiro. Dažu sugu orhidejas un kaktusi tiek piedāvāti tirdzniecībā par pārsimt eiro gabalā, taču retāki eksemplāri maksā līdz 1000 eiro. Arī daudzas no Latvijā sastopamajām aizsargājamajām sugām tiek augstu novērtētas, piemēram, pelēkā dzērve melnajā tirgū var maksāt līdz pat 1000 eiro par putnu (Auliya 2003, Garstecki 2006)!

Foto: R. Auziņš

Azartiskus medniekus vienmēr interesēs reti sastopamu dzīvnieku trofeju iegūšana. Brūnā lāča trofeju Krievijā legāli iespējams iegūt par 400 eiro, bet dalība nelegālās tīģeru medībās izmaksās no četriem līdz septiņiem tūkstošiem eiro.

Dzīves līmeņa celšanās attīstītajās valstīs rada pieprasījumu pēc ekskluzīviem ādas, ziloņkaula, koka u.c. izstrādājumiem. Joprojām daļa sabiedrības uzskata, ka samalts degunradža rags vai tīģera ūsas ārstē visas kaites. Neskatoties uz Āfrikas valstu centieniem apkarot nelegālas apdraudēto sugu medības, melnajā tirgū joprojām tiek piedāvāti degunradžu ragi par 13 000–17 000 eiro kilogramā vai ziloņkauls par nieka 200 eiro kilogramā. Visdārgākā prece mūsdienās tomēr ir muskusbrieža muskuss – 40 500 eiro kilogramā (Anon. 1998; Auliya 2003, Garstecki 2006).

Pasaulē iespējams izšķirt CITES īpatņu importa un eksporta reģionus. Ziemeļamerikas, Eiropas, Austrumāzijas valstis, kas ir ekonomiski attīstītākas, CITES īpatņus pārsvarā importē patēriņam, savukārt no Dienvidamerikas, Centrālamerikas, Āfrikas un Āzijas jaunattīstības valstis tos eksportē. Āzijas, Dienvidāfrikas, Okeānijas valstu un Austrumeiropas reģions uzskatāms par jauktu zonu, jo CITES īpatņu imports un eksports ir gandrīz līdzsvarā.

Visbiežāk dažādi tūristu suvenīri, kas izgatavoti no CITES īpatņiem (korālļiem, čūskām, gliemežvākiem), tiek vesti no Āzijas valstīm (Ķīna, Koreja, Krievija, Tāizeme u.c.), Āfrikas, Austrālijas un Dienvidamerikas.

No Krievijas un Ukrainas visbiežāk nelegāli tiek izvests „melns zelts” – kaviārs –, bet no Dienvidamerikas – dažādi kaktusi, orhidejas, eksotiskie putni. Āfrikas valstis ir ne tikai dažādu medību trofeju izcelsmes valstis, bet arī vieta, no kurienes tiek eksportēti ziloņkauls, orhidejas, rūpuļi un izstrādājumi no CITES īpatņiem.

Katra dalībvalsts pati pieņem lēmumu, ko darīt ar savā teritorijā konstatētajiem nelegālajiem CITES īpatņiem. Ja iespējams, aizturētie un konfiscētie CITES īpatņi, ja ir zināms, ka tie iegūti savvaļā, tiek sūtīti atpakaļ un izlaisti brīvībā, bet, ja īpatņi nelegāli vesti no kādas audzētavas, tos, ja iespējams, arī nosūta atpakaļ. Visus izdevumus, kas saistīti ar CITES īpatņu pārvietošanu, parasti sedz likumpārkāpējs. Tomēr daudzos gadījumos konfiscētos īpatņus nav iespējams nosūtīt atpakaļ, tāpēc dzīvi īpatņi tiek izmītināti zoodārzos vai dzīvnieku patversmēs, bet, ja neizdodas atrast piemērotu vietu, tos eitanazē. Daudzās valstīs izveidotas pat speciālas dzīvnieku patversmes, kas gan ātri vien piepildās ar nelegāli tirdzniecībā esošajiem dzīvniekiem. Dažādu derivātu, izstrādājumu un beigtu īpatņu gadījumā parasti pieņem lēmumus ir vieglāk – lielas kravas parasti iznīcina, turklāt pēc noteikta laika dalībvalsts, kas kravu aizturējusi, to drīkst arī komerciāli izmantot, gūstot ieņēmumus, ja vien šajā kravā nav I pielikuma īpatņu. Nelielu daļu aizturēto un konfiscēto īpatņu mēdz arī izmantot dažādos sabiedrību izglītojošos pasākumos vai zinātniskos nolūkos. Lai gan nelikumīgajā CITES īpatņu tirdzniecībā atklāt izdodas vien „aisberga redzamo daļu”, daudzās valstīs konfiscētie CITES īpatņu apjomi ir tik lieli, ka rodas problēmas, pieņemot lēmumus par to tālāko izmantošanu (De Klemm 1993).

6.attē. Rievknābja tukāns *Ramphastos vitellinus*. Putns pieprasīs tirdzniecībā sava eksotiskā izskata dēļ turklāt arī piemērotu dzīvotņu izžušanas dēļtā eksistence ir apdraudēta. Vairākums tukānu sugu iekļūts CITES II vai III pielikumā, kā arī Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā.

Foto: M. Lielkalns

III. Savvaļas sugu tirdzniecības regulēšana Eiropas Savienībā

Kā Eiropas Savienībā tiek ieviestas CITES prasības?

CITES dalībvalstu konferencē tiek pieņemtas rezolūcijas, kas interpretē konvencijas mērķus un uzdevumus, kā arī lēmumi, kas nosaka specifiskas, īslaicīgas darbības. CITES un tās pielikumi ir saistoši konvencijas dalībvalstīm, taču valstu tiesību aktos papildus jānosaka uzraudzības un zinātniskās institūcijas, jāiestrādā normas, kas nosaka tirdzniecības ierobežojumus un nosacījumus, jādefinē konvencijas pārkāpumi un jānosaka sodi par konvencijas nosacījumu neievērošanu.

Gaborones grozījumi CITES konvencijā ļāvu ekonomiskiem grupējumiem, piemēram, tādiem kā Eiropas Savienība, kļūt par CITES dalībvalsti, taču tie nav spēkā, jo daudzas dalībvalstis tos joprojām nav akceptējušas. Tāpēc kopš 1982. gada Eiropas Savienība ieviesusi CITES ar kopīgu tiesību aktu palīdzību, kas piemērojami visās ES dalībvalstīs. Pēc vienotā tirdzniecības izveides 20. gs. 90. gadu sākū

mā un iekšējās robežkontroles atcelšanas Eiropas Savienības teritorijā tika izveidota visaptverošāka likumdošana, pieņemot regulas par tirdzniecību ar savvaļas augiem un dzīvniekiem (Padomes Regula (EK) Nr.338/97 un ar to saistītās Komisijas regulas). Šīs regulas ir nepastarpināti piemērojamas visās Eiropas Savienības dalībvalstīs un veido CITES īstenošanas juridisko bāzi Eiropas Savienībā.

CITES konvencija paredz, ka dalībvalstis var pieņemt stingrākas prasības attiecībā uz konvencijas pielikumos iekļauto savvaļas dzīvnieku tirdzniecību, turēšanu un transportēšanu vai pat aizliegt noteiktas darbības ar tiem. Eiropas Savienības prasības attiecībā uz CITES ieviešanu ir stingrākas, nekā tās noteiktas konvencijā. Eiropas Savienības regulu pielikumos esošie sugu saraksti aptver ne tikai konvencijas sugas, bet arī Eiropas apdraudētās sugas un invazīvās vai potenciāli invazīvās

sugas, turklāt daudzas sugas atrodas stingrākā aizsardzības statusā, nekā to nosaka konvencija. CITES trīs sugu pielikumi Eiropas Savienības tiesību aktos kļuvuši par četriem Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumiem (A, B, C, D), kuros iekļauts lielāks sugu skaits.

Regulas nosaka arī specifiskākus un stingrākus nosacījumus CITES īpatņu importam Eiropas Savienībā. Eiropas Savienības dalībvalstīm ir stingrāki nosacījumi attiecībā uz CITES II pielikuma vai Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma sugu tirdzniecību, jo robežas šķērsošanas gadījumā nepieciešams uzrādīt gan CITES importa, gan eksporta atļaujas (konvencijā noteikts, ka CITES importa atļaujas nepieciešamas tikai I pielikuma sugām). Stingrāki nosacījumi ir, arī ievērot CITES III pielikuma vai Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikuma sugu īpatņus, jo uz robežas nepieciešams aizpildīt importa apliecinājumu.

Papildus tam Eiropas Savienība noteikusi atsevišķu sugu īpatņu ieviešanas aizliegumu, ja to izcelsmes valstis nesniedz pietiekamu informāciju par šo sugu stāvokli vai neievēro CITES nosacījumus, kā arī aizliegusi ievest dzīvus potenciāli invazīvos savvaļas sugu īpatņus.

Arī daudzi termini tiek definēti sīkāk, piemēram, attiecībā uz to, kas uzskatāms par CITES īpatni. Daudzas procedūras, kas saistītas ar CITES nosacījumu ieviešanu, ir daudzpusīgākas, sarežģītākas un līdz ar to stingrākas.

Informācija par Eiropas Savienības prasībām attiecībā uz savvaļas sugu tirdzniecību atrodama vairākās interneta vietnēs, piemēram, <http://ec.europa.eu/environment/cites>; www.eu-wildlifetrade.org; <http://eur-lex.europa.eu/>.

Tiesību akti CITES jomā

CITES nosacījumus Eiropas Savienībā ievieš vairāki tiesību akti.

- **Padomes Regula (EK) Nr. 338/97 (1996. gada 9. decembris) par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību**

Regulas mērķis ir aizsargāt savvaļas sugas un garantēt to saglabāšanu, regulējot to tirdzniecību. Regulā sniegti terminu skaidrojumi, kas tiek lietoti visā Eiropas Savienībā, lai aprakstītu nosacījumus tirdzniecībai ar savvaļas sugām. Šīs regulas četros pielikumos (A, B, C un D) iekļautas CITES pielikumu sugas, tirdzniecības apdraudētās Eiropas sugas un dažas invazīvās sugas. Regula nosaka pielikumos iekļauto sugu tirdzniecības kārtību, importa, eksporta, reeksporta un ieviešanas no jūras standartprocedūras, kas jāveic, šķērsojot valstu robežas, atļauju un sertifikātu izsniegšanas nosacījumus, komercdarbību kontroli un dzīvu A pielikuma īpatņu pārvietošanas nosacījumus Eiropas Savienības robežās. Regulā arī noteikti izņēmumi attiecībā uz nebrīvē dzimušiem vai mākslīgās vairošanās ceļā iegūtiem īpatņiem, tranzītu, personīgiem vai mājas piederumiem, zinātniskajām iestādēm. Regulā ietverta prasība, ka katrai Eiropas Savienības dalībvalstij jānosaka uzraudzības un zinātniskās iestādes un citas kompetentas iestādes, kas ievieš regulas prasības un kontrolē to izpildi, jānosaka sankcijas par regulas pārkāpumiem, kā arī tiek aplūkoti citi vispārīgi jautājumi. Ar šo regulu tiek apstiprinātas dažādas darba grupas Eiropas Savienības līmenī, piemēram, Komiteja, Zinātnieku darba grupa, Ieviešanas grupa, kā arī noteikti šo grupu pienākumi un tikšanās biežums.

- **Komisijas Regula (EK) Nr. 318/2008 (2008. gada 31. marts), ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību**

Šī regula aizstāj Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumus, aktualizējot apdraudēto savvaļas sugu sarakstu.

- **Komisijas Regula (EK) Nr. 865/2006 (2006. gada 4. maijs), ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus attiecībā uz Padomes Regulas (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību, ieviešanu**

Šī regula nosaka dažādus praktiskus pasākumus un darbības, piemēram, atļauju veidlapu formu, tehniskās prasības, veidlapu aizpildīšanu, dokumentu izsniegšanu, lietošanu un derīgumu, kā arī nosaka dokumentu apstrādes kārtību muitas iestādēs un apraksta dažādas

vienkāršotas procedūras. Sīkāk tiek aplūkoti dažādi izņēmumi, atbrīvojumi un atkāpes, kas minēti Padomes Regulā Nr. 338/97. Regula nosaka vienotas īpatņu marķēšanas prasības, vienotu sistēmu, kā dalībvalstis uzkrāj informāciju par importu, eksportu un reeksportu, kā arī informāciju par konfiscētajiem īpatņiem.

- **Komisijas Regula (EK) Nr. 100/2008 (2008. gada 4. februāris), ar kuru attiecībā uz paraugu kolekcijām un noteiktām formalitātēm savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecībā groza Regulu (EK) Nr. 865/2006, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97**

Šī regula papildina regulu Nr. 865/2006, paredzot vēl dažas CITES dokumentu formas un nosakot vienotu kaviāra ražotāju un pārpackotāju reģistrācijas sistēmu un marķēšanas nosacījumus storveidīgo zivju kaviāram.

- **Komisijas Regula (EK) Nr. 811/2008 (2008. gada 13. augusts) ar ko pārtrauc dažu savvaļas augu un dzīvnieku sugu īpatņu ieviešanu kopienā**

Šīs regulas pielikumos uzskaitītās sugas ar noteiktu izcelsmi un izcelsmes valsti aizliegts ievest Eiropas Savienībā.

- **Padomes Regula (EK) Nr. 1100/2007 (2007. gada 18. septembris), ar ko nosaka pasākumus Eiropas zušu krājumu atjaunošanai**

Regula izveido sistēmu Eiropas zušu *Anguilla anguilla* sugas krājumu aizsardzībai un ilgtspējīgai izmantošanai Kopienas ūdeņos.

- **Komisijas Ieteikums (2007. gada 13. jūnijs), ar ko nosaka darbību kopumu, lai izpildītu Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību (izziņots ar dokumenta numuru K(2007) 2551)**

Ieteikumā sniegti padomi un ierosinājumi, kā efektīvāk ieviest CITES nosacījumus Eiropas Savienības dalībvalstīs. Ieteikums nav saistošs un tam ir rekomendējošs raksturs.

Eiropas Savienības tiesību aktos parādās daudzi specifiski termini. Terminu skaidrojumi un noteiktas procedūras tirdzniecības vai robežas šķērsošanas laikā ir par iemeslu stingrākiem nosacījumiem savvaļas sugu tirdzniecībā Eiropas Savienībā. Terminu skaidrojumi sniegti 2. tabulā.

2. tabula. Eiropas Savienības tiesību aktos biežāk lietotie termini un to skaidrojums (Treknrakstā izceltas atšķirības starp CITES un Eiropas Savienības skaidrojumu.)

Termins	Skaidrojums
Īpatnis	<p>Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta t)punkts – „Jebkurš dzīvs vai nedzīvs A līdz D pielikumā uzskaitīto sugu dzīvnieks vai augs, jebkāda tā daļa vai atvasinājums, ko satur vai nesatur citas lietas, kā arī jebkādas citas lietas, kuras pēc pievienotajiem dokumentiem, iepakojuma, uzraksta vai etiķetes vai jebkādiem citiem apstākļiem ir vai satur šo sugu dzīvnieku vai augu daļas vai atvasinājumus, ja vien šīs daļas vai atvasinājumi nav īpaši izslēgti no šīs regulas noteikumiem vai no noteikumiem, kas attiecas uz pielikumu, kurā attiecīgās sugas ir uzskaitītas ar attiecīgu norādi attiecīgajos pielikumos.</p> <p>Īpatni uzskata par A līdz D pielikumā uzskaitīto sugu īpatni, ja tas vai arī daļa vai atvasinājums no tā ir cēlies no dzīvnieka vai auga, kur vismaz viens no “vecākiem” pieder pie tur uzskaitītajām sugām. Ja šāda dzīvnieka vai auga “vecāki” ir no citā pielikumā uzskaitītām sugām vai arī no sugām, no kurām tikai viena ir uzskaitīta, tad piemēro ierobežojošākā pielikuma noteikumus. Tomēr hibrīdu augu īpatņu gadījumā, ja viens no “vecākiem” ir no A pielikumā minētas sugas, ierobežojošākā pielikuma noteikumus piemēro tikai tad, ja šī suga pielikumā ir attiecīgi atzīmēta.”</p> <p>Konvencija nosaka, ka par īpatni uzskatāms jebkurš dzīvs vai beigts dzīvnieks vai augs un to daļas vai atvasinājumi, kas ir viegli identificējami. Eiropas Savienības nosacījumi ir stingrāki – pietiek, ja uz iepakojuma vai etiķetes norādīts, ka produkts satur kādas sugas izejvielas, un to jau var uzskatīt par CITES īpatni.</p>
Izcelsmes valsts	Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta c)punkts – valsts, kurā īpatnis sagūstīts savvaļā, audzēts nebrīvē vai iegūts maksīglgās vairošanās ceļā.
Piedāvājums pārdošanai	Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta i)punkts – piedāvājums pārdošanai un jebkāda darbība, kuru iespējams tā uztvert, ietverot reklamēšanu vai gadījumu, kad jāreklamē pārdošanai, un uzaicinājumu lietot.
Pārdošana	Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta p)punkts – jebkura pārdošanas forma, ietverot nomu, barteri vai apmaiņu.
Personīgie vai mājas piederumi	<p>Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta j)punkts – nedzīvi īpatņi, to daļas un atvasinājumi, kas ir kādas privātas personas īpašums un kas sastāda parasto iedzīvi vai ir paredzēts, ka sastādīs daļu no tās.</p> <p>CITES definīcija ir plašāka, nosakot, ka mājas vai personīgie piederumi ir legālas izcelsmes.</p>
Tirdzniecība	<p>Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta u)punkts – Padomes Regulas Nr. 338/97 noteikumiem pakļautu īpatņu ieviešana Kopienā, ietverot ieviešanu no jūras, eksportu un reeksportu, kā arī lietošana, pārvietošana un īpašnieku maiņa Kopienā, tostarp vienā dalībvalstī.</p> <p>CITES definīcija ir šaurāka un nozīmē vienīgi preču pārvietošanu pāri robežām — eksportu, reeksportu, importu un ieviešanu no jūras.</p>
Tranzīts	Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta v)punkts – īpatņu, kas tiek nogādāti zināmam kravas saņēmējam, transportēšana starp diviem punktiem ārpus Kopienas caur Kopienas teritoriju, kuras laikā jebkādi pārtraukumi šai pārvietošanai rodas tikai no šādiem pārvadājumiem nepieciešamiem pasākumiem.
Apstrādāti īpatņi, kuri iegūti pirms vairāk nekā 50 gadiem	Padomes Regulas Nr. 338/97 2. panta w)punkts – īpatņi, kas piedzīvojuši ievērojamas pārmaiņas salīdzinājumā ar to dabisko sākuma stāvokli, izmantojot tos dārglietām, rotājumiem, mākslas priekšmetiem, sadzīves priekšmetiem vai mūzikas instrumentiem vairāk nekā 50 gadus pirms Padomes Regulas Nr. 338/97 stāšanās spēkā, un kuri bez iebildumiem no attiecīgās dalībvalsts uzraudzības iestādes iegūti šādos apstākļos.
Pirmskonvencijas īpatnis	Komisijas Regulas Nr. 865/2006 1. panta 10. punkts – īpatnis, kas iegūts pirms attiecīgās sugas pirmreizējās iekļaušanas Konvencijas papildinājumos.

7. attā. Kosmētiski medicīniski preparāti, kuru sastāvā ietilpst izejvielas no brūnā lāča *Ursus arctos*. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem šie produkti uzskatāmi par CITES patņiem, ja uzraksts uz tiem vai pievienotie dokumenti liecina, ka to sastāvā ir izejvielas no Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļūtam sugām. Turpretim saskaņā ar CITES konvenciju šos produktus nevar definēt kā CITES patņus, jo tie nav viegli atpazīstamas sugas daļš. Šādas atšķirības dažādu definīciju izpratnē ir viens no iemesliem, kāpēc Eiropas Savienībā CITES nosacījumi tiek ieviesti daudz stingrāk.

Veicot šo produktu analīzi Lielbritānijas un Nīderlandes laboratorijās, neizdevās atrast pierādījumus, ka šo balzāmkrēmu sastāvā tiešām ietilpst izejvielas no brūnā lāča, taču, tā kā uzraksts uz kārbām liecina par pretējo, produkti saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem uzskatāmi par CITES patņiem, pat ja pēc sastāva tie tādi nav.

Foto: M. Kalniņš

Administratīvās lietas piemērs.

Medicīnisko preparātu tirdzniecība Latvijā – Valsts vides dienesta veiktā izmeklēšana

Valsts vides dienesta inspektori konstatēja, ka tirdzniecībā aptiekās tiek piedāvāti medicīniskie preparāti, kuru sastāvā ietilpst brūnā lāča *Ursus arctos* žults un tauki (Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma 1. pants) un medicīniskās dēles *Hirudo medicinalis* ekstrakts (Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma 1. pants):

- balzāmkrēms „Balzam Valentina Dikuļja”, masāžas (krēma sastāvā lāča *Ursus arctos* tauki, ražotājvalsts: Krievija, OOO „Fora-Farm”);
- krēmi „Sofja”, vairāki veidi (krēmu sastāvā medicīniskās dēles *Hirudo medicinalis* ekstrakts, ražotājvalsts: Krievija);
- balzāmkrēmi „Zolotoj Us”, vairāki veidi (krēmu sastāvā lāča *Ursus arctos* žults, ražotājvalsts: Krievija);
- krēms „Gelenven” (krēma sastāvā medicīniskās dēles *Hirudo medicinalis* ekstrakts, ražotājvalsts: Krievija);
- balzāmkrēms „Sekret Paraceļsa” (krēma sastāvā noteiktu organismu žults, ražotājvalsts: Krievija).

Saskaņā ar Padomes Regulas Nr. 338/97 8. panta 1. punktu, šīs regulas A pielikumā uzskaitīto sugu patņus aizliegts pirkt, piedāvāt pirkšanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izstādīt publikai komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, uzglabāt pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai. Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma 1. pants atļūts ievest Kopienā, uzrādot galamērķa dalībvalsts uzraudzības iestādes izdotu importa atļūju, savukārt tirdzniecību atļūju sertifikāts, kas piešķirt atbrīvojumus no Padomes Regulas Nr. 338/97 8. panta 1. punktā minētajiem aizliegumiem.

Savukārt šīs regulas 8. panta 5. punkts nosaka, ka B pielikumā minēto sugu patņus aizliegts pirkt, piedāvāt pirkšanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izstādīt publikai komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, uzglabāt pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai, izņemot gadījumus, kad uzņēmums attiecīgās dalībvalsts kompetentai iestādei (šajā gadījumā Valsts vides dienestam) var pierādīt, ka šie patņi ir iegūti un, ja tie nav cēlušies Kopienā, ir ievesti tajā saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par savvaļas dzīvnieku saglabāšanu.

Lietas izskatīšanas gaitā tirgotājs uzrādīja CITES importa atļūju tūbiņām ar krēmu, balzāmu un gēlu no sērijas „Sofja” un „Gelenven”, kas satur medicīniskās dēles *Hirudo medicinalis* sugas patņus vai to daļš, bet par balzāmkrēmu „Sekret Paraceļsa” sastāvu Valsts vides dienests no

tirgotāja saņēma informatīvu vēstuli par dokumentiem, kas apliecina, ka krēma sastāvā iekļūta medicīniskā žults, kas iegūta no liellopiem un cūkām.

Piedāvājot tirdzniecībā balzāmkrēmu „Baļam Valentina Dikuļā”, masāžas un balzāmkrēmu „Zolotoj Us”, uz kuru iepakojuma norādīts, ka to sastāvā ir izejvielas no brūnā lāča, pārkāpts Eiropas Padomes regulas Nr. 338/97 „Par savvaļš dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, regulējot tirdzniecību ar tām” 8. panta 1. punkts, par ko Latvijas administratīvā pārkāpuma kodeksā ir paredzēta administratīvā atbildība saskaņā ar 79. pantu – reto vai izzušā nas draudiem pakļauto dzīvnieku un augu sugu patņu un to daļu starptautisko tirdzniecību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšana.

Pamatojoties uz minēto un ņemot vērā, ka, atbilstoši

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 33. pantam, pastāvēja apstākļi, kas mīkstināja atbildību par administratīvo pārkāpumu, jo vainīgais vaširdģi nožēloja izdarīto un atbilstoši Valsts vides dienesta uzdotajam iespēju robežās izņēma no apgrozbas produktus, tika nolemts piemērot administratīvo sodu – naudas sodu 100 latu apmērā un lēmuma pieņemšanas brīdī komerc – tirgotāja telpās esošo – no apgrozbas izņemto – preču konfiskāciju.

Pēc Valsts vides dienesta veiktās izmeklēšanas par konfiscētajām precēm tika informētas muitas iestādes, kuru darbinieki operatīvi reaģēja un novērsa turpmāku šādu preču nelegālu ievēšanu Eiropas Savienībā. Mui – tas darbinieki konfiscēja vairāk nekā 2000 tūbiņu ar krēmiem, kuros ietilpst lāča tauki un/vai žults, un arī administratīvi sodja šo krēmu importētājus.

8. attēls. Brūnais lācis *Ursus arctos*.
Foto: M. Lielkalns

Brūnais lācis <i>Ursus arctos</i>	
CITES statuss	CITES I un II, Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumi
Izplatība	Eiropa (Rumānija), Āzija (Krievija), Ziemeļamerika (ASV Aļskas daļa, Kanāda)
Apraksts	Liels dzīvnieks – ķermeņa garums 110–300 cm, masa – 5–750 kg. Vilna bieza, parasti vienkrāsaina, ziemas un vasaras kažoks atšķiras maz.
Izmantošana	Brūnos lāčus medītrofejām. Taukus, žultspūsli un žulti izmanto ārstnieciskos un kosmētiskos preparātos dažādās zemēs. Ķīnas tradicionālajā medicīnā izmanto lāča ķepas, žulti, žultspūsli. Eiropas Savienībā nav atļauts komerciāli izplatīt produktus, kuru sastāvā ir kaut kas no savvaļš iegūta brūnā lāča. Piemēram, Latvijā vēl nesen bija nopērkami produkti ar lāča žulti vai taukiem – „Baļam Valentina Dikuļā” – locītavu sāpēm un radikulītam, „Sofja”, „Zolotoj Us”.

Citi savvaļas sugu tirdzniecībai saistošie Eiropas Savienības tiesību akti

Dabas aizsardzību reglamentējošie tiesību akti

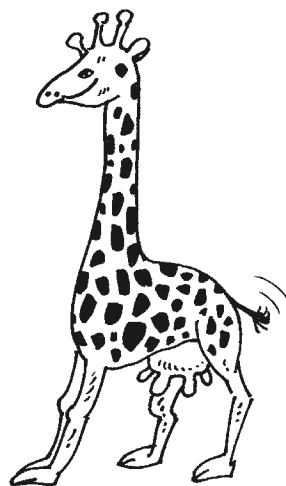
- Padomes Direktīva Nr. 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību
- Padomes Direktīva Nr. 79/409/EEK (1979. gada 2. aprīlis) par savvaļas putnu aizsardzību

Dzīvnieku labturību un transportēšanu reglamentējošie tiesību akti

- Padomes Regula Nr. 3254/91/EEK (1991. gada 4. novembris), ar ko aizliedz Kopienā lietot kāju lamatas un ievest Kopienā noteiktu savvaļas dzīvnieku sugu kažokādas un gatavās preces no valstīm, kurās tos ķer ar kāju lamatām vai slazdošanas metodēm, kas neatbilst starptautiskajiem humānas slazdošanas standartiem
- Padomes Direktīva Nr. 83/129/EEK (1983. gada 28. marts) par noteiktu ronēnu ādu un ādas izstrādājumu importēšanu dalībvalstīs
- Komisijas Regula Nr. 35/97/EK (1997. gada 10. janvāris), ar ko paredz noteikumus par apliecināšanu attiecībā uz kažokādām un precēm, uz kurām attiecas Padomes Regula (EEK) Nr. 3254/91
- Komisijas Regula Nr. 1771/94/EK (1994. gada 19. jūlijs), ar ko paredz noteikumus dažu savvaļas dzīvnieku sugu kažokādu un gatavo preču ieviešanai Kopienā
- Padomes Direktīva Nr. 91/628/EEK (1991. gada 19. novembris) par dzīvnieku aizsardzību pārvadāšanas laikā, ar kuru groza Direktīvas 90/425/EEK un 91/496/EEK
- Padomes Regula (EK) Nr. 1/2005 (2004. gada 22. decembris), par dzīvnieku aizsardzību pārvadāšanas un ar to saistīto darbību laikā un grozījumu izdarīšanu Direktīvās 64/432/EEK un 93/119/EK un Regulā (EK) Nr. 1255/97

Zooloģisko dārzu prasības reglamentējošie tiesību akti

- Padomes Direktīva 1999/22/EK (1999. gada 29. marts) attiecībā uz savvaļas dzīvnieku turēšanu zooloģiskajos dārzos

Veterinārās prasības reglamentējošie galvenie tiesību akti

- Padomes Direktīva Nr. 89/662/EEK (1989. gada 11. decembris) par veterinārajām pārbaudēm Kopienas iekšējā tirdzniecībā, lai izveidotu iekšējo tirgu
- Padomes Direktīva Nr. 91/496/EEK (1991. gada 15. jūlijs), ar ko nosaka principus attiecībā uz tādu dzīvnieku veterināro pārbaudžu organizēšanu, kurus Kopienā ievieš no trešām valstīm, un ar ko groza Direktīvu 89/662/EEK, Direktīvu 90/425/EEK un Direktīvu 90/675/EEK
- Padomes Direktīva Nr. 96/43/EK (1996. gada 26. jūnijs), kas labo un konsolidē Direktīvu 85/73/EEK, lai nodrošinātu dzīvnieku un atsevišķu dzīvnieku produktu veterinārās pārbaudes un kontroles finansēšanu, un labo Direktīvas 90/675/EEK un 91/496/EEK
- Padomes Direktīva Nr. 97/78/EK (1997. gada 18. decembris), ar ko nosaka principus, kuri reglamentē veterināro pārbaudžu organizēšanu attiecībā uz produktiem, ko ievieš Kopienā no trešām valstīm
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2002/33/EK (2002. gada 21. oktobris), ar ko groza Padomes Direktīvas 90/425/EEK un 92/118/EEK par veselības aizsardzības prasībām attiecībā uz dzīvnieku blakusproduktiem
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr. 2004/41/EK (2004. gada 21. aprīlis), ar ko atceļ dažas direktīvas par pārtikas higiēnu un dzīvnieku veselības nosacījumiem attiecībā uz dažu lietošanai pārtikā paredzētu dzīvnieku izcelsmes produktu ražošanu un laišanu tirgū un groza Padomes Direktīvas 89/622/EEK un 92/118/EK un Padomes Lēmumu 95/408/EK

Fitosanitārās prasības reglamentējošie galvenie tiesību akti

- Komisijas Direktīva Nr. 93/50/EEK (1993. gada 24. jūnijs), ar ko precizēti daži augi, kuri nav uzskaitīti Padomes Direktīvas 77/93/EEK A daļas V pielikumā un kuru audzētāji vai šādu augu audzēšanas zonās izvietotās noliktavas, izplatīšanas centri ir uzskaitīti oficiālajā reģistrā
- Komisijas Direktīva Nr. 95/44/EK (1995. gada 26. jūlijs), ar ko ievieš nosacījumus, kurus ievērojot, dažus kaitīgus organismus, augus, augu produktus un citus Padomes Direktīvas Nr. 77/93/EEK I līdz V pielikumā uzskaitītos objektus drīkst ievest vai pārvietot Kopienā vai dažās tās aizsargātās zonās izmēģinājumu vai zinātniskiem mērķiem un šķirņu selekcijas vajadzībām
- Labojums Padomes Direktīvā Nr. 2000/29/EK (2000. gada 8. maijs) par aizsardzības pasākumiem pret tādu organismu ieviešanu, kas kaitīgi augiem vai augu produktiem, un pret to izplatību Kopienā

Eiropas Savienības dalībvalstu loma CITES tiesību aktu izstrādē

Eiropas Komisija izstrādā vienotus tiesību aktus, lai ieviestu CITES prasības Eiropas Savienībā, kā arī aktīvi sadarbojas ar CITES Sekretariātu, pārstāvot Eiropas Savienības valstu viedokli, tomēr liela nozīme tiesību aktu izstrādē un ieviešanā ir arī katrai dalībvalstij. Dalībvalstu atbildīgajām amatpersonām ne tikai regulāri jāsniedz pārskats Komisijai par paveikto, bet arī jāiesaistās dažādu jautājumu risināšanā darba grupās klātienē vai elektroniski.

Eiropas Komisijas darbā palīdz **Komiteja**, ko veido Eiropas Savienības dalībvalstu pārstāvji no CITES uzraudzības iestādēm un ko vada Komisijas pārstāvis. Šādas darba grupas izveides nepieciešamība noteikta Komisijas Regulā Nr. 338/97. Komiteja satiekas 3–4 reizes gadā Briselē, lai sniegtu atzinumus par Komisijas projektiem, piedalītos tiesību aktu izstrādē u.c.

Padomes Regula Nr. 338/97 nosaka **Zinātnieku darba grupas** izveidi. Zinātnieku darba grupu veido Eiropas Savienības dalībvalstu pārstāvji no CITES zinātniskajām institūcijām, un šī grupa risina dažādus zinātniskus jautājumus saistībā ar tirdzniecības ietekmi uz savvaļas sugām un sniedz ietei-

Muitas darbību reglamentējošie galvenie tiesību akti

- Padomes Regula Nr. 2913/92/EEK (1992. gada 12. oktobris) par Kopienas Muitas kodeksa izveidi (pēdējie grozījumi izdarīti ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1791/2006 (2006. gada 20. novembrī))
- Komisijas Regula Nr. 2454/93/EEK (1993. gada 2. jūlijs), ar ko nosaka īstenošanas noteikumus Padomes Regulai (EEK) Nr. 2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi

kumus tirdzniecības apjomu regulēšanai. Zinātnieku darba grupa satiekas trīs reizes gadā Briselē.

Ieviešanas grupa parasti satiekas divas reizes gadā Briselē. Šo grupu veido pārstāvji no Eiropas Savienības dalībvalstu uzraudzības iestādēm un kontrolējošajām iestādēm – policijas, muitas un vides dienestiem. Šīs grupas mērķis ir veicināt dalībvalstu sadarbību, apmainīties ar aktuālo informāciju kontrabandas apkarošanas jomā un risināt dažādas ar regulu ieviešanu saistītas problēmas.

Padomes Regulas Nr. 338/97 sugas un pielikumi

CITES pielikumu sugas un vēl papildus Eiropas Savienības noteiktās sugas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos. Pārsvārā visas CITES I pielikuma sugas atbilst Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumam, savukārt II pielikuma sugas atbilst šīs pašas regulas B pielikuma sugām, izņemot tās II pielikuma sugas, kas iekļautas A pielikumā. CITES III pielikuma sugas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikumā (dažas III pielikuma sugas gan iekļautas attiecīgi A vai B pielikumā), bet D pielikumā iekļautas sugas, kuru tirdzniecību CITES parasti neregulē, bet kuru tirdzniecības apjomus un to ietekmi uz sugu saglabāšanu par nozīmīgu uzskata Eiropas Savienības dalībvalstis. 3. tabulā dots plašāks skaidrojums, kādas sugas tiek iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos.

Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumā iekļautas visas primātu, zvīņnešu, delfinu un vaļu, lāču, ūdru, ziloņu, savvaļas kaķu, tapīru, vilku (izņemot Amerikas kojotu), degunradžu, muskusbriežu sugas, vairākas zeburu un savvaļas aitu sugas, visas flamingu, plēsīgo putnu, dzērvju, sīgu, pūču, degunragputnu, turako, kolibri, paradīzes putnu, vainagbaložu, papagaiļu (izņemot korellas un pundurpapagaiļus), vairākas bruņurupuču, aligatoru, kaimankrokodilu, krokodilu, gaviālkrokodilu, dienasgekonu, dzelkņastu, hameleonu, iguānu, varānu, žņaudzējčūsku, pitonu, storu, perlamutrenu, savvaļas kaktusu un palmpaparžu, savvaļas eiforbiju, alveju (izņemot *Aloe vera*), savvaļas orhideju un tropisko nepenšu sugas un pasugas.

Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļautas tādas sugas kā vītņragu kaza, Tibetas antilope, melnais stārķis, klinšu ibiss, milzu salamandras, brūnais lācis, leopardis, lūsis u.c. Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā iekļauts valzirgs, nīlzirgs, pundurnīlzirgs, visas indesvardes, Āzijas kobras, visi jūraszirdziņi un dižtauriņi, Āfrikas skorpioni un Centrālamerikas tarantuli, visi koraļļi (izņemot sarkanos koraļļus un fosilās koraļļu atliekas) un milzgliemenes, kā arī visas kokpārpardes u.c. sugas

Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikumā iekļautas dažādas putnu, bruņurupuču un čūsku sugas, kuru izcelsmes valstis ir galvenokārt Gana, Indija un Nepāla, kā arī dažas augu sugas, bet D pielikumā iekļautas dažādas lapsu, piļu, baložu, mušķērāju, žubišu un citu putnu, gekonu, zalkšu, kā arī dažādu Eiropas augu sugas.

3. tabula. Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumu kritēriji

Pielikums	Iekļautās sugas
A pielikums	<ul style="list-style-type: none"> Konvencijas I pielikumā uzskaitītās sugas, attiecībā uz kurām dalībvalstis nav pieteikušas atrunu; dažas konvencijas II un III pielikuma sugas un sugas, kas nav CITES pielikumos, attiecībā uz kurām Eiropas Savienībai ir stingrākas prasības; visas sugas, kuras ir vai var būt pieprasītas lietošanai Kopienā vai arī starptautiskajai tirdzniecībai un kurām vai nu draud izžušana, vai tās ir tik retas, ka jebkāds tirdzniecības apjoms apdraudētu to izdzīvošanu; visas sugas, kuras pieder pie tādas ģints, kuras sugu vairākums uzskaitīts A pielikumā un kuru uzskaitījums pielikumā ir būtisks to efektīvai aizsardzībai, vai arī tādas sugas, kuru pasugu vairākums ir tur uzskaitīts.
B pielikums	<ul style="list-style-type: none"> Konvencijas II pielikumā uzskaitītās sugas, izņemot A pielikumā uzskaitītās, attiecībā uz kurām dalībvalstis nav pieteikušas atrunu; konvencijas I pielikumā uzskaitītās sugas, attiecībā uz kurām dalībvalstis ir pieteikušas atrunu; visas citas konvencijas I vai II pielikumā neuzskaitītās sugas, kuras pakļautas starptautiskajai tirdzniecībai, kas varētu būt nesavienojama ar: <ul style="list-style-type: none"> to izdzīvošanu vai populāciju izdzīvošanu zināmās valstīs vai kopējās populācijas saglabāšanu līmenī, kas atbilst sugas lomai ekosistēmās, kur tās mīt; visas citas konvencijas I vai II pielikumā neuzskaitītās sugas, kuru uzskaitījums pielikumā to ārējās līdzības dēļ ar A vai B pielikumā uzskaitītajām sugām ir būtisks, lai nodrošinātu kontroles efektivitāti tirdzniecībai ar šo sugu īpatņiem; sugas, par kurām ir noteikts, ka dzīvu to īpatņu ieviešana Kopienas dabiskajā vidē būtu ekoloģisks drauds vietējām Kopienas savvaļas dzīvnieku un augu sugām.
C pielikums	<ul style="list-style-type: none"> Konvencijas III pielikumā uzskaitītās sugas, izņemot A un B pielikumā uzskaitītās, attiecībā uz kurām dalībvalstis nav pieteikušas atrunu; konvencijas II pielikumā uzskaitītās sugas, attiecībā uz kurām dalībvalstis pieteikušas atrunu.
D pielikums	<ul style="list-style-type: none"> A līdz C pielikumā neuzskaitītās sugas, kuras Kopienā importētas tādā daudzumā, lai varētu garantēt uzraudzību; konvencijas III pielikumā uzskaitītās sugas, attiecībā uz kurām dalībvalstis pieteikušas atrunu.

9. attēds. Krelles, kas izgatavotas no sarkanajiem koraļiem *Corallium rubrum*. Sarkanie koraļi ir viengie koraļi, kurus neaizsargā CITES konvencija. Sarkanos koraļus ieviešanai Eiropas Savienībā nav nepieciešams saņemt CITES atļaujas.

Foto: M. Medne

Sarkanie koraļi <i>Corallium rubrum</i>	
CITES statuss	Nav
Izplatība	Vidusjūra
Apraksts	Sarkanais korallis veido atsevišķas kolonijas, kas pēc izskata atgādina koku vai krūmu. Gadā kolonija pieaug par dažiem centimetriem. Lielākās kolonijas ir 20 cm augstas un 3 cm diametrā. Diemžēl mūsdienās tik lielu koloniju vairs nav pārāk intensīvās izmantošanas dēļ.
Izmantošana	Kopš seniem laikiem no sarkanos koraļus cietajiem skeletiem gatavo rotaslietas – krelles, gredzenu acis, auskarus, piespraudes utt. Sarkanie koraļi mēdz būt tumši sarkani, sārti, pat balti. Pagaidām sarkanais korallis nav iekļauts CITES pielikumos.

10. attēds. Jūras bruņurupuču *Cheloniidae*, *Dermochelyidae* izstrādājumi bieži kļūst par nelegāliem suvenīriem.

Foto: M. Medne

Jūras bruņurupuči <i>Cheloniidae</i> un ādainais bruņurupucis <i>Dermochelys coriacea</i>	
CITES statuss	Visas 7 bruņurupuču sugas ir CITES I un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā
Izplatība	Tropiskās un subtropiskās jūras
Apraksts	Ūdens bruņurupuči uz sauszemes iznāk tikai tādēļ lai izdētu olas.
Izmantošana	Zaļo bruņurupuča <i>Chelonia mydas</i> gaļi ēd, un šiem nolūkiem to ievieš arī Eiropas un Amerikas valstīs, pie kuru krastiem bruņurupucis nav sastopams. No ādas un bruņām gatavo dažādus priekšmetus. No knābju puča <i>Eretmochelys imbricata</i> un ridlejas <i>Lepidochelys olivacea</i> gatavo izbāžņus, bet no bruņām – dažādus priekšmetus.

Eiropas Savienības CITES dokumenti

Eiropas Savienības CITES dokumentiem jābūt tām pašām obligātajām sadaļām, kas ir visu valstu CITES dokumentos, bet papildus obligāts nosacījums ir tas, ka Eiropas Savienības CITES dokumenti drīkst būt aizpildīti tikai datorrakstā, izņemot atsevišķus gadījumus, piemēram, pieteikumi, paziņojumi par importu, turpinājuma lapas un etiķetes, kā arī atsevišķas ailes CITES dokumentos var būt aizpildītas salasāmi ar roku, rakstot ar tinti un drukātiem burtiem. CITES dokumentos nedrīkst būt dzēsumi vai labojumi – ja tādi ir, tiem jābūt apstiprinātiem ar izsniedzējas iestādes zīmogu un parakstu. Visu Eiropas Savienības valstu CITES atļaujas ir gandrīz vienādas, atšķiras vienīgi valoda, kādā atļauja aizpildīta (parasti attiecīgās valsts valoda un kāda no oficiālajām CITES valodām), un atļauju veidlapu krāsu tonis un aizsargraksta fons. Visos CITES dokumentos jābūt informācijai par sugu (zinātniskais un plaši lietotais nosaukums), īpatņu aprakstam, informācijai par to daudzumu, darījuma mērķi un īpatņu avotu.

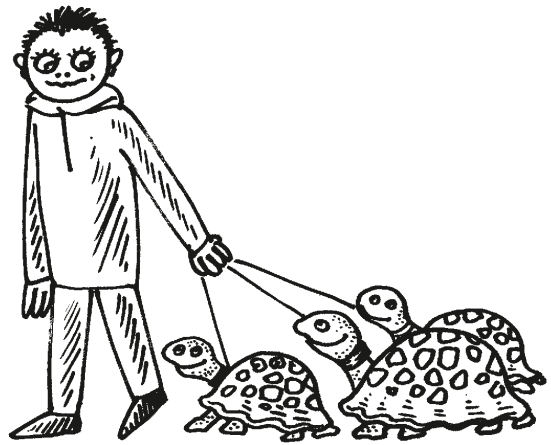
CITES dokumentu turētājam visi CITES dokumenti, kam beidzies derīguma termiņš, ko neizmanto vai kas vairs nav derīgi, bez kavēšanās jāatdod izdevējiestādei.

CITES atļaujas

Eiropas Savienības CITES atļauja ir dokuments, kas atļauj CITES vai Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu pārvietošanu pāri valstu robežām. CITES atļauja ir derīga tikai vienam sūtījumam noteiktā derīguma termiņa ietvaros. CITES īpatņu importam, eksportam un reeksportam, kā arī personīgā īpašuma un paraugu kolekcijas sertifikātiem tiek izmantotas vienādas veidlapas (3. pielikums), kurās tiek norādīts, kādam nolūkam atļauja paredzēta, kā arī norādīta visa tiesību aktos noteiktā nepieciešamā informācija.

Eiropas Savienības CITES atļaujas sastāv no četrām veidlapām dažādās krāsās – balts oriģināls ar priekšpusē iespiestu gijošēta aizsargraksta fonu pelēkā krāsā, dzeltena kopija turētājam, zaļa kopija, ko muiža nogādā izdevējiestādei, un sārta kopija atļaujas izdevējiestādei. Lai Eiropas Savienības CITES atļauja būtu derīga, tai jābūt visām nepieciešamajām sadaļām. 4. pielikumā sniegta vienkāršota shēma, kā noteikt, vai ir derīga Eiropas Savienības CITES importa un eksporta atļauja vai reeksporta sertifikāts.

Importa atļaujas derīgums nepārsniedz 12 mēnešus, un tā nav derīga bez atbilstoša derīga dokumenta no eksporta vai reeksporta valsts, turklāt eksporta vai reeksporta valsts atļaujā norādītajiem datiem jāsakrīt ar Eiropas Savienības importa atļaujā norādītajiem.

Attiecībā uz **storveidīgo zivju kaviāru**, kas iegūts no kopīgiem šo zivju krājumiem, kuriem piemēro eksporta kvotas, **importa atļaujas** ir derīgas ne ilgāk kā līdz tā kvotas gada pēdējai dienai, kurā attiecīgais kaviārs iegūts un apstrādāts, vai ne ilgāk kā 12 mēnešus, atkarībā no tā, kurš no šiem termiņiem beidzas agrāk, bet **eksporta atļaujas** ir derīgas ne ilgāk kā līdz tā kvotas gada pēdējai dienai, kurā attiecīgais kaviārs iegūts un apstrādāts, vai ne ilgāk kā sešus mēnešus, atkarībā no tā, kurš no šiem termiņiem beidzas agrāk.

Eiropas Savienības CITES eksporta atļauju un reeksporta sertifikātu derīguma termiņš nepārsniedz sešus mēnešus.

Izmantotā importa atļaujas **kopija turētājam** kļūst nederīga, ja:

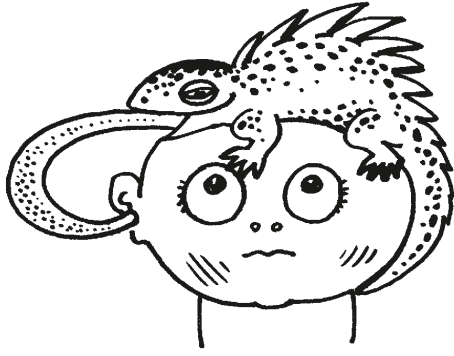
- CITES dokumentā minētie dzīvnieki īpatņi gājuši bojā, izbēguši vai izlaisti savvaļā;
- šajos dokumentos minētie īpatņi ir iznīcināti;
- kāds no ierakstiem atļaujas 3., 6. vai 8. ailē vairs neatbilst esošajai situācijai (importētājs, A pielikuma dzīvo īpatņu atļautā novietošanas vieta vai īpatņu apraksts (t.sk. pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums, dzimšanas datums)).

Personīgā īpašuma sertifikāti

Personīgā īpašuma sertifikāti tiek izsniegti legāli iegūtiem dzīvniekiem dzīvniekiem, kas tiek turēti personīgiem, nekomerciāliem nolūkiem (kā mīļdzīvnieki). Katrs personīgā īpašuma sertifikāts attiecas tikai uz vienu īpatni.

Personīgā īpašuma sertifikāta veidlapas paraugs sniegts 3. pielikumā, un sertifikāts tiek izsniegts, izmantojot tādas pašas veidlapas kā importa, eksporta un reeksporta un paraugu kolekcijas dokumentiem. Personīgā īpašuma sertifikātā jābūt norādītai tātai pašai informācijai kā CITES atļaujās, vienīgi importētājs un importētājvalsts netiek norādīti, bet dokumenta 23. ailē

tiek norādīts, ka šis dokuments ir derīgs vairākkārtējai robežas šķērsošanai.

Personīgā īpašuma sertifikāts ir derīgs tikai norādītajam īpašniekam un tikai kopā ar turpinājuma lapu (7. pielikums). Personīgā īpašuma sertifikāta derīguma termiņš nepārsniedz trīs gadus, un tas ir paredzēts vairākkārtējai robežas šķērsošanai, par ko tiek izdarītas atzīmes turpinājuma lapā. Šo dokumentu var izmantot kā importa un eksporta atļauju vai reeksporta sertifikātu.

Personīgā īpašuma sertifikāts zaudē spēku, ja īpatņus pārdod, nozaudē, iznīcina vai nozog vai ja īpašumtiesības mainās kādā citā veidā, bet dzīvu īpatņu gadījumā – ja īpatnis gājis bojā, aizbēdzis vai izlaists savvaļā.

Paraugu kolekcijas sertifikāti

Paraugu kolekcija ir likumīgi iegūtu nedzīvu īpatņu, to daļu vai atvasinājumu kolekcija, ko izrādīšanas nolūkā ved pāri robežai.

Paraugu kolekcijas sertifikātiem tiek izmantotas tās pašas veidlapas, kas personīgā īpašuma sertifikātiem un CITES atļaujām (3. pielikums). Eiropas Savienības dalībvalstis var izsniegt sertifikātu paraugu kolekcijām, ja tām pievienota derīga ATA karnete. Paraugu kolekcijas sertifikātā jābūt norādītam, ka tas izsniegts „Citām operācijām: paraugu kolekcija”, un 23. ailē jābūt norādītam pievienotās ATA karnetes numuram. Ja paraugu kolekcijas izcelsmes valsts nav Eiropas Savienības valsts, paraugu kolekcijas sertifikāts ir derīgs tikai ar pievienotu CITES dokumentu, ko izsniegusi izcelsmes valsts.

Šo sertifikātu derīguma termiņš nepārsniedz sešus mēnešus un nebeidzas agrāk par pievienotās ATA karnetes derīguma termiņu. Paraugu kolekcijas sertifikāts kopā ar derīgu ATA karneti var tikt izmantots kā importa un eksporta atļauja vai kā Eiropas Kopienas sertifikāts, kas atļauj veikt īpatņu publisku izrādīšanu komerciālos nolūkos.

Īpatņus, uz kuriem attiecas paraugu kolekcijas sertifikāts, nedrīkst pārdot, kamēr tie atrodas ārpus sertifikāta izdevējistādes valsts teritorijas, kā arī tos nedrīkst nodot citai personai. Sertifikātā tiek norādīta informācija par to, no kuras trešās valsts paraugu kolekcija tiks izvesta, kurās valstīs tā tiks izrādīta un caur kuru Eiropas Savienības valsti paraugu kolekcija tiks izvesta atpakaļ.

Ceļojošās izstādes sertifikāti

Ceļojošās izstādes sertifikāts (6. pielikums) paredzēts paraugu kolekcijām, ceļojošiem cirkiem, zvērnīcām vai augu izstādēm, ko izmanto komerciālai izrādīšanai publikai. Šo dokumentu veido divas veidlapas – dzeltens oriģināls ar priekšpusē iespiestu gijošēta aizsargraksta fonu pelēkā krāsā un sāta izdevējistādes sertifikāta kopija. Dzīvu dzīvnieku gadījumā ceļojošās izstādes sertifikāts attiecas tikai uz vienu īpatni, bet, ja īpatņi nav dzīvi, ceļojošās izstādes sertifikātam tiek pievienota uzskaites lapa, kurā norāda informāciju par katru īpatni.

Ceļojošās izstādes sertifikātu var lietot kā importa un eksporta atļauju vai reeksporta sertifikātu un kā Eiropas Kopienas sertifikātu, kas atļauj veikt īpatņu publisku izrādīšanu.

Ceļojošās izstādes sertifikāts ir derīgs tikai sertifikātā norādītajiem CITES īpatņiem un to īpašniekam kopā ar turpinājuma lapu un ir paredzēts vairākkārtējai robežas šķērsošanai. Ceļojošās izstādes sertifikāta derīguma termiņš nepārsniedz trīs gadus.

Ceļojošās izstādes sertifikāts zaudē spēku, ja īpatņus pārdod, nozaudē, iznīcina vai nozog vai ja mainās īpatņa īpašnieks kādā citā veidā, bet dzīvu īpatņu gadījumā – ja īpatnis gājis bojā, aizbēdzis vai izlaists savvaļā.

Turpinājuma lapa

Turpinājuma lapas veidlapas paraugs sniegts 7. pielikumā. Turpinājuma lapa tiek izdota uz balta papīra. Šis dokuments ir derīgs tikai kopā ar personīgā īpašuma sertifikātu vai ceļojošās izstādes sertifikātu. Šī lapa paredzēta muitas darbinieku darbam – tajā speciālās ailēs tiek izdarītas atzīmes par robežas šķērsošanu (līdzīgi kā atļaujās). Turpinājuma lapas derīguma termiņš nepārsniedz trīs gadus.

Paziņojumi par importu

Paziņojums par importu jāaizpilda robežas muitas iestādē ieviešanas vietā Eiropas Savienībā, ja tiek ievesti Padomes Regulas Nr. 338/97 C un D pielikuma sugu īpatņi.

Šis dokuments sastāv no divām veidlapām – balta oriģināla un dzeltenas importētāja kopijas (5. pielikums). Importētājs vai tā pilnvarots pārstāvis šīs veidlapas 1.–13. ailī aizpilda un kopā ar dokumentāciju no eksporta vai reeksporta valsts, ja tāda ir, iesniedz muitas iestādē.

Eiropas Kopienas sertifikāti (nav paredzēti izmantošanai ārpus Eiropas Kopienas)

Eiropas Kopienas sertifikātu veido divas veidlapas – dzeltena veidlapa oriģinālam ar priekšpusē iespiestu gijošeta aizsargraksta fonu pelēkā krāsā un sārtā kopija atļaujas izdevējietādei (9. pielikums). Šis sertifikāts paredzēts lietošanai Eiropas Savienībā un nav derīgs ārpus tās un šķērsojot Eiropas Savienības robežu.

Eiropas Kopienas sertifikātu īpašniekam var izsniegt, lai apliecinātu, ka Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautie īpatņi ir:

- iegūti savvaļā saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem;
- pamestie vai izbēgušie, kuri atgūti saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā notika atgūšana;
- dzimuši un auguši nebrīvē vai ir mākslīgi pavairoti;
- iegūti vai ievesti Kopienā saskaņā ar Padomes Regulu Nr. 338/97;
- iegūti vai ievesti Kopienā pirms 1997. gada 1. jūnija saskaņā ar Padomes Regulas (EEK) Nr. 3626/82 noteikumiem;
- iegūti vai ievesti Kopienā pirms 1984. gada 1. janvāra saskaņā ar Konvenciju;
- iegūti vai ievesti dalībvalsts teritorijā, pirms tiem vai šai dalībvalstij kļuva piemērojamas Regulas (EK) Nr. 338/97 vai (EEK) Nr. 3626/82, vai Konvencija.

Eiropas Kopienas sertifikāts tiek izsniegts, lai apliecinātu reeksportējamā īpatņa legālu izcelsmi, atbrīvotu Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā uzskaitītos īpatņus no aizlieguma tos izmantot komerciāliem nolūkiem vai arī lai Eiropas Savienības robežās atļautu pārvietot A pielikumā uzskaitītos īpatņus no sertifikātā norādītās vietas.

Eiropas Kopienas sertifikāti kļūst nederīgi un zaudē spēku, ja :

- CITES dokumentā minētie dzīvie īpatņi gājuši bojā, izbēguši vai izlaisti savvaļā;
- šajos dokumentos minētie īpatņi ir iznīcināti;
- kāds no ierakstiem atļaujas 2. un 4. ailē vairs neatbilst

esošajai situācijai (A pielikuma dzīvo īpatņu atļautā novietošanas vieta vai īpatņu apraksts (t.sk. pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums, dzimšanas datums)).

Eiropas Kopienas sertifikāti parasti tiek izsniegti noteikta darījuma veikšanai (piemēram, komerciālām darbībām vai īpatņu pārvietošanai) vai noteiktiem CITES īpatņiem.

Noteikta īpatņa sertifikāts parasti tiek izsniegts noteiktam CITES īpatnim, lai apliecinātu tā legālo izcelsmi.

Ja **noteikta darījuma sertifikāts** tiek izdots vairāku darījumu veikšanai, tas ir derīgs tikai izdevējietādes dalībvalsts teritorijā, taču, ja noteikta darījuma sertifikātus paredzēts izmantot dalībvalstī, kas sertifikātus nav izdevusi, tos izdod tikai vienam darījumam un tie ir derīgi tikai šā viena darījuma veikšanai. Šā iemesla dēļ sertifikāta 20. ailē precizē, vai tas izdots vienam vai vairākiem darījumiem, kā arī norāda, kuras dalībvalsts vai dalībvalstu teritorijā tas ir derīgs. Sertifikāts kļūst nederīgs, ja ieraksts sertifikāta 1. ailē (turētājs) neatbilst esošajai situācijai.

Fitosanitārie sertifikāti

Mākslīgi pavairoto Padomes Regulas Nr. 338/97 B un C pielikumā iekļauto augu sugu gadījumā un tādu hibrīdu gadījumā, kas radīti no A pielikumā minētām sugām, dalībvalstis eksporta atļaujas vietā var izsniegt fitosanitāro sertifikātu. Savukārt fitosanitāro sertifikātu, ko izsniegusi trešā valsts, var pieņemt eksporta atļaujas vietā. Fitosanitārajā sertifikātā jānorāda sugas zinātniskais nosaukums, īpatņu veids un daudzums, kā arī jābūt zīmogam vai kādai citai īpašai norādei, kas apliecina, ka īpatņi ir mākslīgi pavairoti atbilstoši CITES definīcijai. Fitosanitārā sertifikāta paraugs atrodams 10. pielikumā.

Etīketes

Etīkete ir Eiropas Savienības CITES dokuments, kas paredzēts herbāriju eksemplāriem un citiem konservētiem, mumificētiem vai preparētiem muzeja eksponātiem, kā arī dzīvu augu materiālu nekomerciāliem aizdevumiem, dāvinājumiem vai apmaiņai starp uzraudzības institūciju reģistrētiem zinātniekiem vai zinātniskām iestādēm zinātniskos nolūkos. Zinātniskā etīkete tiek izsniegta uz baltas krāsas veidlapām (8. pielikums). Ja īpatņu sūtījumam pievienota zinātniskā etīkete, citi CITES dokumenti nav nepieciešami.

11. attēls. Suvenīrs, kas izgatavots no akmenskoraļem *Scleractinia* sp. Šādu suvenīru ieviešanai Eiropas Savienībā nepieciešams saņemt CITES eksporta atļauju no koraļū izcelsmes valsts.

Foto: M. Medne

Akmens koraļū <i>Scleractinia</i> , melnie koraļū <i>Antipatharia</i> , zilie koraļū <i>Coenothecalia</i> , ērģekoraļū <i>Tubiporidae</i> , mežģūkoraļū <i>Stylasteridae</i> un uguns koraļū <i>Millepotidae</i>	
CITES statuss	CITES II, Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Tropiskās jūras
Apraksts	Koraļū ir mazu dzīvnieciņu – koraļū polipu – skeleti. Polipiem augot citam virs cita, tūkstošiem gadu laikā no to cietajiem skeletiem izveidojušies rifi vai kolonijas.
Izmantošana	Koraļū koloniju fragmentus mēdz izmantot kā suvenīrus, taču tie tiek izmantoti, arī izgatavojot juvelierizstrādājumus. Gan nedzīvus, gan dzīvus koraļū plaši lieto akvārijos.

12. attēls. Haizivis *Selachimorpha* žokļi. Šādi priekšmeti bieži tiek piedāvāti tirdzniecībā kā suvenīri.
Foto: M. Medne

Haizivis <i>Lamniformes</i>	
CITES statuss	Vairāku sugu haizivis iekļautas CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos
Izplatība	Visos okeānos
Apraksts	Haizivīm nav kaula skeleta, tas veidots no skrimšļi. Ā da klāta ar asām zvīņām – no katras zvīņu plātnīes paceļas asa smaile, kas noliekta uz aizmuguri. Mutē daudz zobu, kas veidojas un aug visu laiku – nodilušā zoba vietā stājas jauns. Tādējādi dažām sugām dzīves laikā nomainās 30 000 zobu. Atkarībā no barības zobi ir ļoti dažādi – asi, smaili, ar robainu malu, plakani u.c. Mazākās haizivis ir 20 cm garas, lielākās – 12 m garas. Mūsdienās dzīvo ap 350 sugu haizivis.
Izmantošana	No dažu sugu haizivju spurām gatavo zupu, bet skrimšļus izmanto Ķīnas tradicionālajā medicīnā. Vairāku sugu haizivis ir iecienīts sporta makšķernieku loms. Kā suvenīrus tirgo dažādu sugu haizivju žokļus, zobus un no zobiem gatavotas rotaslietas.

CITES īpatņu pārvaldīšanas un tirdzniecības nosacījumi Eiropas Savienībā

Atļaujas un sertifikāti nepieciešami Padomes Regulas Nr. 338/97 četros pielikumos (A, B, C, D) iekļauto augu un dzīvnieku sugu importam, eksportam un reeksportam, kā arī šo sugu īpatņu tirdzniecībai Eiropas Kopienā. 4. tabulā sniegts pārskats par nepieciešamajiem CITES dokumentiem gadījumos, ja CITES vai Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu īpatņi tiek pārveidoti pāri Eiropas Savienības robežām.

Eiropas Savienības prasības attiecībā uz Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu importu, eksportu un reeksportu

Imports

Lai Eiropas Savienībā importētu Padomes Regulas Nr. 338/97 **A un B pielikuma** sugu īpatņus, nepieciešams robežas muitas iestādē uzrādīt galamērķa dalībvalsts uzraudzības iestādes izdotu CITES importa atļauju un trešās valsts CITES eksporta atļauju vai reeksporta sertifikātu, ja īpatnis iekļauts arī CITES I vai II pielikumā. Dokumenti jāuzrāda pirms īpatņu ieviešanas pirmajā robežas muitas iestādē. B pielikuma augiem CITES atļauju var aizstāt fitosanitārais sertifikāts.

Ievedot Padomes Regulas Nr. 338/97 **C pielikuma** sugu īpatņus, nav nepieciešama importa atļauja, bet pirms īpatņa ieviešanas jāaizpilda Paziņojums par importu. Ja C pielikuma īpatnis tiek vests no valsts, kurā tas iekļauts CITES III pielikumā, obligāti jāuzrāda arī CITES eksporta atļauja no šīs valsts. Ja C pielikuma īpatnis tiek vests no valsts, kurā tas nav iekļauts CITES III pielikumā, obligāti jāuzrāda tā izcel-

4. tabula. Dokumenti, kas nepieciešami Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu pārvietošanai pār Eiropas Savienības robežām

Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikums	Imports, eksports vai reeksports	Nepieciešamie dokumenti	Padomes Regulas Nr. 338/97 pants, kas nosaka prasības
A	imports	Trešās valsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja un Eiropas Savienības galamērķa dalībvalsts izsniegta CITES importa atļauja</u>	4.1.
	eksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja</u> un saņēmējvalsts izsniegta <u>CITES importa atļauja</u> (ja īpatnis iekļauts CITES I pielikumā)	5.1., 5.2.
	reeksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegts <u>CITES reeksporta sertifikāts</u> un saņēmējvalsts izsniegta <u>CITES importa atļauja</u> (ja īpatnis iekļauts CITES I pielikumā)	5.1., 5.3., 5.5.
B	imports	Trešās valsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja</u> (ja īpatnis iekļauts arī CITES II pielikumā) <u>un Eiropas Savienības galamērķa dalībvalsts izsniegta CITES importa atļauja</u>	4.2.
	eksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja</u>	5.4.
	reeksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegts <u>CITES reeksporta sertifikāts</u>	5.4., 5.5.
C	imports	Trešās valsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja vai izcelsmes sertifikāts un Paziņojums par importu</u>	4.3.
	eksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegta <u>CITES eksporta atļauja</u>	5.4.
	reeksports	Eiropas Savienības dalībvalsts izsniegts <u>CITES reeksporta sertifikāts</u>	5.4., 5.5.
D	imports	<u>Paziņojums par importu</u>	4.4.
	eksports, reeksports	CITES dokumenti <u>nav nepieciešami</u> (ja īpatnis iekļauts CITES III pielikumā, tad jāuzrāda eksporta atļauja)	

mi apliecinošs dokuments. Paziņojums par importu kopā ar dokumentiem no eksporta valsts jāuzrāda muitas punktā pirmajā ieviešanas vietā Kopienā pirms īpatņa importa.

Ja tiek importēts Padomes Regulas Nr. 338/97 **D pielikuma** sugas īpatnis, muitas punktā pirmajā ieviešanas vietā Kopienā jāaizpilda Paziņojums par importu.

Eksports, reeksports

Eksportējot vai reeksportējot Padomes Regulas Nr. 338/97 **A, B un C pielikumā** iekļauto sugu īpatņus, nepieciešamas uzraudzības iestādes izsniegta CITES eksporta atļauja vai reeksporta sertifikāti. Šie nosacījumi attiecas gan uz savvaļā iegūtiem, gan nebrīvē pavairotiem vai mākslīgi audzētiem īpatņiem. Tādu A pielikuma sugu īpatņu, kuri iekļauti arī CITES I pielikumā, eksporta vai reeksporta gadījumā nepieciešams muitas iestādē uzrādīt arī trešās valsts, uz kuru tiek pārvietots īpatnis, izsniegtu CITES importa atļauju. Visi dokumenti jāuzrāda pirms īpatņu izvešanas muitas iestādē, kurā tiek veiktas visas formalitātes ar dokumentiem. B pielikuma augiem CITES atļauju var aizstāt fitosanitārais sertifikāts.

D pielikumā iekļauto sugu eksportam un reeksportam nav nepieciešams uzrādīt nekādus CITES dokumentus, ja vien šī suga nav iekļauta CITES III pielikumā (ja īpatnis iekļauts Padomes Regulas Nr. 338/97 D pielikumā un CITES III pielikumā, nepieciešams uzrādīt CITES eksporta atļauju vai reeksporta sertifikātu).

Atsevišķos gadījumos var tikt piemēroti izņēmumi, kas atvieglo Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu pārvietošanu pāri robežām. Sīkāku informāciju par šādiem gadījumiem sk. rokasgrāmatas nodaļā „Izņēmumi”.

14. attēls. Ēģiptes jeb Kleinmaņa bruņurupučis *Testudo kleinmanni*. Šīs sugas bruņurupuču populācija pasaulē turpina sarukt nelegālās tirdzniecības dēļ un piemērotu biotopu izzušanas dēļ.

Foto: M. Lielkalns

Bruņurupuči	
CITES statuss	Visas sauszemes bruņurupuču <i>Testudinidae</i> sugas un vairākas saldūdens bruņurupuču sugas iekļautas CITES pielikumos un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos
Izplatība	Visos kontinentos, izņemot Antarktīdu
Apraksts	Sauszemes bruņurupuči uzturas uz sauszemes un pārtiek galvenokārt no augiem. Saldūdens bruņurupuči dzīvo gan uz sauszemes, gan ūdenī, un par neveikliem tos uzskatīt nevar – daži ķer un ēd pat putnus. Saldūdens bruņurupuči pārtiek no dzīvnieku valsts barības.
Izmantošana	Sauszemes un saldūdens bruņurupučus intensīvi izmanto pārtikā, bieži tur mājās kā mīldzīvniekus, no bruņām gatavo dažādus priekšmetus, lieto arī tradicionālajā medicīnā. Lai apmierinātu pieprasījumu, bruņurupučus ķer dabā, kur to skaits strauji samazinās, bet daudzas sugas atrodas uz iznīcības robežas.

Eiropas Savienības prasības attiecībā uz Padomes Regulas Nr.338/97 pielikumos iekļauto īpatņu tirdzniecību un pārvietošanu Eiropas Kopienā

Pārsvārā Padomes Regulas Nr. 338/97 B, C un D pielikumā iekļauto sugu īpatņu turēšanai vai pārvietošanai Eiropas Kopienā nav nepieciešami CITES dokumenti, taču katra dalībvalsts drīkst pieņemt stingrākus nosacījumus, piemēram, aizliedzot kādas sugas dzīvu īpatņu atrašanos īpašumā vai tās tirdzniecību. Arī komerciālu darbību laikā, ja īpatņi iepriekš legāli ievesti Eiropas Kopienā un to apliecina CITES atļauju kopijas turētājam vai citi dokumenti par īpatņu legālu izcelsmi Eiropas Savienībā, papildus speciālas atļaujas nav nepieciešamas. Tomēr, ja Padomes Regulas Nr. 338/97 B, C un D pielikumā iekļautās sugas īpatnis tiek komerciāli izmantots (pārdots, mainīts, izstādīts apskatei u.c.), ieteicams saglabāt CITES atļaujas, sertifikātus vai Paziņojumus par importu, lai kontrolējošo iestāžu veikto pārbaūžu laikā būtu dokumentāri pierādījumi par īpatņu legālo izcelsmi.

13. attēls. Melns grifs *Aegypius monachus* iekļauts CITES II pielikumā un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā. Melno grifu apdraud piemērotu biotopu samazināšanās, piesārņojums un tirdzniecība, jo plēsīgie putni un to olas ir iecienīts kolekcionāru objekts. Eiropas Kopienas sertifikāts ir dokuments, kas apliecina, ka Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma šatnis iegūts pašumā legāli, turklāt A pielikuma dzīvnieku pārvietošanai Eiropas Kopienas robežās arī nepieciešams saņemt speciālu sertifikātu.
Foto: M. Lielkalns

Attiecībā uz Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļauto sugu šatņiem prasības ir stingras, sākot ar komercdarbību aizliegumu ar savvaļā iegūtām A pielikuma sugām un beidzot ar Eiropas Kopienas sertifikātu, kas nepieciešams dzīvnieku šatņu pārvietošanai Eiropas Savienībā. A pielikuma sugu šatņus aizliegts pirkt, piedāvāt pirkšanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izstādīt publikai komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai.

Dalībvalstis var aizliegt dzīvnieku A pielikuma sugu atrašanos pašumā, kā arī to importu Eiropas Savienībā, ja šatņus plānots izmantot galvenokārt komerciālām darbībām. Šie nosacījumi attiecas arī uz dzīvnieku hib-

rīdiem, ja viens no vecākiem uzskatāms par A pielikuma šatni. Hibridaugu gadījumā līdzīga situācija iespējama tad, ja viens no „vecākiem” ir A pielikuma suga, kas pielikumā ir attiecīgi atzīmēta. Parasti mākslīgi pavairotiem augiem nav nepieciešami CITES dokumenti, ja ir fitosanitārais sertifikāts.

Uzraudzības iestādes noteiktos gadījumos var izsniegt Eiropas Kopienas sertifikātus Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļauto sugu dzīvnieku šatņu pārvietošanai Eiropas Kopienā, kā arī dažu darbu veikšanai ar tiem.

Ierobežojumus darbībām ar Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumā iekļauto sugu šatņiem sk. 5. tabulā.

5. tabula. Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumā iekļauto sugu īpatņu tirdzniecības un pārvietošanas nosacījumi Eiropas Savienībā

Plānotās darbības	A pielikuma sugu īpatņi	B pielikuma sugu īpatņi
Tirdzniecība un cita komerciāla izmantošana vietējā tirgū	Aizliegts*	Atļauts, ja var pierādīt īpatņu legālu izcelsmi
Tirdzniecība un cita komerciāla izmantošana Eiropas Kopienas tirgū	Aizliegts*	Atļauts, ja var pierādīt īpatņu legālu izcelsmi
Dzīvu īpatņu pārvietošana	Atļauts, ja ir Eiropas Kopienas sertifikāts īpatņu pārvietošanai	Atļauts

* *izņemot gadījumus, ja īpatnis ir nebrīvē pavairots un audzēts vai tas ir sens, antikvārs priekšmets, kas izgatavots no pirmskonvencijas īpatņa un šai darbībai izsniegts Eiropas Kopienas sertifikāts.*

Eiropas Kopienas sertifikāti A pielikuma sugu īpatņiem

Lai gan ir aizliegts komerciāli izmantot Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļauto sugu īpatņus, tomēr var būt izņēmumi attiecībā uz nebrīvē audzētiem un pavairotiem īpatņiem vai pirmskonvencijas īpatņiem.

Ja vēlas veikt kādu komerciālu darbību ar A pielikumā iekļauto sugu īpatņiem, piemēram, audzētājs vēlas pārdot izaudzēto A pielikuma sugas dzīvnieku kādai privātpersonai, šīs darbības veikšanai nepieciešams saņemt Eiropas Kopienas sertifikātu, kas paredz atbrīvojumus aizliegumam veikt komerciālas darbības ar šo īpatni. Tomēr šāds sertifikāts nedod tiesības A pielikuma sugas īpatni izmantot galvenokārt komerciāliem mērķiem – tas drīzāk ļauj veikt vienreizēju darbību.

Eiropas Kopienas sertifikāts var tikt izdots arī ar mērķi apliecināt, ka konkrētais A pielikuma sugas dzīvnieks vai augs ir kādas personas īpašums, kas ir legāli iegūts vai iegūts īpašumā, pirms tam kļuvuši piemērojami CITES vai Eiropas Savienības regulu nosacījumi.

Eiropas Kopienas sertifikātus A pielikuma sugu īpatņiem izsniedz arī gadījumā, ja dzīvus īpatņus plānots pārvietot starp Eiropas Savienības dalībvalstīm – šādos gadījumos sertifikāti tiek izsniegti ar mērķi apliecināt, ka īpatnis ir legāls un tas tiek pārvietots uz vietu, par kuru zināms, ka tā ir piemērota šo īpatņu izmitināšanai.

Eiropas Kopienas sertifikāti citu darbību veikšanai

Eiropas Kopienas sertifikāti var tikt izsniegti arī citiem mērķiem – piemēram, lai apliecinātu, ka Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautās sugas īpatnis ir legāli iegūts īpašumā no savvaļas vai legāli ievests Eiropas Savienībā. Eiropas Kopienas sertifikāts tiek izsniegts arī nebrīvē audzētiem un pavairotiem īpatņiem, lai apliecinātu, ka to ieguve nav radījusi draudus savvaļas populācijām. Šāds sertifikāts var, piemēram, atvieglot CITES eksporta atļaujas vai reeksporta atļaujas saņemšanu gadījumā, ja vēlaties sev piederošo īpatni izvest no Eiropas Savienības, kā arī tas kalpo par dokumentāru pierādījumu īpatņa legālas izcelsmes apliecināšanas gadījumā.

Papildu informāciju par Eiropas Kopienas sertifikātiem lasiet nodaļā „Eiropas Savienības CITES dokumenti”.

CITES dzīvnieku identificēšana un marķēšana

Eiropas Savienības prasības paredz, ka atsevišķiem īpatņiem importa un eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāti tiek izsniegti tikai tad, ja tie ir atbilstoši marķēti. Šādos gadījumos marķēt nepieciešams:

- īpatņus, kas pavairoti nebrīvē atbilstoši CITES vadlīnijām vai audzēti reģistrētās audzētavās;
- visus CITES I pielikuma un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma sugu īpatņus, kam noteiktas eksporta kvotas;
- Āfrikas ziloņu ilkņus un to atgriezumus, kas ir garāki par 20 cm un vismaz 1 kg smagi;
- jēlas, žāvētas un/vai apstrādātas krokodilu ādas, sānus, astes, kaklus, kājas, muguras un citas to daļas;
- dzīvus Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma sugu mugurkaulniekus, kas pieder ceļojošai izstādei;
- jebkuru storveidīgo zivju *Acipenseriformes spp.* kaviāra iepakojumu.

Papildus visi dzīvie Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļauto sugu mugurkaulnieki (zīdītāji, putni, rāpuļi, zivis un abinieki) jāidentificē, ja vēlas saņemt CITES atļaujas vai Eiropas Kopienas sertifikātus to izmantošanai. Piemēram, nebrīvē pavairotiem dzīviem A pielikuma sugu dzīvniekiem Eiropas Kopienas sertifikāts to pārdošanai privātpersonām vai pārvietošanai tiks izsniegts vien tad, ja šie dzīvnieki būs atbilstoši iezīmēti vai marķēti.

Dzīvu dzīvnieku marķēšana

Komisijas Regula Nr. 865/2006 nosaka prasības Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu marķēšanai.

Nebrīvē dzimušus un augušus putnus marķē ar unikāli numurētu bezšuves slēgtu kājas gredzenu vai, ja šī metode nav atbilstoša dzīvnieku fizisko un uzvedības īpašību dēļ, ar vienreizēji numurētu, nemaināmu mikročipa retranslētāju, saskaņā ar ISO standartiem 11784:1996 (E) un 11785:1996 (E).

Dzīvus mugurkaulniekus, izņemot nebrīvē dzimušos un augušos putnus, marķē ar vienreizēji numurētu, nemaināmu mikročipa retranslētāju saskaņā ar ISO standartiem 11784:1996 (E) un 11785:1996 (E) vai, ja kom-

petentā uzraudzības iestāde ir pārlicināta, ka šī metode nav atbilstoša īpatņu/sugu fizisko vai uzvedības īpašību dēļ, īpatņus marķē ar unikāli numurētiem gredzeniem, saitēm, birkām, tetovējumiem un tamlīdzīgiem paņēmieniem vai identificē jebkurā citā atbilstošā veidā.

Ja dzīvnieka fizisko īpašību dēļ to nav iespējams marķēt nekādā veidā, to izdara, tiklīdz tas kļuvis iespējams. Šādos gadījumos uzraudzības iestāde var izsniegt noteikta darījuma sertifikātu, kura 20. ailē šo faktu norāda, vai, ja marķēšanas metode var būt droši lietojama vēlāk, iekļauj sertifikātā attiecīgus nosacījumus. Šādiem īpatņiem netiek izsniegti noteiktu īpatņu Eiropas Kopienas sertifikāti, ceļojošās izstādes sertifikāti un personīgā īpašuma sertifikāti.

Par atbilstoši marķētiem īpatņiem tiek uzskatīti arī tie, kas marķēti ar mikročipa retranslētāju, kas neatbilst ISO standartiem 11784:1996 (E) un 11785:1996 (E), ja tas izdarīts līdz 2002. gada 1. janvārim, un tie, kas iezīmēti ar kādu citu minēto metodi pirms 1997. gada 1. jūnija.

Padomes Regulas Nr. 865/2006 10. pielikumā minēto putnu sugu nebrīvē dzimušos un augušos īpatņus un to hibrīdus nav nepieciešams marķēt līdz brīdim, kad tos sāk izmantot komerciālos nolūkos vai pārvietot pār Eiropas Savienības robežām.

15. attēds. Bundžiņas, kādās mēdz iepakot galvenokārt viltotu melno kaviāru. Lai gan melnajā tirgū pieejams īsts kaviārs, ne - zinošiem delikatešu kārotājiem tiek piedāvāta arī viltota produkcija par īstās produkcijas cenu. Tā arī daudzi kaviāra baudītāji nemaz nenojauš, ka īstās delikateses vietā ēduši želatīna bumbiņas vai krāsotus citu zivju ikrus.

2007. gadā Muitas Krimināl pārvalde aizturēja vairākus kilogramus melnā kaviāra. Tā kā uz bundžiņām nebija konkrētas norā - des par to, ka tajās ir storu ikri, tika veikta kaviāra analīze. Lai pārlicinātos, vai kaviārs nav izgatavots no želatīna bumbiņām, vispirms neliels kaviāra daudzums tika iebērt karstā ūdenī. Ja tas būtu izgatavots no želatīna, tas ūdenī izšķīdētu, bet šajā gadī - jumā ikri neizšķīda, tikai zaudēja krāsu. Tā kā cilvēks, kam prece tika aizturēta, apgalvoja, ka kaviārs nav īsts, tika veiktas DNS analīzes, kas uzrādīja, ka bundžiņās iepakoti krāsoti līdaku ikri. Lai izvairītos no viltota kaviāra iegādes, ieteicams iegādāties legālu produkciju. Par kaviāra autentiskumu un legālu izcelsmi liecinās marķējums atbilstoši CITES vadlīnijām.

Foto: M. Kalniņš, M. Medne

Storveidīgās zivis *Acipenseriformes*

CITES statuss	CITES I un II, Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikums
Izplatība	Dabiskās populācijas Kaspijas un Melnajā jūrā, akvakultūrās arī Ziemeļamerikā
Apraksts	Melno kaviāru iegūst no Kaspijas un Melnās jūras storveidīgo zivju – belugas <i>Huso huso</i> , stores <i>Acipenser sturio</i> , sterletes <i>Acipenser ruthenus</i> , sevrjugas <i>Acipenser stellatus</i> – ikriem galvenokārt Krievijā un Irānā. Tās ir senas jūras un saldūdens zivis, kas nārsto tikai upēs.
Apdraudējums	Storveidīgo zivju skaits samazinās pārāk intensīvās zvejas, maluzvejas, piesārņojuma, kā arī nārsta traucējumu dēļ jo elektrostacijām uz Volgas nav izbūvēti zivju ceļi. Viena persona drīkst ievest 125 g melnā kaviāra. Melno kaviāru pazina jau senatnē – to ēda antīkajā Grieķijā, Romā, Ķīnā.

Kaviāra marķēšana

Storveidīgās zivis *Acipenseriformes* savvaļā sastopamas piekrastes un iekšzemes ūdeņos 25 valstu teritorijā un ir galvenais kaviāra avots. Par kaviāru kulinārijā sauc tikai storveidīgo zivju neapaugbtus ikrus, kas ir viena no visdārgākajām precēm pasaulē. Melnā kaviāra cena Rietumeiropā un ASV var sasniegt pat 6000 eiro kilogramā.

Par visvērtīgāko kaviāru uzskata to, kas iegūts Kaspijas jūrā, taču arī Amūras un Donavas baseinos, Melnajā jūrā, Azovas jūrā un Amerikas Lielo ezeru sistēmā iegūtais kaviārs tiek augstu vērtēts. Pēdējo gadu laikā pasaulē pieaug arī akvakultūrās iegūtā kaviāra daudzums (Kecse-Nagy et.al. 2006, www.traffic.org/species-reports).

Storveidīgo zivju eksistenci apdraud augošais pieprasījums pēc kaviāra un ūdenstilpju piesārņojums. Visas storveidīgās zivis (27 sugas) iekļautas CITES pielikumos kopš 1998. gada. Divas sugas – strupdeguna store *Acipenser brevirostrum* un Atlantijas store *Acipenser sturio* – ir iekļautas CITES I pielikumā un Padomes Regulas 338/97 A pielikumā, kas nozīmē, ka tiek aizliegta jebkāda šo sugu starptautiska tirdzniecība. Pārējās storveidīgo zivju sugas iekļautas CITES II pielikumā un Padomes Regulas 338/97 B pielikumā – tirdzniecība ar šīm sugām tiek kontrolēta ar atļauju sistēmu. CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumi attiecas uz visiem īpatņiem, to daļām un izstrādājumiem, ieskaitot kaviāru, presēto kaviāru, gaļu, ādu, dzīvas zivis, apaugļotas olas, skrimšļus.

Lai atvieglotu legālā kaviāra tirdzniecības kontroli, CITES dalībvalstis ievieš vienotu kaviāra marķēšanas sistēmu. Dalībvalstu konferencē apstiprinātās kaviāra marķēšanas vadlīnijas (*CITES Resolution Conf. 12.7 (Rev. CoP13)*) iestrādātas arī Eiropas Savienības tiesību aktos. Komisijas Regula Nr. 865/2006 paredz, ka visi primārie un sekundārie kaviāra iepakojumi (kārbiņas, kastes, bundžiņas, konteineri) jāmarķē ar atkārtoti nelietojamu etiķeti. Tomēr joprojām dalībvalstis var noteikt pašas, vai marķējuma uzlīmes izgatavo valsts iestādes un ar tām apgādā kaviāra ražotājus un pārpackotājus, vai pati firma ražo un izplata marķējuma uzlīmes. Šī situācija rada nelielas problēmas kontrolējošām iestādēm, kas kontrolē kaviāra marķējumu, jo dažādu dalībvalstu ražojumiem tas var atšķirties (Criodain 2007).

Atkārtoti nelietojamai etiķetei jābūt tādai, lai, atverot ie-

pakojumu, tā tiktu neatgriezeniski bojāta, kā arī tai jābūt piestiprinātai tā, ka nav iespējams atvērt iepakojumu, to nesabojājot. Informācijai, kas redzama uz etiķetes, jābūt iekļautai arī CITES atļaujā, kas pavada kaviāra iepakojumu. Atkarībā no kaviāra izcelsmes ir divi etiķešu veidi.

Ja kaviārs iepakots izcelsmes valstī (valstī, kurā tas iegūts savvaļā vai akvakultūrā), etiķetē jābūt norādītai šādai informācijai:

- sugas kodam, kas noteikts atsevišķi katrai sugai, hibrīdam vai jauktai sugai (13. pielikums);
- izcelsmes kodam, kas tiek lietots CITES dokumentos, lai norādītu, vai kaviārs iegūts savvaļā (W), akvakultūrā (C) u.c.;
- izcelsmes valsts ISO divu burtu kodam;
- kaviāra ieguves gadam;
- ražotāja četru ciparu reģistrācijas kodam;
- preces partijas numuram vai CITES eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta numuram.

Piemērs: HUS/W/RU/2008/xxxx/yyyy

Ja kaviārs tiek pārpackots, etiķetē jābūt norādītai šādai informācijai:

- sugas kodam;
- izcelsmes kodam;
- izcelsmes valsts ISO divu burtu kodam;
- kaviāra pārpackošanas gadam;
- pārpackotāja četru ciparu reģistrācijas kodam un pārpackošanas valsts ISO divu burtu kodam;
- preces partijas numuram vai CITES eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta numuram.

Piemērs: HUS/W/RU/2008/LV-wwww/zzzz

Darbs ar dokumentiem

Komisijas Regulas Nr. 865/2006 13. panta otrā daļa nosaka, ka īpatņus nav atļauts nodot muitas procedūrai, pirms nav uzrādīti vajadzīgie dokumenti. Tāpēc ir svarīgi sagatavot visu dokumentāciju pirms CITES īpatņu pārvietošanas.

Katra Eiropas Savienības dalībvalsts ir noteikusi muitas punktus, caur kuriem pāri robežām atļauts pārvietot CITES īpatņus. Parasti tie ir katras valsts lielākie muitas punkti, tomēr pirms robežas šķērsošanas iepriekš vēlams par to pārliecināties, lai nerastos pārpratumi.

Piemērot preču valdītāja izvēlēto procedūru CITES īpatņiem, ievērojot Padomes Regulā Nr. 338/97 un Komisijas Regulā Nr. 865/2006 noteiktos nosacījumus, var jebkurā muitas iestādē atbilstoši Padomes Regulas Nr. 2913/92 4. panta a, b, c un d apakšpunktiem.

Importa un eksporta atļaujas, reeksporta sertifikāti

Iepriekš jau tika aprakstītas procedūras, kas veicamas, pārvietojot CITES īpatņus pāri valstu robežām (sk. nodaļu „Eiropas Savienības prasības attiecībā uz Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu importu, eksportu un reeksportu”). Šajā nodaļā dotas norādes par to, kādi dokumenti CITES īpatņu īpašniekam jāiesniedz robežas muitas iestādē, kā muitas darbiniekiem pareizi aizpildīt CITES dokumentus un ko ar tiem darīt pēc to aizpildīšanas.

Imports

Importētājs vai tā pilnvarotais pārstāvis robežas muitas iestādē iesniedz:

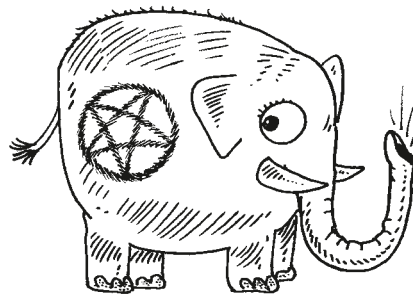
- importa atļaujas oriģinālu;
- „turētāja kopiju”;
- ja tas norādīts importa atļaujā, dokumentāciju no eksporta vai reeksporta valsts;
- ja tiek ievests Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma īpatnis – arī „kopiju, kuru muita atdod izsniedzēja uzraudzības iestādei”.

Muitas darbinieks pirms dokumentu noformēšanas pārliecinās:

- vai muižošanai pieteiktās preces, priekšmeti vai īpatņi ir iekļauti regulu pielikumos;
- vai CITES īpatņus pārvieto pāri valsts robežai noteiktajās muitas iestādēs;
- vai ir visi nepieciešamie dokumenti un vai tie ir derīgi;
- vai dokumentos norādītie īpatņi un to daudzums atbilst reālajai situācijai.

Darbā ar CITES dokumentiem muitas darbinieks:

- veic atzīmes CITES atļaujas 27. ailē;

- obligāti norāda faktiski importēto daudzumu mērvienībās, kas norādītas atļaujā – ja īpatņi tiek vesti noteiktā skaitā, tad skaitu (piemēram, dzīvi dzīvnieki vai augi, trofejas, dažādi izstrādājumi), bet, ja pārvietojamo īpatņu daudzums norādīts svara vai tilpuma mērvienībās, tad faktiski importēto īpatņu daudzumu šajās mērvienībās (piemēram, koksne kubikmetros, kaviārs kilogramos u.c.);
- ja tiek pārvadāti dzīvi dzīvnieki, obligāti norāda bojā gājušo dzīvnieku skaitu, ja tādi konstatēti pārbaudes brīdī;
- norāda muitas dokumenta veidu un numuru, kā arī dokumentu noformēšanas datumu;
- dokumentus paraksta un apzīmogo.

Pēc dokumentu noformēšanas muitas iestāde:

- atdod importētājam CITES importa atļaujas „turētāja kopiju”;
- jebkuru CITES dokumentāciju no eksporta vai reeksporta valsts, importa atļaujas oriģinālu un „kopiju, kas jāatdod izsniedzējai uzraudzības iestādei” (ja tāda joprojām atrodas pie importētāja) nekavējoties nosūta Galvenās muitas pārvaldes Atļauju uzraudzības nodaļai turpmākai nosūtīšanai CITES uzraudzības iestādei.

Ja tiek ievests Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikuma īpatnis, importētājs vai tā pilnvarotais pārstāvis uzrāda īpatņa izcelsmes dokumentus un aizpilda paziņojumu par importu. Muitas darbinieki apzīmogo šīs veidlapas abus eksemplārus. Arī ievēdot Padomes Regulas Nr. 338/97 D pielikuma īpatņus, nepieciešams aizpildīt paziņojumu par importu.

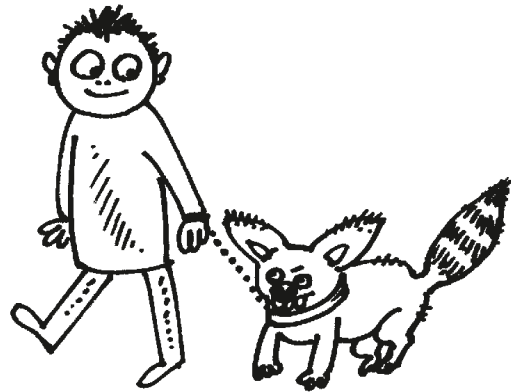
Ja Kopienā ievadamais sūtījums pienāk robežas muitas iestādē pa jūru, gaisu vai dzelzceļu nosūtīšanai ar tādu pašu transporta veidu un bez pagaidu uzglabāšanas citā Kopienas muitas iestādē, pārbaudes un importa dokumentus uzrāda pēdējā muitas iestādē.

Ja sūtījums pārbaudīts robežas muitas iestādē un nosūtīts uz citu muitas iestādi turpmākām muitas procedūrām, pēdējā iestāde pieprasa uzrādīt aizpildītu importa atļaujas „turētāja kopiju” vai aizpildītu paziņojuma par importa „kopiju importētājam”, kā arī tā var veikt jebkuras pārbaudes, ko uzskata par nepieciešamām, lai noteiktu, vai ievērotas CITES prasības.

Eksports un reeksports

(Re)eksportētājs vai tā pilnvarotais pārstāvis robežas muitas iestādē iesniedz:

- eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta oriģinālu;
- „turētāja kopiju”;
- „kopiju, kas jāatdod izsniedzējai uzraudzības iestādei”;
- ja tiek izvests CITES I pielikuma un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma patnis, jāspēj uzrādīt arī saņēmējas valsts uzraudzības iestādes izsniegtu importa atļauju.

Muitas darbinieks pirms dokumentu noformēšanas pārlicinās:

- vai muižošanai pieteiktās preces, priekšmeti vai īpatņi ir iekļauti regulu pielikumos;
- vai CITES īpatņus pārviesto pāri valsts robežai noteiktajās muitas iestādēs;
- vai ir visi nepieciešamie dokumenti un vai tie ir derīgi;
- vai dokumentos norādītie īpatņi un to daudzums atbilst reālajai situācijai.

Darbā ar CITES dokumentiem muitas darbinieks:

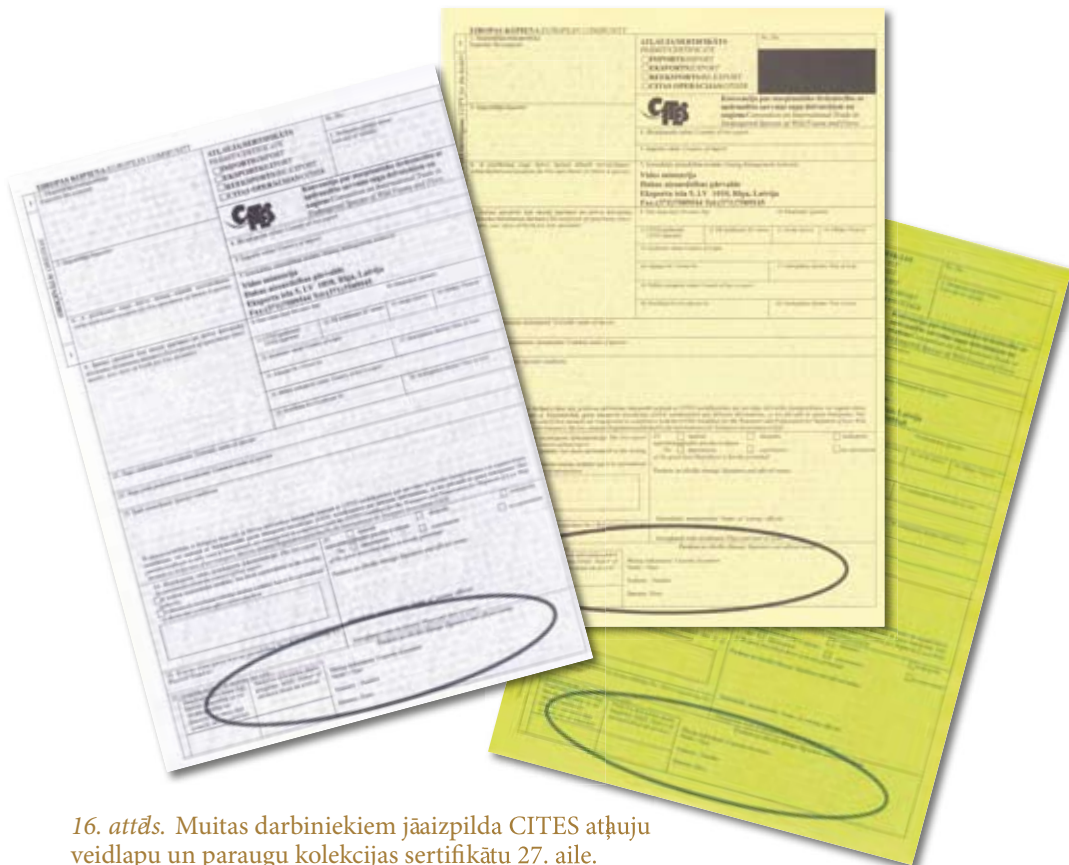
- veic atzīmes visu CITES dokumentu 27. ailē;
- obligāti norāda faktiski (re)eksportēto daudzumu mērvienībās, kas norādītas atļaujā – ja īpatņi tiek vesti noteiktā skaitā, tad skaitu (piemēram, dzīvi dzīvnieki vai augi, trofejas, dažādi izstrādājumi), bet, ja pārve-

tojamo īpatņu daudzums norādīts svara vai tilpuma mērvienībās, tad faktiski (re)eksportēto īpatņu daudzumu šajās mērvienībās (piemēram, koksne kubikmetros, kaviārs kilogramos u.c.);

- ja tiek pārvadāti dzīvi dzīvnieki, obligāti norāda bojā gājušo dzīvnieku skaitu, ja tādi konstatēti pārbaudes brīdī
- norāda muitas dokumenta veidu un numuru, kā arī dokumentu noformēšanas datumu;
- dokumentus paraksta un apzīmogo.

Pēc dokumentu noformēšanas muitas iestāde:

- atdod (re)eksportētājam eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta oriģinālu un „turētāja kopiju”;
- eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta „kopiju, kas jāatdod izsniedzējai uzraudzības iestādei” nosūta Galvenās muitas pārvaldes Atļauju uzraudzības nodaļai pārsūtšanai CITES uzraudzības iestādei.

16. attēds. Muitas darbiniekiem jāaizpilda CITES atļauju veidlapu un paraugu kolekcijas sertifikātu 27. aile.

Personīgā īpašuma sertifikāti

CITES patņa pašnieks importa, eksporta vai reeksporta gadījumā robežas muitas iestādē iesniedz:

- personīgā īpašuma sertifikāta oriģinālu;
- turpinājuma lapas oriģinālu un kopiju;
- ja ir – arī trešās valsts personīgā īpašuma sertifikāta oriģinālu, turpinājuma lapu un tās kopiju.

Muitas darbinieks pirms dokumentu noformēšanas pārlicinās:

- vai muižošanai pieteiktās preces, priekšmeti vai patņi iekļauti regulu pielikumos;
- vai CITES īpatņus pārvieto pāri valsts robežai noteiktajās muitas iestādēs;
- vai ir visi nepieciešamie dokumenti un vai tie ir derīgi;
- vai dokumentos norādītie īpatņi un to daudzums atbilst reālajai situācijai.

Darbā ar CITES dokumentiem muitas darbinieks:

- aizpilda turpinājuma lapu (vai abas turpinājuma lapas, ja ir aritresās valsts izsniegts personīgā īpašuma sertifikāts) un vžē turpinājuma lapas kopiju.

Pēc dokumentu noformēšanas muitas iestāde:

- atdod īpašniekam vai tā pilnvarotajam pārstāvim dokumentu oriģinālus, bet vžēto kopiju (vai kopijas) nosūta Galvenās muitas pārvaldes Atņuju uzraudzības nodaļai pārsūtšanai CITES uzraudzības iestādei.

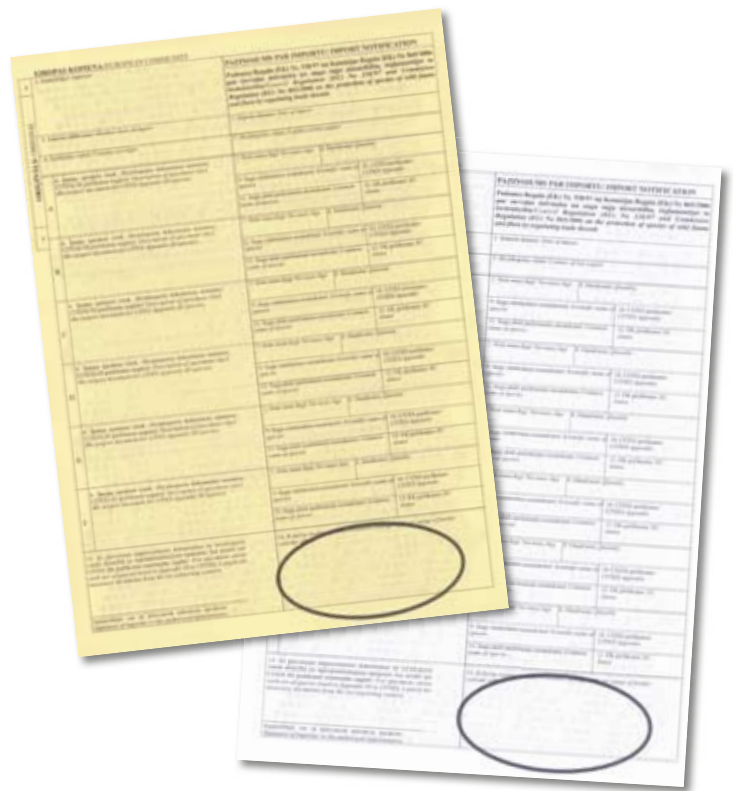
Paraugu kolekcijas sertifikāti

Paraugu kolekcijas pašnieks vai tā pilnvarotais pārstāvis robežas muitas iestādē iesniedz:

- paraugu kolekcijas sertifikāta oriģinālu un kopiju;
- nepieciešamības gadījumā – arī sertifikāta „turētāja kopiju” un „kopiju, kuru muiža atdod izdevējai uzraudzības iestādei”;
- derīgas ATA karnetes oriģinālu;
- ja paraugu kolekcijas izcelsmes valsts ir trešā valsts, pārbaudes vajadzībām iesniedz arī trešās valsts izsniegtu paraugu kolekcijas sertifikātu.

Muitas darbinieks pirms dokumentu noformēšanas pārlicinās:

- vai muižošanai pieteiktās preces, priekšmeti vai īpatņi ir iekļauti regulu pielikumos;
- vai CITES īpatņus pārvieto pāri valsts robežai noteiktajās muitas iestādēs;
- vai ir visi nepieciešamie dokumenti un vai tie ir derīgi;
- vai dokumentos norādītie īpatņi un to daudzums atbilst reālajai situācijai.

17. attēds. Muitas darbiniekiem jāapzīmogo paziņojuma par importu veidlapu 14. aile.

18. attēds. Muitas darbiniekiem jāaizpilda turpinājuma lapu speciāli šim nolūkam paredzētās ailes.

Darbā ar CITES dokumentiem muitas darbinieks:

- noformē ATA karneti;
- ja nepieciešams, ieraksta pievienotās ATA karnetes numuru paraugu kolekcijas sertifikāta oriģinālā un kopijā;
- vīzē paraugu kolekcijas sertifikāta kopiju;
- ja paraugi pirmo reizi tiek izvesti no Eiropas Kopienas – aizpilda 27. aili visās sertifikāta lapās.

Pēc dokumentu noformēšanas muitas iestāde:

- atdod paraugu kolekcijas īpašniekam vai tā pilnvarotajam pārstāvim paraugu kolekcijas sertifikāta oriģinālu, bet kopiju pārsūta uzraudzības iestādei;
- ja paraugi pirmo reizi tiek izvesti no Eiropas Kopienas – paraugu kolekcijas īpašniekam vai tā pilnvarotajam pārstāvim atdod paraugu kolekcijas sertifikāta oriģinālu un „turētāja kopiju”, bet „kopiju, kuru muiža atdod izdevējai uzraudzības iestādei” nosūta Galvenās muitas pārvaldes Atļauju uzraudzības nodaļai pārsūtīšanai CITES uzraudzības iestādei.

Ceļojošās izstādes sertifikāti

Ceļojošās izstādes īpašnieks vai tā pilnvarotais pārstāvis robežas muitas iestādē iesniedz:

- ja ceļojošā izstāde izveidota Eiropas Savienības dalībvalstī – ceļojošās izstādes sertifikāta oriģinālu, turpinājuma lapas oriģinālu un kopiju;
- ja ceļojošā izstāde izveidota trešajā valstī – Eiropas Savienības ceļojošās izstādes sertifikāta oriģinālu, turpinājuma lapas oriģinālu un kopiju, kā arī pārbaudes nolūkos var iesniegt trešās valsts sertifikāta oriģinālu un turpinājuma lapu.

Muitas darbinieks pirms dokumentu noformēšanas pārlicinās:

- vai muižošanai pieteiktās preces, priekšmeti vai īpatņi iekļauti regulu pielikumos;
- vai CITES īpatņus pārvieto pāri valsts robežai noteiktajās muitas iestādēs;
- vai ir visi nepieciešamie dokumenti un vai tie ir derīgi;
- vai dokumentos norādītie īpatņi un to daudzums atbilst reālajai situācijai.

Darbā ar CITES dokumentiem muitas darbinieks:

- aizpilda turpinājuma lapu (vai abas turpinājuma lapas, ja ir arī trešās valsts ceļojošās izstādes sertifikāts) un vīzē turpinājuma lapas kopiju.

Pēc dokumentu noformēšanas muitas iestāde:

- atdod ceļojošās izstādes īpašniekam vai tā pilnvarotajam pārstāvim dokumentu oriģinālus, bet vīzēto kopiju (vai kopijas) nosūta Galvenās muitas pārvaldes Atļauju uzraudzības nodaļai pārsūtīšanai CITES uzraudzības iestādei.

Izņēmumi

Atsevišķos gadījumos attiecībā uz Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu īpatņiem tiek piemēroti izņēmumi vai vieglāki nosacījumi atļauju saņemšanai. Dažādus izņēmumus attiecina uz nebrīvē pavairotiem augiem un dzīvniekiem, īpatņiem tranzīta laikā caur Eiropas Kopienu, personīgajiem vai mājas piederumiem u.c. **Tomēr atgādinām, ka tiesību akti ir mainīgi, tāpēc iesakām pārliecināties par tiesību aktos noteiktajiem izņēmumiem, pirms tos attiecināt uz sevi.** It sevišķi šis apstāklis jāņem vērā, ja uzskatāt, ka varat izmantot izņēmumus attiecībā uz personīgiem un mājas piederumiem, vedot noteiktu skaitu CITES īpatņus bez atļaujām!

Izņēmumi attiecībā uz nebrīvē audzētiem vai mākslīgi pavairotiem īpatņiem

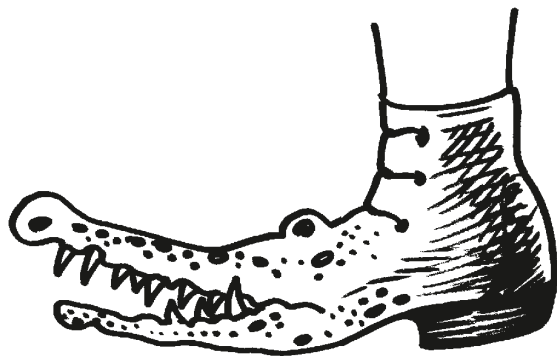
Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļauto sugu īpatņiem, kas audzēti un pavairoti nebrīvē atbilstoši CITES un Eiropas Savienības regulu kritērijiem, attiecībā uz komerciālām darbībām piemēro tādas pašas nosacījumus, kā B pielikumā iekļauto sugu īpatņiem. Jāatceras, ka, ja Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma sugu īpatņi ir nebrīvē audzēti un pavairoti, tos atļauts importēt komerciālai izmantošanai Eiropas Savienībā, taču importa gadījumā jābūt visām nepieciešamajām atļaujām. Tomēr, lai īpatni atzītu par nebrīvē audzētu, tam jāatbilst vairākiem kritērijiem, kā noteikts CITES rezolūcijās un Eiropas Savienības regulās.

Izņēmumi attiecībā uz CITES īpatņu tranzītu

Ja CITES pielikumos iekļauti īpatņi tiek vesti no vienas trešās valsts uz otru trešo valsti caur Eiropas Savienību, nav nepieciešamas Eiropas Savienības CITES atļaujas importam un reeksportam. Tomēr pēc pirmā kontrolējošo iestāžu pieprasījuma jāspēj uzrādīt derīgas CITES eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikātus, ko izsniegusi trešā valsts, no kuras sūtījums tiek vests. Pārkaupuma gadījumā Eiropas Savienības dalībvalstis kravu drikst aizturēt un konfiscēt.

Izņēmumi attiecībā uz pirmskonvencijas īpatņiem un īpatņiem, kas iegūti īpašumā, pirms regulu nosacījumi stājās spēkā

Nosacījumi atļauju saņemšanai ir atviegloti par tiem īpatņiem, kas iegūti īpašumā, pirms tie iekļauti CITES pielikumos vai tiem piemēroti regulu nosacījumi. Pie-

mēram, apstrādātiem īpatņiem (ziloņkaula klavieru taustiņiem, antikvāriem priekšmetiem u.c.), kas iegūti īpašumā pirms vairāk nekā 50 gadiem, eksporta atļaujas vai reeksporta sertifikāta izsniegšanai nav nepieciešams kārtot tik daudz formalitāšu kā tad, ja šis īpatnis būtu iegūts īpašumā laikā, kad uz to jau attiecās CITES nosacījumi. Lai uz kādu CITES īpatni varētu šo izņēmumu attiecināt, atļaujas pieteicējam jāspēj dokumentāri pierādīt īpatņa izcelsmi un laiku, kad tas iegūts īpašumā.

Izņēmumi attiecībā uz personīgajiem un mājas piederumiem un medību trofejām

Par personīgajiem vai mājas piederumiem uzskata nedzīvus īpatņus un to daļas un atvasinājumus, kas ir kādas privātas personas īpašums un kas veido parasto iedzīvi, vai ir paredzēts, ka veidos daļu no tās. Personīgos un mājas piederumus nav atļauts pārdot vai kā citādi komerciāli izmantot. Ja tomēr īpašnieks nolēmis gūt komerciālu labumu no ievestajiem personīgajiem un mājas piederumiem, pirms plānotās darbības uzsākšanas vēlams saņemt Eiropas Kopienas sertifikātu. Parasti arī suvenīri tiek interpretēti kā personīgie un mājas piederumi.

Izņēmumi tiek piemēroti Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā iekļauto sugu īpatņiem, ieskaitot medību trofejas, kas:

- atrodas personīgajā bagāžā;
- pieder personai, kas maina dzīvesvietu no trešās valsts uz Kopienas;
- ir medību trofejas, ko importē vēlāk.

Personai, kas parasti dzīvo Kopienā, pirmo reizi ievdot B pielikuma īpatni, kas uzskatāms par personīgo vai mājas piederumu vai medību trofeju, nav nepieciešams muitā uzrādīt importa atļauju, ja tiek uzrādīts (re) eksporta dokumenta oriģināls un tā kopija. Attiecībā

uz A pielikuma īpatņiem šis izņēmums nedarbojas un nepieciešams uzrādīt gan importa, gan eksporta atļauju. Personai, kas parasti dzīvo Kopienā, atkārtoti ievēdot Eiropas Savienībā Padomes Regulas Nr. 338/97 A vai B pielikuma īpatni, kas uzskatāms par personīgo vai mājas piederumu, nav nepieciešams muitā uzrādīt importa atļauju, ja tiek uzrādīts viens no minētajiem dokumentiem:

- muitas apstiprināta, iepriekš izmantota Eiropas Savienības importa vai eksporta atļaujas "turētāja kopija";
- (re) eksporta dokumenta kopija;
- pierādījums, ka īpatnis iegūts Eiropas Savienībā.

CITES eksporta vai importa atļaujas, kā arī reeksporta sertifikāti nav jāuzrāda, ja Eiropas Savienībā ievēdot vai atkārtoti ievēdot šādus Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā iekļauto sugu īpatņus:

- storveidīgo zivju *Acipenseriformes spp.* kaviārs (katram iepakojumam obligāti jābūt marķētam atbilstoši CITES un Eiropas Savienības prasībām) ne vairāk par 125 gramiem vienai personai;
- "lietus stienīši" (rituāli mūzikas instrumenti lietus izsaukšanai) no kaktusiem *Cactaceae spp.*, ne vairāk par trim vienai personai;

- nedzīvi apstrādāti krokodilveidīgo dzīvnieku *Crocodylia spp.* īpatņi, izņemot gaļu un medību trofejas, ne vairāk kā četri vienai personai;
- *Strombus gigas* gliemežvāki, ne vairāk kā trīs vienai personai;
- nedzīvi jūraszirdziņi *Hippocampus spp.*, ne vairāk par četriem vienai personai;
- *Tridacnidae spp.* gliemežvāki, ne vairāk kā trīs vienai personai, ja to svars kopā nepārsniedz 3 kg (par vienu īpatni jeb gabalu var uzskatīt gan divas dabiski savienotas gliemežvāka puses, gan divas atsevišķas, bet saderīgas gliemežvāka puses).

Izņēmumi attiecībā uz zinātniskajām institūcijām

Tā kā starp zinātniskajām iestādēm bieži notiek CITES vai Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu īpatņu maiņa, procedūru atvieglošanai mirušu īpatņu vai to daļu pārvietošanas gadījumā tiek izsniegtas etiķetes, nevis CITES atļaujas. Katras valsts uzraudzības iestāde reģistrē kritērijiem atbilstošās zinātniskās iestādes un piešķir tām vienreizēju reģistrācijas numuru. Etiķetes tiek izsniegtas tikai šādām reģistrētām zinātniskajām iestādēm.

19. attēls. Zeltainā indesvarde jeb zeltainā indiāņu bultu varde *Phylllobates terribilis*. Indesvardes sastopamas Dienvidamerikā un Centrālamerikā. Indesvaržu izdalīto sekrētu izmanto indiāņi, lai apsmērētu medību bultu un šautriņu uzgaļus. Mūsdienās šos dzīvniekus apdraud piemērotu dzīvotņu izzušana, kā arī dažādi kolekcionāri, kas eksotiskos abiniekus vēlas turēt kā mājdzīvniekus.

Foto: M. Lielkalns

20. attēls. Milzgliemeņu *Tridacna gigas* gliemežvāki. Viena persona Eiropas Savienībā drīkst ievest ne vairāk kā trīs gliemežvākus, ja to kopējais svars nepārsniedz 3 kg.
Foto: M. Medne

Milzgliemenes <i>Tridacnidae</i>	
CITES statuss	CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Klusā un Indijas okeāna koraļļu rīfi
Apraksts	Milzgliemeņu ir lielākā mūsdienu gliemeņu, kas sver pat 500 kg. Dzīvo līdz 200 gadiem. Gliemežvāks pelēcīgs, ar raksturīgu faktūru – dziļām, viļņotām rievām.
Apdraudējums	Milzgliemeņu gaļu uzskata par delikatesi, tāpēc tās vāc ēšanai. Šīs gliemenes tur ariakvārijos, bet gliemežvākus izmanto dekoratīviem nolūkiem. 20. gs. 70. gados milzgliemenes vietām gandrīz pilnībā bija iznīcinātas. Mūsdienās tās audzē ariakvāktūrā. CITES nosacījumi attiecas arī uz krastā izskalojamiem milzgliemeņu gliemežvākiem.

21. attēls. Krokodilādas soma un maks no krāsotas krokodilkaimana *Caiman crocodilus* ādas. Viena persona Eiropas Savienībā drīkst ievest ne vairāk kā četrus krokodilveidīgo *Crocodylia* izstrādājumus, ja suga, no kuras izgatavots izstrādājums, iekļauta Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā.
Foto: M. Medne

Krokodilu kārtas <i>Crocodylia</i> dzīvnieki	
CITES statuss	CITES I un II un Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikums
Izplatība	Āzija, Amerika, Austrālija, Āfrika
Apraksts	Krokodilu kārtā ietilpst krokodili, kaimani, aligatori, gaviāli – kopā 23 sugas. Uzturas gan saldūdenīvai iesāļūdenī gan uz sauszemes.
Izmantošana	Iecienīti ir krokodilādas izstrādājumi – somas, jostas, maki, nelielu krokodilu izbāzņi. No vienas puses, pieprasījums pēc krokodilādas izstrādājumiem bija par cēloni tam, ka krokodili nonākuši apdraudēto dzīvnieku statusā, no otras – vairāku sugu krokodilus iemācās turēt fermās. Krokodilus tur arimājās kā mājdzīvniekus. Lai nerastos problēmas, ievēdot atļautos četrus krokodilveidīgo izstrādājumus bez CITES atļaujām, vēlams dokuments, kas apliecina, ka dzīvnieku izcelsmes produkcija iegūta audzētavā vai iegādāta veikalā.

22. attēls. Rituāls mūzikas instruments – lietus stienīšis, kas izgatavots no nokaltuša kaktusu stumbra.
Foto: I. Hoņavko

Kaktusi <i>Cactaceae</i>	
CITES statuss	CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Dienvidamerika
Apraksts	Lietus stienīši ir mūzikas instrumenti, kuru skaņa atgādina lietus lašu pilēšanu. Tos tradicionāli gatavo Čīlē, kur senāk tie izmantoti lietus piesaukšanas rituālos.
Izmantošana	Lietus stienīšus gatavo no divu sugu kaktusiem: „quisco” <i>Echinopsis chiloensis</i> un „copado” <i>Eulychina acidia</i> . Dabiski nokaltušu kaktusu turpina kaltēt saulē, līdz tajā izveidojas dobums. Kaktusa adatas izrauj un iedur ar smailēm dobumā. Tad kaktusa dobumā ieber sīkus akmentiņus vai sēklas un stumbra galus noslēdz. Instrumentu kustinot, akmentiņi vai sēklas birst gar adatām un rada lietus pakšķēšanai līdzīgu skaņu. Jo ilgāk šo mūzikas instrumentu lieto, jo maigāka un bagātāka kļūst skaņa. Viena persona Eiropas Savienībā drīkst ievest trīs lietus stienīšus, neuzrādot CITES atļūjas.

23. attēls. Kaltēti jūraszirdziņi *Hippocampus sp.*
Foto: M. Medne

Jūraszirdziņi <i>Hippocampus spp.</i>	
CITES statuss	CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Tropu un subtropu jūru piekrastes ūdeņos, kā arī koraļļu rifos
Apraksts	Jūraszirdziņi ir mazas zivtiņas bez zvīņām. Dzīvo starp ūdenszālēm, kurām pieķeras ar asti. Peld slikti.
Izmantošana	Jūraszirdziņi tiek izmantoti Ķīnas tradicionālajā medicīnā. Dzīvus tos pārdod turēšanai akvārijos. Kaltēti jūraszirdziņi kļūst arvien populārāks suvenīrs tūristiem. No 2004. gada iekļauti CITES.

6. tabula. Dokumenti, kas nepieciešami Eiropas Savienības pilsoņiem, pārvadājot suvenīrus (personīgos un mājas piederumus, t. sk. medību trofejas), kas izgatavoti no Padomes Regulas Nr. 338/97 un CITES pielikumos iekļauto sugu dzīvniekiem un augiem

Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikums	Iebraukšana/ izbraukšana no Eiropas Savienības	Dokumenti, kas jāuzrāda robežas muitas punktā
A	Pirmo reizi tiek ievests Eiropas Savienībā	Eksporta atļauja, ko izsniegusi uzraudzības iestāde īpatņa izcelsmes valstī, un importa atļauja, ko izsniegusi Eiropas Savienības dalībvalsts uzraudzības iestāde
	Eksports (izbraucot no Eiropas Savienības)	Eksporta atļauja, ko izsniegusi Eiropas Savienības dalībvalsts uzraudzības iestāde un trešās valsts importa atļauja, ja īpatnis iekļauts arī CITES I pielikumā
	Reeksports (atkārtoti izbraucot no Eiropas Savienības)	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmo reizi ievēdot īpatni uzrādītā un muitā aizpildītā CITES atļaujas „turētāja kopija” (dzeltenā krāsā) • Apliecinājums, ka īpatnis iegādāts Eiropas Savienībā (piemēram, pirkuma čeks, pavadzīme u.c.) • Pirmo reizi izvedot apzīmogota reeksporta sertifikāta kopija • Reeksporta sertifikāts, ko izsniegusi reeksporta valsts uzraudzības iestāde
	Atkārtoti tiek ievests Eiropas Savienībā	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmo reizi ievēdot īpatni uzrādītā un muitā aizpildītā CITES atļaujas „turētāja kopija” (dzeltenā krāsā) • Apliecinājums, ka īpatnis iegādāts Eiropas Savienībā (piemēram, pirkuma čeks, pavadzīme u.c.) • Pirmo reizi izvedot apzīmogota reeksporta sertifikāta kopija • Importa atļauja, ko izsniegusi Eiropas Savienības dalībvalsts uzraudzības iestāde
B	Pirmo reizi tiek ievests Eiropas Savienībā	Eksporta atļauja, ko izsniegusi uzraudzības iestāde īpatņa izcelsmes valstī
	Eksports (izbraucot no Eiropas Savienības)	Eksporta atļauja, ko izsniegusi Eiropas Savienības dalībvalsts uzraudzības iestāde
	Reeksports (atkārtoti izbraucot no Eiropas Savienības)	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmo reizi ievēdot īpatni uzrādītā un muitā aizpildītā CITES atļaujas „turētāja kopija” (dzeltenā krāsā) • Apliecinājums, ka īpatnis iegādāts Eiropas Savienībā (piemēram, pirkuma čeks, pavadzīme u.c.) • Pirmo reizi izvedot apzīmogota reeksporta sertifikāta kopija • Reeksporta sertifikāts, ko izsniegusi reeksporta valsts uzraudzības iestāde
	Atkārtoti tiek ievests Eiropas Savienībā	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmo reizi ievēdot īpatni uzrādītā un muitā aizpildītā CITES atļaujas „turētāja kopija” (dzeltenā krāsā) • Apliecinājums, ka īpatnis iegādāts Eiropas Savienībā (piemēram, pirkuma čeks, pavadzīme u.c.) • Pirmo reizi izvedot apzīmogota reeksporta sertifikāta kopija • Importa atļauja, ko izsniegusi Eiropas Savienības dalībvalsts uzraudzības iestāde

24. attēls. Latvijā dzīvo liela pelēko vilku *Canis lupus* un ūdru *Lutra lutra* Eiropas populācijas daļa. Vilku skaits Latvijā svārstās ~500 indivīdu robežās, bet ūdru ~4000 indivīdu robežās. Vilkus atļauts medīt limitētos daudzumos, bet ūdru medības ir aizliegtas. Tā kā ūdru blīvums ir liels, tie bieži iet bojā uz ceļiem, bebru lamatās vai zvejas tīklos.
Foto: M. Lielkalns

IV. CITES ieviešana Latvijā

25. attēls. Zāļu tirgus Doma laukumā 2007. gadā. Akcija „Nepērc un netirgo aizsargājamos augus!” Dabas aizsardzības pārvaldes un Vides ministrijas darbinieki, kuru darbs saistīts ar CITES ieviešanu un tai atbilstošo tiesību aktu izstrādi. No kreisās – Daiga Vilkašte, Gita Strode, Vilnis Bernards, Inga Hoņavko, Gunta Gabrāne.

Foto: M. Medne

Lai gan Eiropas Savienības regulas, kas reglamentē tirdzniecības nosacījumus ar savvaļas augiem un dzīvniekiem, ir tieši piemērojamas visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, atsevišķas prasības un nosacījumi to realizācijai tiek iestrādāti dalībvalstu nacionālajos tiesību aktos. Katra dalībvalsts individuāli regulē, piemēram, tādu

jomu kā sodi. Katrai Eiropas Savienības dalībvalstij ir arī savi tiesību akti, kas reglamentē bioloģisko daudzveidību un sugu aizsardzību, veterināros un augu veselības jautājumus, dzīvnieku un augu labturību un muitas noteikumus. Tāpat katrai valstij ir sava uzraudzības iestāde, kontrolējošās iestādes un zinātniskās iestādes.

26. attēls. Seminārs Latvijas Dabas muzejā 2006. gada novembrī. Gunta Gabrāne un Kaspars Abersons informē muitas darbiniekus par to, kā pareizi aizpildīt CITES dokumentus.
Foto: J. Šlūke

CITES ieviešanas vēsture

1997. gadā Latvijas Republika pievienojās 1973. gada Vašingtonas konvencijai un uzsāka tās prasību ieviešanu. Likums „Par 1973. gada Vašingtonas konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām” ir spēkā kopš 1997. gada 3. janvāra.

1997. gadā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija uzsāka darbu pie tiesību aktu sagatavošanas, lai noteiktu atbildīgās institūcijas, kas nodarbosies ar CITES nosacījumu ieviešanu.

1999. gada 6. aprīlī tika pieņemti Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr. 133 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem”. Saskaņā ar šiem noteikumiem CITES uzraudzības institūcija bija Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, bet CITES zinātniskās institūcijas – Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte un Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts.

Lai Latvija spētu ātrāk ieviest CITES nosacījumus un sagatavotos Eiropas Savienības prasību izpildei, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ar Dānijas Vides un enerģētikas ministrijas finansiālu atbalstu programmas DANCEE (Dānijas vides sadarbība Austrumeiropā) ietvaros nolēma īstenot divus gadus ilgu projektu. Projekta īstenošana tika uzsāka 2000. gadā. Projekta īstenoātājs bija A/S *Scanagri Denmark* – Birgitas Slotas (*Birgith Sloth*) vadībā. Projekta norises laikā

27. attēls. CITES vitrīna Valsts ieņēmumu dienesta Latgales reģionālās iestādes muitas punktā.
Foto: M.Kalniņš

notika vairāki apmācību semināri par iesaistīto institūciju lomām un par sadarbības nozīmi CITES nosacījumu īstenošanā. Būtiska projekta sastāvdaļa bija sabiedrības informēšana, tika izstrādāti un publicēti informatīvi plakāti, bukleti, kā arī izveidota ceļojošā izstāde un videofilma par CITES.

2002. gadā tika izveidota Dabas aizsardzības pārvalde, un ar 2002. gada 6. maija Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojumu Nr. 80 Dabas aizsardzības pārvaldei tika uzdots no 2003. gada 1. janvāra realizēt likumā „Par 1973. gada Vašingtonas konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām” noteiktās uzraudzības institūcijas funkcijas.

2003. gadā Dabas aizsardzības pārvalde sāka izdot CITES importa, eksporta un reeksporta atļaujas, kā arī uzsāka darbu pie iesaistīto institūciju sadarbības veidošanas un sabiedrības informēšanas.

2004. gadā tika veikti arī tiesību aktu grozījumi – 2004. gada 1. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 234

„Grozījumi Ministru kabineta 1999. gada 6. aprīļa noteikumos Nr. 133 “Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem”” paredzēja, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija tiek aizstāta ar Dabas aizsardzības pārvaldi, kā arī tika noteikta trešā CITES zinātniskā institūcija – Latvijas Dabas muzejs. 2005. gada 22. februāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 147 „Dabas aizsardzības pārvaldes nolikums” ar 2.3. punktu arī tiek uzsvērtas Dabas aizsardzības pārvaldes funkcija Vašingtonas konvencijas ieviešanā.

Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieki kopš 2003. gada ar pilnu atdevi un valstisku apziņu sekmējuši Vašingtonas konvencijas ieviešanu un vēlas no visas sirds izteikt pateicību visām iesaistītajām institūcijām un to darbiniekiem, kas veic CITES nosacījumu īstenošanu Latvijas Republikā, kā arī Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijai par finansiālo atbalstu un vides ministram Raimondam Vējonim par ieguldījumu Vašingtonas konvencijas popularizēšanā un iestāžu sadarbības veicināšanā.

28. attēls. Senegālas galago *Galago senegalensis*, tāpat kā visas citas primātu sugas, ir iekļauts CITES I un II un Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumā. Primātus apdraud ne tikai dzīvotņu iznīcināšana, bet arī pieprasījums pēc medību gaļas (ieciēnīta delikatese ir dažādi pagatavota primātu gaļa), tūristu suvenīriem, kā arī primāti ir ieciēnīti mājas (istabas) dzīvnieki un dažādu zinātnisku pētījumu objekti.
Foto: M. Lielkalns

Latvijas tiesību akti, kas regulē CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumu ieviešanu

Visa pamats ir 1973. gada Vašingtonas konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES). Konvencija ratificēta ar likumu „Par 1973. gada Vašingtonas konvenciju par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām” (17.12.1996.).

Galvenie tiesību akti, kas ievieš CITES nosacījumus

• Sugu un biotopu aizsardzības likums

Šā likuma mērķi ir nodrošināt bioloģisko daudzveidību, regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu, regulēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību u.c. Likums regulē jautājumus, kas saistīti ar īpaši aizsargājāmām augu, sēņu un ķērpju sugām un to dzīvotnēm, dzīvnieku sugām un to dzīvotnēm, īpaši aizsargājamiem biotopiem, kā arī ar apdraudēto savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņu starptautisko tirdzniecību. Likums nosaka aizliegtās darbības ar īpaši aizsargājamiem dzīvniekiem un augiem, kā arī to, kā legāli dabā iegūt īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugu īpatņus. Likums skar arī introdukcijas un reintrodukcijas jautājumus, monitoringa un citus specifiskus jautājumus.

• 1999. gada 6. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 133 „Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem”

Šie noteikumi nosaka Latvijas CITES uzraudzības iestādi – Dabas aizsardzības pārvaldi – un CITES zinātniskās institūcijas – Latvijas Dabas muzeju, Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāti un Latvijas Universitātes Bioloģijas institūtu. Noteikumi paredz, ka kontrolējošās iestādes nekavējoties informē uzraudzības iestādi par konstatētajiem pārkāpumiem CITES jomā, kā arī par izņemtajiem vai konfiscētajiem CITES īpatņiem. Lēmumu par konfiscēta īpatņa izmantošanu pieņem Dabas aizsardzības pārvalde, taču izņemtais vai konfiscētais dzīvais dzīvnieku sugas īpatnis līdz lēmuma pieņemšanai tiek turēts Rīgas Nacionālajā zooloģiskajā dārzā, bet augu sugas pārstāvis – Salaspils Nacionālajā botāniskajā dārzā.

• 2006. gada 19. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1019 „Noteikumi par 1973. gada Vašingtonas konvencijā par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām noteiktās atļaujas un sertifikāta izsniegšanas valsts nodevas apmēru, nodevas maksāšanas kārtību un atvieglojumiem”

Noteikumi nosaka valsts nodevas apmēru, maksāšanas kārtību un atvieglojumus par CITES atļauju un sertifikātu izsniegšanu. Šobrīd Ministru kabineta noteikumi paredz, ka valsts nodevas likmes par CITES atļaujas vai CITES sertifikāta izsniegšanu ir šādas:

- īpatņa izmantošanai komerciāliem mērķiem (kods – T) – astoņi lati;
- īpatņa izmantošanai cirkam un ceļojošām izstādēm (kods – Q) – seši lati;
- īpatņa izmantošanai citiem mērķiem – trīs lati.

Valsts nodeva nav jāmaksā, ja CITES īpatņa izmantošana paredzēta personīgām vajadzībām (kods – P), medību trofejām (kods – H), piespiedu pasākumiem (kods – L), zooloģiskajam dārzam (kods – Z) vai tad, ja atļaujas vai sertifikāta pieprasītājs ir tiešās pārvaldes iestāde.

• 1996. gada 2. jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 246 „Noteikumi par valsts robežas šķērsošanas vietu noteikšanu un robežkontroles punktu un robežpārejas punktu izvietojumu uz Latvijas Republikas valsts robežas”

Ministru kabineta noteikumi nosaka muitas kontroles punktus, caur kuriem atļauts pārvietot pāri valsts robežai CITES pielikumos iekļauto dzīvnieku un augu sugu īpatņus.

• Noteikumu projekts „Starptautiskās tirdzniecības apdraudēto savvaļas sugu īpatņu uzglabāšanas, reģistrācijas, turēšanas nebrīvē, marķēšanas, tirdzniecības un sertifikātu izsniegšanas kārtība”

Noteikumu projekts paredz, ka nacionālajos tiesību aktos tiks sīkāk atrunātas Eiropas Savienības prasības attiecībā uz kaviāra ražotāju un fasētāju reģistrāciju un kaviāra iepakojumu marķēšanu, Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumos iekļauto dzīvnieku marķēšanu un tirdzniecības kontroli, kā arī prasības un nosacījumi, lai reģistrētos kā Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma dzīvnieku un augu audzētāji.

• Dzīvnieku aizsardzības likums

Dzīvnieku aizsardzības likuma 3.¹ pants nosaka, ka aizliegts pirkt, pārdot, turēt kā mājas (istabas) dzīvniekus visus plēsēju kārtas dzīvniekus, primātus, jūras zīdītājus, odžu un kobru dzimtas čūskas utt.

Citi tiesību akti, kas saistīti ar CITES ieviešanu

- Medību likums
- Muitas likums
- 2003. gada 23. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 760 „Medību noteikumi”
- 2001. gada 23. janvāra Ministru kabineta noteikumi Nr. 34 „Nemedijamo sugu indivīdu iegūšanas, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas dzīvnieku ieviešanas (introdukcijas), kā arī dzīvnieku populācijas atjaunošanas dabā (reintrodukcijas) atļauju izsniegšanas kārtība”
- 2003. gada 16. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 713 „Dzīvnieku pārvadāšanas noteikumi”
- 2006. gada 4. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 266 „Labturības prasības mājas (istabas) dzīvnieku turēšanai, tirdzniecībai, pārvadāšanai un demonstrēšanai publiskās izstādēs, kā arī suņa apmācībai”
- 2005. gada 21. jūnija Ministru kabineta noteikumi Nr. 436 „Veterinārās prasības to dzīvnieku aprītei, kas nav minēti citos normatīvajos aktos par veterināro kontroli”
- 2004. gada 2. marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 109 „Noteikumi par valsts nodevu par mednieka apliecības, mednieka sezonas kartes un medību atļaujas izsniegšanu, par atļaujas izsniegšanu ārvalstu medniekam medīt Latvijas teritorijā un atļaujas izsniegšanu izvest medību trofejas no Latvijas, kā arī medību trofeju izvešanas kārtību”
- 2001. gada 8. maija Ministru kabineta noteikumi Nr. 185 „Noteikumi par prasībām savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē un savvaļas dzīvnieku kolekciju izveidošanai”
- 2007. gada 24. aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr. 281 „Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas”

29. attēls. Eiropas ūpis *Bubo bubo* un bikšainais apogs *Aegolius funereus* iekļauti CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā. Latvijā Eiropas ūpis ir samērā rets ligzdotājs, taču bikšainais apogs ir bieži sastopama suga. Eiropā abas šīs sugas ir apdraudētas gan dzīvotņu samazināšanās un izžušanas dēļ, cilvēka intensīvās saimniekošanas dēļ, gan dažādu kolekcionāru un trofeju tīkotāju dēļ.

Foto: M. Lielkalns

CITES sugas Latvijā un to aizsardzība

Latvijā savvaļā sastopamas daudzas Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā iekļautās sugas, kuru starptautiskā tirdzniecība tiek īpaši regulēta un kuru komerciāla izmantošana ir aizliegta (7. tabula). Tā, piemēram, ūdru, lūšu, vilku un mazo ērgļu populācijas Latvijā ir diezgan stabilas un veido samērā lielu daļu no Eiropas vai pat pasaules populācijām.

Lai gan vairākums Latvijā sastopamo CITES sugu tiek aizsargāts arī ar valsts tiesību aktiem un tās iekļautas īpaši aizsargājamo un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā, kā arī daļai no tām veidojami mikroliegumi, atsevišķas CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautās sugas, piemēram, dažas plēsīgo putnu un savvaļas augu sugas valsts tiesību aktos aizsargātas netiek. Vilka un lūša populācijas Latvijā ir pietiekami lielas, lai šos dzīvniekus limitētos apmēros drīkstētu medīt. Dzīvnieku un putnu īpatņu ieguve dabā atļauta vien tad, ja saņemta speciāla Dabas aizsardzības pārvaldes izsniegta atļauja nemedijamo dzīvnieku ieguvei vai Valsts meža dienesta izsniegta atļauja medijamo dzīvnieku ieguvei.

Latvijā atsevišķām CITES pielikumos iekļautajām sugām – lācim, vilkam, lūsim, melnajam stārķim un medicīnas dēlei – izstrādāti sugas aizsardzības plāni, kuros aprakstīti ar sugas saglabāšanu saistītie faktori un sniegti ieteikumi, kā saglabāt sugai labvēlīgu aizsardzības statusu.

Legāli Latvijas dabā regulāri iegūst medību limita apmēros noteikto lūšu un vilku skaitu, bet citi CITES pielikumu dzīvnieki no dabas tiek izņemti vien atsevišķos gadījumos, ja dzīvnieki bijuši ievainoti un savvaļā ietu bojā vai ja tas nepieciešams zinātnisko pētījumu veikšanai. Vilku un lūšu medību trofejas paliek galvenokārt Eiropas Savienības dalībvalstīs, un tikai daži dzīvi īpatņi gadā no Latvijas tiek izvesti uz zoodārziem ārpus Eiropas Savienības.

Lai gan ūdru legāla ieguve dabā nenotiek, liels daudzums šo dzīvnieku nejauši iet bojā bebru lamatās vai tiek sabraukti uz autoceļiem, taču ūdru populācija Latvijā joprojām ir stabila. Melno stārķu skaits Latvijā sarūk, taču vainojama intensīvā mežstrāde, nevis šīs sugas putnu tirdzniecība. Tā kā Latvijā ir samērā lielas un stabilas dažu plēsīgo putnu populācijas, kuru sugu īpatņi ir pieprasīti starptautiskajā tirdzniecībā, pastāv bažas, ka šos putnus varētu iekārot melnā tirgus darboņi, tā radot jaunu apdraudējumu sugu aizsardzībā.

Var uzskatīt, ka Latvijā sastopamās CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumu sugas starptautiskā tirdzniecība ietekmē vismazāk un galvenie ar sugu saglabāšanu saistītie faktori ir dzīvotņu kvalitātes samazināšanās, piemēroto biotopu platību samazināšanās un ekonomisko interešu palielināšanās.

7. tabula. Latvijā sastopamās dzīvnieku un augu sugas, kas iekļautas CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos

Sugas, kas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 A un CITES I pielikumā	Ūdrs <i>Lutra lutra</i> Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>
Sugas, kas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 A un CITES II pielikumā	Brūnais lācis <i>Ursus arctos</i> Ziemeļu lūsis <i>Lynx lynx</i> Vilks <i>Canis lupus</i> Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i> Dzērve <i>Grus grus</i> Zivjērglis <i>Pandion haliaetus</i> Vistu vanags <i>Accipiter gentilis</i> Zvirbuļvanags <i>Accipiter nisus</i> Klinšu ērglis <i>Aquila chrysaetos</i> Vidējais ērglis <i>Aquila clanga</i> Mazais ērglis <i>Aquila pomarina</i> Peļu klijāns <i>Buteo buteo</i> Čūskērglis <i>Circus gallicus</i> Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i> Lauku lija <i>Circus cyaneus</i> Pļavu lija <i>Circus pygargus</i> Melnā klijā <i>Milvus migrans</i> Ķīķis <i>Pernis apivorus</i> Purva piekūns <i>Falco columbarius</i> Bezdelīgu piekūns <i>Falco subbuteo</i> Lauku piekūns <i>Falco tinnunculus</i> Bikšainais apogs <i>Aegolius funereus</i> Purva pūce <i>Asio flammeus</i> Ausainā pūce <i>Asio otus</i> Mājas apogs <i>Athene noctua</i> Ūpis <i>Bubo bubo</i> Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i> Meža pūce <i>Strix aluco</i> Ziemeļpūce <i>Strix nebulosa</i> Urālpūce <i>Strix uralensis</i>
Sugas, kas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā	Medicīnas dēle <i>Hirudo medicinalis</i> Visas Latvijā sastopamās orhideju <i>Orchidaceae</i> dzimtas augu sugas
Sugas, kas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 D pielikumā	Trejlapu puplaksis <i>Menyanthes trifoliata</i> Īslandes ķērpis <i>Cetraria islandica</i> Vālišu staipeknis <i>Lycopodium clavatum</i> Parastā miltene <i>Arctostaphylos uva-ursi</i>

30. attēls. Mazais ērglis *Aquila pomarina* iekļauts CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā. Latvijā ligzdo ~12% visas pasaules mazo ērgļu populācijas, tāpēc šai sugai tiek pievērsta pastiprināta uzmanība. Foto: M. Lielkalns

31. attēls. Pelēkā dzērve *Grus grus*. Latvijā pelēko dzērviņu skaits pēdējo gadu laikā turpina pieaugt. Foto: M. Lielkalns

CITES ieviešanas institūcijas

Uzraudzības institūcija

Uzraudzības iestāde	Dabas aizsardzības pārvalde
Atbildīgā struktūrvienība	CITES pārvaldības un atļauju daļa
Pasta adrese	Eksporta ielā 5, Rīgā, LV-4707
Telefons	+371 67509541
Fakss	+371 67509544
e-pasts	dap@dap.gov.lv
Interneta lapa	www.dap.gov.lv

Kopš 2003. gada Latvijas CITES uzraudzības institūcija ir Dabas aizsardzības pārvalde. Dabas aizsardzības pārvalde veic visas uzraudzības iestādes funkcijas:

- izsniedz CITES atļaujas un sertifikātus;
- koordinē, uzrauga un veicina sadarbību un informācijas apmaiņu starp pārējām Latvijas institūcijām, kas iesaistītas CITES un attiecīgo Eiropas Savienības regulu nosacījumus ieviešanā;
- nepieciešamības gadījumā nodrošina aizturēto īpatņu ekspertīzi, kā arī sniedz atzinumus par dažādiem jautājumiem saistībā ar CITES un Eiropas Savienības regulu prasību ieviešanu;

- piedalās to tiesību aktu izstrādē, kuri saistīti ar CITES prasību ieviešanu;
- piedalās dažādu darba grupu sanāksmēs Briselē;
- piedalās CITES dalībvalstu konferencēs;
- sadarbojas ar Eiropas un pasaules CITES uzraudzības, zinātniskajām un ieviešanas institūcijām;
- dažādos veidos (ar preses starpniecību, bukletiem, vitrīnām u.c.) informē sabiedrību par CITES.

Laika posmā no 2003. gada līdz 2008. gadam izdevies attīstīt sadarbību starp dažādām institūcijām – šobrīd Dabas aizsardzības pārvaldei ir veiksmīga sadarbība ar Galveno muitas pārvaldi un Valsts ieņēmuma dienesta reģionālajām iestādēm, Valsts vides dienestu un reģionālajām vides pārvaldēm, Latvijas Dabas muzeju un citām zinātniskajām institūcijām, kā arī ārzemju kolēģiem. Dabas aizsardzības pārvaldes viedokli uzklasa un ņem vērā arī citas iestādes, kuru darbība arī reizēm saistīta ar CITES jautājumu risināšanu – Veselības ministrija, Sanitārā robežinspekcija, policija u.c.

32. attēls. Muitas darbinieki praktisko darbu laikā. Seminārs par CITES un Eiropas Savienības tiesību aktiem muitas darbiniekiem, 2008. gada aprīlis.
Foto: G. Gabrāne

33. attēls. Vides ministrs Raimonds Vējonis pasniedz atzinības rakstus muitas darbiniekiem par ieguldījumu CITES nosacījumu ieviešanā, 2007. gada februāris. „CITES diena” Rīgas Nacionālajā zooloģiskajā dārzā.
Foto: M. Kalniņš

Katru gadu tiek organizēti semināri par CITES, kuros kontrolējošo iestāžu pārstāvji un citi interesenti tiek informēti par jaunumiem tiesību aktos un apmācīti dažādu CITES īpatņu atpazīšanā. Pieaug arī sabiedrības informētība par CITES – arvien vairāk cilvēku izvēlas iegādāties legālus CITES īpatņus un saņemt nepieciešamās CITES atļaujas. Šo gadu laikā arī izdoti vairāki informatīvi bukleti un izveidotas informatīvas vitrīnas ar konfiscētajiem CITES īpatņiem. Par CITES jautājumiem regulāri tiek konsultēti iedzīvotāji un informēta prese.

Vienlaikus pieaug arī pašu Dabas aizsardzības pārvaldes darbinieku zināšanu līmenis par CITES, jo regulāri tiek apmeklēti dažādi ārzemju semināri un Eiropas Savienības valstu darba grupu sēdes, kā arī liels darbs tiek ieguldīts dažādu pārskatu un ziņojumu sagatavošanā un analizē.

Kopš 2007. gada Dabas aizsardzības pārvalde organizē CITES dienas, kuru laikā vides ministrs apbalvo labākos muitas iestāžu darbiniekus, kas novērsuši CITES pārkāpumus. Domājams, ka šis pasākums kļūs par jauku tradīciju, kas motivēs CITES nosacījumus kontrolējošo iestāžu darbiniekus darbam un vienlaikus informēs sabiedrību.

Dabas aizsardzības pārvaldes kā uzraudzības iestādes darbu novērtējušas arī citu valstu uzraudzības un zinātniskās iestādes, ar kurām izveidojusies ātra un efektīva sadarbība, kā arī Eiropas Komisija un CITES Sekretariāts.

Zinātniskās institūcijas

Zinātniskā iestāde	Latvijas Dabas muzejs
Pasta adrese	Kr. Barona ielā 4, Rīgā, LV-1050
Telefons	+371 67356023
Fakss	+371 67356027
e-pasts	ldm@dabasmuzejs.gov.lv
Interneta lapa	www.dabasmuzejs.gov.lv
Atbildīgais darbinieks	Guna Bagrade, tel. +371 67356028, e-pasts: guna.bagrade@ldm.gov.lv

Zinātniskā iestāde	Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte
Pasta adrese	Kronvalda bulvāri 4, Rīgā, LV-1586
Telefons	+371 67034861
Fakss	-
e-pasts	-
Interneta lapa	http://priede.bf.lu.lv
Atbildīgais darbinieks	Jānis Priednieks, tālr.+371 67034879; e-pasts janis.priednieks@lu.lv

Zinātniskā iestāde	Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts
Pasta adrese	Miera ielā 3, Salaspilī, LV-2169
Telefons	+371 67944988
Fakss	+371 67944986
e-pasts	office@email.lubi.edu.lv
Interneta lapa	http://www.lubi.edu.lv
Atbildīgais darbinieks	Vita Šalavejus, tel. +371 67944988, e-pasts: vita.salavejus@inbox.lv

34. attēls. CITES tematikai veltīta vitrīna Latvijas Dabas muzejā.

Foto: H. Birznieks

Latvija kā CITES dalībvalsts, ievērojot konvencijas principus, noteikusi vairākas zinātniskās institūcijas. Sākotnēji valsts tiesību akti noteica, ka zinātniskās institūcijas funkcijas veic Latvijas Universitātes Bioloģijas institūts un Latvijas Universitātes Bioloģijas fakultāte. 2004. gadā tiesību aktos tika veikti grozījumi un zinātniskajām institūcijām pievienoja arī Latvijas Dabas muzeju.

Ko dara zinātniskā institūcija?

Dažos vārdos sākot – zinātniskā institūcija veic zinātniskā konsultanta funkcijas.

Jau plašāk zinātnisko institūciju pamatuzdevumi definēti konvencijas tekstā, kā arī papildu pienākumi definēti Eiropas Savienības tiesību aktos. Galvenie no tiem ir noteikti:

- vai konvencijas sarakstos iekļauto sugu importam vai eksportam nebūs negatīva ietekme uz sugas saglabāšanas statusu vai sugas apdzīvoto teritoriju;
- vai importētajam dzīvajam īpatnim, kas iekļauts A pielikumā, paredzētā dzīvesvieta ir piemērota – atbilstoši aprīkota, lai nodrošinātu tā pienācīgu saglabāšanu un aprūpi;
- importa ierobežojumus Eiropas Savienībā B pielikumā iekļautajiem dzīvniekiem, kam ir augsts mirstības līmenis transportēšanas laikā vai vājas izredzes izdzīvot nebrīvē;
- vai īpatņu ieviešana Eiropas Savienībā varētu radīt ekoloģiskus draudus vietējām savvaļas dzīvnieku un augu sugām.

Ja nepieciešams, zinātniskā institūcija iesniedz uzraudzības institūcijai priekšlikumus par atsevišķu konvencijas pielikumos iekļauto dzīvnieku vai augu sugu īpatņu starptautiskās tirdzniecības apjomu samazināšanu vai starptautiskās tirdzniecības aizliegumu.

Zinātniskās institūcijas galvenās funkcijas Latvijā veic Latvijas Dabas muzejs, bet pārējās zinātniskās iestādes nepieciešamības gadījumā sniedz palīdzību. Latvijas Dabas muzejs saistībā ar Vašingtonas konvenciju veic dažādus uzdevumus.

- Lai gan muzejs kā zinātniskā institūcija darbojas kopš 2004. gada, jau 2003. gadā muzeja speciālisti sāka veikt CITES īpatņu ekspertīzi. Visbiežāk ekspertīze tiek veikta korāļiem un gliemjiem, tomēr noteikti arī tādi priekšmeti kā kašalota *Physeter macrocephalus* zobi, izstrādājumi no ziloņkaula un dzīvnieku ādām.
- Tiek veikta Latvijā importējamā dzīvnieka potenciālās dzīvesvietas apskate, lai apliecinātu, ka tā ir atbilstoša attiecīgās sugas uzturēšanas prasībām un apkopei.

- Tiek sniegti atzinumi par konvencijas sarakstos iekļauto Latvijas dabā sastopamo sugu dzīvnieku eksportu, piemēram, par ūdru ieguvu, lai veiktu dzīvnieka reintrodukciju Nīderlandē, kā arī par mazo ērgļu ieguvu populācijas stabilizēšanai Vācijā.
- Briselē vairākas reizes gadā notiek zinātnieku darba grupu sanāksmes, kurās piedalās konvencijas dalībvalstu zinātnisko institūciju pārstāvji, to skaitā arī Latvijas Dabas muzeja speciālisti. Zinātnieku darba grupas uzdevums ir izvērtēt jebkādus zinātniskos jautājumus, kas saistīti ar Vašingtonas konvencijas noteikumu ieviešanu un ievērošanu.
- Latvijas Dabas muzejs aktīvi iesaistās sabiedrības izglītošanā. Muzejā izveidota speciāla vitrīna, Vašingtonas konvencijai veltīta izglītojoša programma un lekcija, kā arī interneta lapa par konvenciju latviešu valodā. Izglītojošās programmas laikā muzeja apmeklētājiem ir iespēja ielūkoties Dārgumu lādē un uzzināt kā un kāpēc priekšmeti nonākuši tajā. Regulāri tiek vadītas ekskursijas skolēnu grupām un organizēti semināri skolotājiem. Muzeja speciālisti iesaistās arī muitnieku apmācībās.

Dabas izpētes pulciņa “Pilādzītis” dalībnieki skolotājas E. Zviedres vadībā ar Latvijas vides aizsardzības fonda un Rīgas Dabaszinību skolas atbalstu izveidoja spēli “Kas tavā somā?”. Spēle tiek dota katrai skolai, kuras skolēni piedalījušies muzeja izglītojošajā programmā par Vašingtonas konvenciju.

Latvijas Dabas muzejs iesaistījās projektā “Konvencijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES) un attiecīgo Eiropas Savienības tiesību aktu ieviešana Igaunijā un Latvijā”. Šā projekta ietvaros 2002. gadā muzejā tika izveidota izstāde “Nepirksim viņu dzīvības”. Sakarā ar to, ka muzejs iesaistījās konvencijas ieviešanā Latvijā, tika atteikts muzejā organizēt eksotisko rāpuļu izstādi, jo īpašnieki nevarēja uzrādīt konvencijas prasībām atbilstošus dokumentus. Arī turpmāk muzeja nostāja ir tāda, ka izstādēs, kas saistītas ar eksotiskajiem dzīvniekiem un augiem, kā arī fotoizstādēs par ceļojumiem uz svešām zemēm apmeklētājiem būs pieejama informācija par Vašingtonas konvenciju un apšaubāmas izcelsmes īpatņus nebūs ļauts eksponēt.

35. attēls. Dabas muzeja ekspertes Digna Pilāte un Guna Bagrade nosaka CITES īpatņu taksonomisko piederību.
Foto: H. Birznieks

Administratīvās lietas piemērs.

Dekoratīvu priekšmetu tirdzniecība

Pamatojoties uz iesniegumu, Valsts vides dienesta inspektori veica pārbaudi rotaslietu un suvenīru veikalā.

Pārbaudē konstatēja, ka veikalā pārdošanā tiek piedāvāti dažādi priekšmeti un rotaslietas, kas izgatavotas no kašalota *Physeteridae spp.* zobiem. Kašalots ir iekļauts Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā, turklāt šīs regulas 8. panta 1. punkts nosaka, ka A pielikumā minēto sugu patņus aizliegts pirkt, piedāvāt pirkšanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izrādīt publikai komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, uzglabāt pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai, izņemot gadījumus, kad tās dalībvalsts, kurā patņi atrodas, uzraudzības iestāde piešķir atbrīvojumus no 1. punktā minētajiem aizliegumiem saskaņā ar citiem Kopienas tiesību aktiem par savvaļas augu un dzīvnieku saglabāšanu, šajā nolūkā izsniedzot sertifikātu un izskatot katru gadījumu atsevišķi.

Tirgotājs ar dažādiem dokumentiem apliecināja, ka kašalota zobus 1987. gadā kooperatīvs iegādājies no zvej-

nieku kolhoza. Kooperatīvu likvidējot, materiālās vērtības (arikašalota zobi) tika sadalīti starp kooperatīva dalībniekiem. Viens no šiem dalībniekiem bija pašreizējā tirgotāja tēvs.

Pamatojoties uz to, ka iepriekš minētie kašalota zobi ievesti Latvijā pirms tās teritorijā kļuva piemērojami Padomes Regulas Nr. 338/97 un CITES konvencijas noteikumi, tirgotājam tika uzdots pārbaudē konstatētos priekšmetus nerealizēt tirdzniecībā līdz brīdim, kad tas spēs uzrādīt Valsts vides dienesta darbiniekiem Eiropas Kopienas CITES sertifikātu, ko ir izsniegusi CITES uzraudzības iestāde Latvijā – Dabas aizsardzības pārvalde.

Tirgotājs šādu sertifikātu, kas paredz atbrīvojumu no aizlieguma komerciāli izmantot kašalota zobus, saņēma un uzrādīja, tāpēc, atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam, tika izbeigta administratīvā lietvedība, atbrīvojot tirgotāju no administratīvās atbildības un atzīstot administratīvo pārkāpumu par maznozīmīgu.

36. attēls. No kašalota *Physeter catodon* zobiem gatavoti suvenīri.

Foto: M. Medne

Kašalots <i>Physeter catodon</i>	
CITES statuss	CITES I un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikums
Izplatība	Atlantijas, Klusais, Indijas, Ziemeļu Ledus okeāns
Apraksts	Kašalots ir 15–20 m garš, 35 000–57 000 kg smags valis. Augšžoklīzobu nav, bet apakšžoklikatrā pusē aug 18–28 zobi. Zobiem nav emaljas. Lielākie zobi sver ~1,5 kg.
Izmantošana	No kašalota zobiem ziemeļu tautas darina dažādus tautas darbus izstrādājumus. Mūsdienās no tiem gatavo arīsuvenīrus un rotaslietas. Senāk kašaloti tika medīti tauku un spermaceta ieguvei. Pārāk intensīvu medību dēļ dzīvnieku daudzumam samazinoties, medības tika ierobežotas. Atceries! Visi vaļi un arīvalzirgi ir CITES pielikumos. No tiem gatavotus suvenīrus bez sertifikāta ievest nedrīkst.

Kontrolējošās iestādes

Iedzīvotājus, kam radušās aizdomas par CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumu pārkāpumiem, lūdzam ziņot kontrolējošajām iestādēm – Valsts vides dienestam un Galvenajai muitas pārvaldei – vai Dabas aizsardzības pārvaldei.

Kontrolējošā iestāde	Valsts ieņēmumu dienests
Struktūrvienība	Galvenā muitas pārvalde
Pasta adrese	11. novembra krastmalā 17, Rīgā, LV-1841
Telefons	+371 67111200
Fakss	+371 67111403
e-pasta adrese	customs@vid.gov.lv
Interneta lapa	www.vid.gov.lv

Kontrolējošā iestāde	Valsts vides dienests
Struktūrvienība	Vides kontroles un uzraudzības departamenta Dabas aizsardzības uzraudzības daļa
Pasta adrese	Rūpniecības ielā 23, Rīgā, LV-1045
Telefons	+371 67084200
Fakss	+371 67084212
e-pasta adrese	vvd@vvd.gov.lv
Interneta lapa	www.vvd.gov.lv

Galvenās CITES nosacījumus kontrolējošās iestādes Latvijā ir muitas iestādes uz ārējām Eiropas Savienības robežām un Valsts vides dienests un tā struktūrvienības iekšējā tirgū. Kontroles funkcijas veic arī Sanitārā robežinspekcija un policija, taču šīs iestādes CITES pārkāpumu gadījumā pārsvarā sadarbojas ar muitu vai Valsts vides dienestu un CITES nosacījumu kontrole nav šo iestāžu pamatuzdevums.

Muitas loma CITES ieviešanā

CITES konvencijas tekstā nav pieminēta un definēta muitas loma, tomēr konvencijā norādīts, ka, īpatņus pārvietojot pāri robežām, jāuzrāda nepieciešamie CITES dokumenti. Preču pārvietošanas kārtība pāri valsts robežai, to aplikšana ar muitas maksājumiem, muišana, muitas kontrole u.c. darbības tieši skar muitas darbiniekus.

Eiropas Savienības regulās, kas ievieš CITES nosacījumus Eiropas Kopienā, muitas loma ir norādīta. Tā, piemēram, Padomes Regulā Nr. 338/97 noteikts, kādi dokumenti jāuzrāda robežas muitas iestādē un tas, ka dalībvalstu pienākums ir noteikt muitas punktus, caur kuriem atļauts pārvietot dzīvus CITES īpatņus, savukārt Komisijas Regulā Nr. 865/2006 noteikti muitas iestādē iesniedzamie dokumenti, darbības, kas ar tiem jāveic, u.c.

Muitas un Sanitārās robežinspekcijas darbinieki vis-

biežāk ir pirmie vai bieži vien vienīgie, kas fiziski pārbauda un kontrolē CITES īpatņu pārvietošanu pāri robežām. Tā kā CITES pamatmērķis ir regulēt CITES īpatņu pārvietošanu pāri valstu robežām, tieši muitas darbības efektivitāte ir viens no galvenajiem nosacījumiem CITES prasību ieviešanā.

Muitas galvenie pienākumi CITES ieviešanā ir:

- novērst CITES īpatņu nelegālu pārvietošanu pāri robežai;
- veikt darbības ar dokumentiem, ja CITES īpatņu pārvietošana pāri robežai ir legāla;
- kontrolēt, vai CITES īpatņi tiek pārvadāti atbilstoši CITES nosacījumiem, novēršot nelikumīgu CITES īpatņu pārvietošanu pāri robežai un pārliecinoties, ka CITES atļauja ir derīga un sūtījumā esošais (īpatņu suga un daudzums) atbilst atļaujā norādītajam;
- informēt CITES uzraudzības institūciju par CITES īpatņu aizturēšanu vai konfiskāciju.

Muitai tiek radīta papildu slodze, lai ieviestu CITES nosacījumus, veiktu darbu ar nepieciešamajiem dokumentiem un atklātu kontrabandu, kā arī informētu uzraudzības institūciju, turklāt CITES nosacījumu ieviešana un kontrole ir samērā sarežģīts darbs, jo:

- CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauti vairāk nekā 30 000 sugu;
- CITES dalībvalstis pieņēmušas daudzus savstarpēji saistošus dokumentus, turklāt arī Eiropas Savienība pieņēmusi dažādus lēmumus attiecībā uz CITES ieviešanu, kas tiek mainīti;
- CITES konvencijā un Eiropas Savienības regulās regulāri tiek veikti grozījumi;
- CITES nosacījumu ieviešana visbiežāk nav vienīgais uzraudzības institūcijas un zinātnisko institūciju uzdevums, tāpēc ne vienmēr iespējama ātra sadarbība starp dažādām iestādēm;
- muitai CITES ir tikai viens no daudzajiem darba uzdevumiem.

Tomēr, neraugoties uz to, ka CITES ieviešana nav galvenais muitas iestāžu darbs, pieaug Latvijas muitas darbinieku zināšanu līmenis par CITES un Eiropas Savienības regulu prasībām, palielinās muitas iestāžu aizturēto un konfiscēto nelegālo CITES īpatņu skaits, turklāt, pateicoties muitas darbinieku vērībai, iekšzemes kontrolē tiek pievērsta uzmanība tādām preču grupām, kas iepriekš bija palikušas bez ievēribas.

2007. gadu var uzskatīt par jaunatklājumu gadu CITES ieviešanā Latvijā, jo muitas darbinieki atklāja gan dažādus kosmētiskos produktus, kuru sastāvā ietilpa CITES īpatņi un kuru ieviešana Eiropas Savienībā ir aizliegta

vai atņūta tikai ar CITES atņūjām, gan lielu daudzumu viltota melnā kaviāra. Tuvākā nākotnē, iespējams, šādu jaunatklājumu skaits var pieaugt.

Muitas darbiniekiem veicamās darbības, ja tiek konstatēts CITES pārkāpums

Ja tiek konstatēta prettiesiska rēba ar CITES un Pado - mes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekņutajiem pāt - ņiem, kā arīneskaidrību gadījumos jāsazinās ar Dabas aizsardzības pārvaldi (tel. 67509541, 67509761). CITES atņūju aprites jautājumu Valsts ieņēmumu dienesta Galvenajā muitas pārvaldē koordinē Atņūju kontroles daļā (tel. 67111273, 67111430), bet CITES pātņu neli - kumģas aprites jautājumu - Muitas noteikumu pār - kāpumu novēšanas daļā (tel. 67111316, 67111393).

CITES pātņu aizturēšanas gadījumā muitas iestādes rī - kojas saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta 2008. gada 4. augusta kārtību Nr. 26 „Muitas fiziskās kontroles kārtība” un sastāda muitas apskates aktu, kurā norāda aizturēto CITES pātņu ap rakstu, to daudzumu, izcel - smes valsti, kā arī citu lietas izska tģanai nepieciešamo informāciju, vajadzības gadījumā izman tojot speciālos tehniskos līdzekļus (fotoaparātus, video). Pār baudē ie - gūtos materiālus pārsūta Dabas aizsardzības pār valdei uz e-pasta adresi dap@dap.gov.lv vai CITES pārvaldī - bas un atļauju daļas darbinieku e-pasta adresēm.

Ja no Dabas aizsardzības pārvaldes saņemts atzinums par to, ka aizturētais pātņis iekņuts A, B, C vai D pie - likumā, muitas amatpersonas sastāda administratīvā pārkāpuma protokolu un rģkojas tiesģbu aktos noteik - tajā kārtģbā.

Ja Dabas aizsardzības pārvaldes atzinumā tiek norādģts, ka pātņis nav iekņuts A, B, C vai D pielikumā, muitas iestāde atņūj pātņi importģt.

Izņemto un konfiscģto CITES pātņu nodošanu attie - cģjāģm valsts institģcijām jāveic saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 25. aprģģ noteikumu Nr. 315 „Kār - tģba, kādā veicama valstij piekritģģas mantas uzskaitē, novērtģšana, realizācija, nodoģana bez maksas, iznģ - cināģšana un realizāģijas ieņģmumu ieskaitģģana valsts budģetā” prasģbām.

Reizi mģnesģ Valsts ieņģmumu dienesta teritoriālāģm muitas iestāģēm elektroniski jāsniedz pārskats Galve - nās muitas pārvaldes Muitas noteikumu pārkāpumu daģģ par konfiscģtajiem CITES pātņiem.

37. attģds. Latvijā muitas darbinieki bieģģi aiztur daģģāduģ tģristu suvenģrus, kas tiek ievesti nelegāģi. Visbieģģāk tās ir daģģādas čģskas dzģrienu pudeģģes (galvenokārt CITES III pielikuma suga zģvģu zalkģģis *Xenochrophis piscator*) un izstrādāģģumi no čģģģu un krokodģģu ādām.
Foto: M. Medne

Valsts vides dienesta loma CITES ieviešanā

Valsts vides dienests veic CITES kontroli Latvijas teritorijā, kā arī informē sabiedrību par dienesta darbību, sniedz dienesta rīcībā esošo informāciju par CITES kontroli un priekšlikumus tiesību aktu projektu izstrādē attiecībā uz CITES ieviešanu Latvijā. Lai nodrošinātu CITES kontroli, Valsts vides dienests sadarbojas ar citām valsts iestādēm un institūcijām, kā arī regulāri par dažādiem ar CITES kontroli saistītiem jautājumiem konsultējas ar citu valstu kontrolējošo iestāžu darbiniekiem un apmainās ar informāciju par nozīmīgākajiem pārkāpumiem un konfiskācijas gadījumiem ar Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Kapacitātes paaugstināšanas nolūkos tiek regulāri apmeklēti mācību kursi Latvijā un citās Eiropas Savienības valstīs, Valsts vides dienesta deleģēti pārstāvji piedalās Eiropas Komisijas darba grupās CITES kontrolējošām iestādēm, kā arī apmāca Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvalžu inspektoros.

Lai nodrošinātu CITES ieviešanu Latvijas teritorijā, Valsts vides dienests veic iekšzemes kontroli tirdzniecības vietās, tirdzniecības uzņēmumu telpās, noliktavās, iespēju robežās pārbauda informāciju no sludinājumiem un plašsaziņas līdzekļiem. Kontrole tiek veikta, piedaloties visām (astotām) reģionālajām vides pārvaldēm visā Latvijas teritorijā.

Pirms kontroles pasākumu veikšanas notiek iespējamās tirdzniecības apzināšana un objektu uzskaitē (plašsaziņas līdzekļi, sludinājumi, zooveikali, ziedu veikali, tirgi, kažokādu izstrādājumu tirdzniecības vietas, aptiekas, galantērijas, rotaslietu, suvenīru veikali u.c.). Biežāk sastopamās CITES augu un dzīvnieku taksonomiskās grupas Latvijā tirdzniecības vietās ir orhidejas, papagaiļi, čūskas, moluski (gliemežvāki), kaviārs, kā arī tradicionālās medicīnas preparāti ar, piemēram, medicīniskās dēles ekstraktu un/vai brūnā lāča žulti, taukiem.

Pārbaužu veikšana, ja nepieciešams, notiek, sadarbojoties ar citām institūcijām, piemēram, policiju personas datu noskaidrošanas vai protokola par administratīvo pārkāpumu sastādīšanas gadījumos. Par veiktajām un plānotajām kontrolēm un to rezultātiem tiek sniegta informācija plašsaziņas līdzekļiem, tirgotājiem un reģionālo vides pārvalžu inspektoriem.

Tirdzniecības objektu kontrolēšanas laiks atkarīgs no:

- sezonas (Līgo svētkos tiek veikta pastiprināta jāņuzāļu kontrole, jo nereti zāļu tirgos tirdzniecībā tiek piedāvātas dažādas Latvijā augošas orhidejas, savukārt ziemā aktuāla ir kažokādas izstrādājumu kontrole);
- aktualitātes (masveidā parādījušās produkcijas kontrole tirdzniecības vietās).

Valsts vides dienesta inspektoriem veicamās darbības, konstatējot CITES pārkāpumu

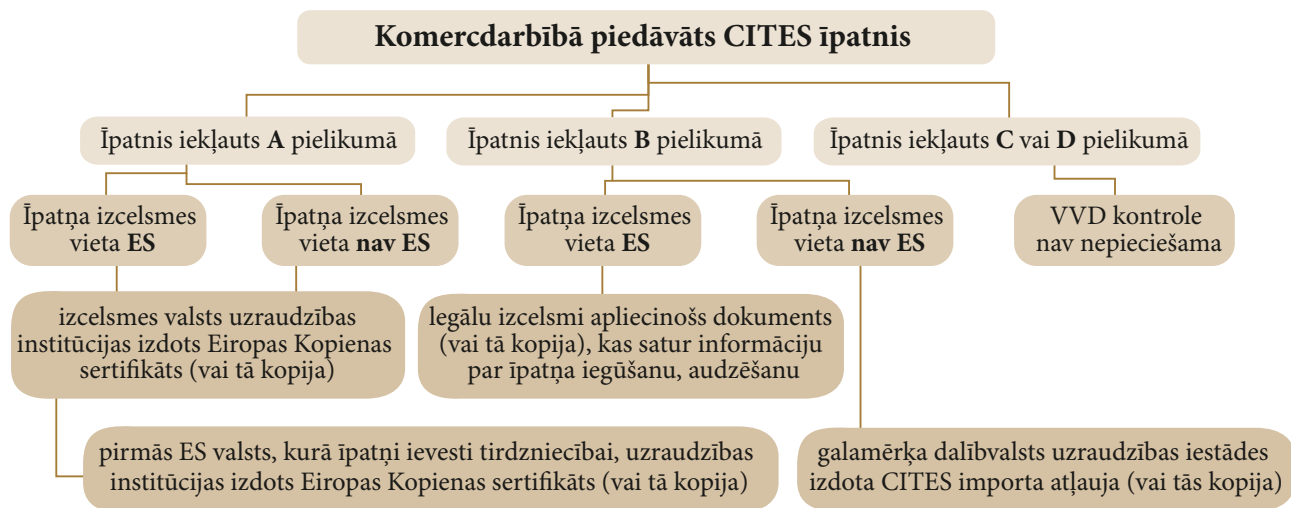
Ja tiek konstatēts pārkāpums, pārbaudes aktu un administratīvā pārkāpuma protokolu sastāda, norādot pārkāpuma būtību – to, kāds CITES īpatnis vai tā daļa, vai to saturošs produkts, priekšmets konstatēts. Vēlams norādīt sugas latīnisko nosaukumu, kā arī lietai pievienot fotogrāfijas, paskaidrojumus un citus materiālus, ja tādi ir. Par konstatēto pārkāpumu jāinformē Valsts vides dienesta centrālās struktūrvienības Dabas aizsardzības uzraudzības daļa (tel. 67084221) un CITES konvencijas uzraudzības institūcija Latvijā – Dabas aizsardzības pārvalde.

Administratīvā lietvedība parasti tiek ierosināta par Padomes Regulas Nr. 338/97 8. panta 1. un/vai 5. punkta pārkāpumiem (par komercdarbībām). Pārkāpums var būt komercdarbība bez atbilstošajiem izcelsmes dokumentiem (atļaujām, sertifikātiem), komercdarbība ar viltotiem vai spēkā neesošiem atbilstošajiem izcelsmes dokumentiem (atļaujām, sertifikātiem), komercdarbība ar neprecīzi vai nepilnīgi sastādītiem atbilstošajiem izcelsmes dokumentiem (atļaujām, sertifikātiem), komercdarbība ar neregistrētu un/vai nemarkētu īpatni. Veicot kontroli, jāņem vērā arī Latvijas tiesību akti par dzīvnieku reģistrāciju un marķēšanu – jebkuram dzīvnieka īpašniekam jāspēj uzrādīt legālas izcelsmes dokumentus.

Soda apmēru nosaka, ņemot vērā komercdarbībā nelegāli izmantoto īpatņu skaitu un piederību pie Padomes Regulas Nr. 338/97 A un/vai B pielikuma, kā arī atbildību mikstinošos un pastiprinošos apstākļus saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu.

Nepieciešamības gadījumā ekspertus CITES īpatņa sugas noskaidrošanai nodrošina, vēršoties pie Dabas aizsardzības pārvaldes. Atzīmes par apskati un īpatņa izņemšanu ekspertīzei tiek izdarītas administratīvā pārkāpuma protokolā, bet nododot/saņemot īpatni ekspertīzei vai glabāšanai, jā sastāda pieņemšanas–nodrošanas akts. Citu valstu uzraudzības institūciju izsniegto dokumentu (atļauju, sertifikātu) autentiskumu var pārbaudīt, vēršoties pie Dabas aizsardzības pārvaldes. Publicēto sludinājumu kontrole internetā var norisināties tikai sadarbībā ar Valsts policijas Galvenās Kriminālpolīcijas pārvaldes Ekonomikas policijas pārvaldi.

Pārbaudot sertifikātus vai atļaujas, jāpievērš uzmanība dokumentu derīguma termiņiem, mērķim, ar kādu izsniegti dokumenti, kādiem īpatņiem un kādam īpatņu skaitam dokumenti izsniegti (38. attēls).

38. attēls. Dokumenti, kas jāspēj uzrādīt Valsts vides dienesta inspektoriem, veicot komerciālas darbības ar Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautajiem īpatņiem.

Dzīvnieka legālu izcelsmi apliecinošs dokuments ir:

- CITES atļauja vai CITES sertifikāts;
- pavadzīme, kurā norādīts dzīvnieka latīniskais nosaukums un/vai CITES atļaujas vai CITES sertifikāta numurs;
- dokuments, kurā norādīts reģistrēts audzētājs, ja Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā iekļauta dzīvnieka izcelsmes valsts ir kāda no Eiropas Savienības dalībvalstīm;
- dokuments, kas apliecina, ka dzīvnieka īpašnieks vai tiesiskais valdītājs (turpmāk – īpašnieks) šo dzīvnieku ieguvis īpašumā pirms 1997. gada, kad Latvijas Republika pievienojās CITES, vai pirms dzīvnieka iekļaušanas Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos;
- rakstiska informācija no dzīvnieka iepriekšējā īpašnieka vai reģistrēta dzīvnieku audzētāja, kurā norādīta īpašnieka vai reģistrētā dzīvnieku audzētāja adrese, dzīvnieka sugas latīniskais nosaukums, dzīvnieka vecums un raksturīgās un specifiskās pazīmes, ja dzīvnieks saņemts kā dāvinājums;

- Ministru kabineta 2001. gada 23. janvāra noteikumos Nr. 34 „Nemedijamo sugu indivīdu iegūšanas, Latvijas dabai neraksturīgo savvaļas dzīvnieku ieviešanas (introdukcijas), kā arī dzīvnieku populācijas atjaunošanas dabā (reintrodukcijas) atļauju izsniegšanas kārtība” noteiktajā kārtībā iegūta atļauja par savvaļas dzīvnieka iegūvi, ja dzīvnieks iegūts savvaļā Latvijā;
- Dabas aizsardzības pārvaldes izsniegta atļauja dzīvnieku kolekcijas izveidošanai un darbībai vai atļauja nemedijamo sugu indivīdu iegūšanai;
- Valsts meža dienesta izsniegta atļauja medijamo dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
- Dabas aizsardzības pārvaldes izsniegts paziņojums par dzīvnieka reģistrēšanu vai marķēšanu, ja dzīvnieks piedzimis iepriekš reģistrētai mātītei.

Jebkurā legālas izcelsmes dokumentā jābūt norādītam dzīvnieka latīniskajam nosaukumam!

Ko darīt ar aizturētajiem dzīvajiem CITES īpatņiem?

Ministru kabineta 1999. gada 6. aprīļa noteikumi Nr. 133 „Kārtība, kādā tiek nodrošināta starptautiskā tirdzniecība ar apdraudētajiem savvaļas dzīvnieku un augu sugu īpatņiem” paredz, ka kontrolējošās iestādes par konstatētajiem CITES pārkāpumiem nekavējoties ziņo uzraudzības iestādei – Dabas aizsardzības pārvaldei. Ja tiek izņemts vai aizturēts dzīvs CITES vai Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauts īpatnis, līdz lēmuma pieņemšanai tas jāizmitina:

- Rīgas Nacionālajā zooloģiskajā dārzā (tāl. 67540444, 67518669), ja izņemtais vai aizturētais īpatnis ir dzīvs dzīvnieks;
- Salaspils Nacionālajā botāniskajā dārzā (tāl. 67452811), ja izņemtais vai aizturētais īpatnis ir dzīvs augs.

Izdevumus, kas saistīti ar attiecīgā īpatņa transportēšanu no izņemšanas vai konfiskācijas vietas un dzīvnieka uzturēšanu Rīgas Nacionālajā zooloģiskajā dārzā vai Salaspils Nacionālajā botāniskajā dārzā, sedz persona, kurai īpatnis izņemts vai konfiscēts.

Administratīvās lietas piemērs.

Nelegāla kažokādu tirdzniecība

Valsts vides dienests veica pārbaudi kažokādas izstrādājumu tirdzniecības vietā un konstatēja, ka tirdzniecībā tiek piedāvāts kažoks no dabiskajām kažokādām. Pārbaudes brīdīklātesošā zinātniskās iestādes pārstāve – Latvijas Dabas muzeja darbiniece – eksperte apliecināja, ka kažoks izgatavots no kaķu dzimtas dzīvnieka ādām. Kažoks no tirdzniecības vietas tika izņemts un nodots ekspertīzei valsts aģentūrā „Latvijas Dabas muzejs” un Latvijas Valsts Mežzinātnes institūtā “Silava”, lai precizētu sugu, no kuras izgatavots kažoks.

Visas savvaļas kaķu dzimtas dzīvnieku sugas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikumos. Tādējādi no A pielikumā iekļauto savvaļas kaķu patņiem izgatavotos priekšmetus, arī apģērbus, aizliegts pirkt, piedāvāt pārdošanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izstādīt publiski komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, uzglabāt pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai, turklāt šādas komerciālas darbības nav atļauts veikt arī ar B pielikumā minēto sugu patņiem, to skaitā no tiem izgatavotiem priekšmetiem, ja vien komersants attiecīgās dalībvalsts kompetentai iestādei (šajā gadījumā Valsts vides dienestam) nevar pierādīt, ka šie patņi iegūti legāli un, ja tie nav cēlušies Kopienā, tad ievesti tajā saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par savvaļas dzīvnieku saglabāšanu.

Tā kā pārbaudes brīdītirtgotājs nevarēja uzrādīt nevienu dokumentu, kas apliecinātu, ka kažoka tirdzniecība notiek saskaņā ar Padomes Regulā Nr. 338/97 noteiktajām prasībām, kā arī to, ka preces ievestas Latvijas Republikā saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par savvaļas dzīvnieku saglabāšanu, prece no tirdzniecības tika izņemta. Lai gan pārdevējs uzrādīja pirkuma dokumentu par preču iegādi, inspektori pēc šā dokumenta izpētes secināja, ka tajā nav ierakstīts konkrētais no tirdzniecības izņemtais kažoks.

Ekspertīzes slēdzieni apstiprināja, ka kažoks pilnīgi noteikti izgatavots no dabiskajām kaķu dzimtas *Felidae* dzīvnieku ādām, izņemot kažoka apkakli, kas izgatavota no jēnotsuņa ādas. Kažokādas vizuāli atbilda Bengālijas kaķa *Prionailurus bengalensis* aprakstam, taču pēc ārējām pazīmēm nebija iespējams pilnīgi droši pierādīt, vai kažokāda iegūta no mājas kaķa, kura šķirne izveidota no Bengālijas kaķa, vai no savvaļas Bengālijas kaķa. Ekspertīzes laikā kažoka kabatā tika atrasta etiķete ar uzrakstu „LEOPARDCAT”, kas savukārt netieši liecināja par ādu piederību savvaļas Bengālijas kaķim, nevis mājas kaķa šķirnei, jo tā tradicionāli tiek apzīmēta ar vārdiem „BENGAL CAT” vai šķirnes rasēm atbilstošiem kodiem.

Arī ekspertīzes laikā veiktās kažoka matu mikroskopiskās analīzes uzrādīja nepārprotamu piederību kaķu dzimtas dzīvniekiem. Pēc salīdzināšanas ar Rīgas Nacionālā zooloģiskā dārza Tālo Austrumu kaķa *Prionailurus bengalensis euptilura* (Bengālijas kaķis no Sibīrijas, Mongolijas un Mandžūrijas apgabala), mājas kaķa un meža kaķa matu paraugiem, tika izdarti secinājumi, ka pārbaudāmā kažoka mati visvairāk līdzinās tieši Bengālijas kaķa matiem. Valsts vides dienests sazinājās arī ar citu Eiropas valstu kontrolējošās institūcijās strādājošiem inspektoriem, kuri norādīja uz izņemta kažoka līdzību ar jau citās valstīs konfiscētajiem Bengālijas kaķu kažokiem.

Tādējādi, tirdzniecības nolūkos izplatot šādu kažoku, tirtgotājs pārkāpa Padomes Regulas Nr. 338/97 8. panta 1. un 5. punktu. Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam, tika piemērots administratīvais sods – naudas sods 200 latu apmērā un kažoka, kura vērtība ir vairāk nekā Ls 1000, konfiskācija.

39. attēls. Visi kaķu dzimtas *Felidae* dzīvnieki (izņemot mājas kaķi) iekļauti CITES un Pado - mes Regulas Nr. 338/97 pielikumos, tāpēc gan dzīvu dzīvnieku, gan trofeju, ādu un izstrādā - jumu tirdzniecības kontrole tiek veikta sevišķi rūpīgi, lai apkarotu augošo nelegālo tirdznie - cību ar šīm precēm. Apakšējā attēlā – muitas iestāžu konfiscētās kaķu dzimtas dzīvnieku un ūdra kažokādas. Augšējā attēlā – Valsts vides dienesta inspektoru aizturētais Bengālijas kaķa kažoks.

Foto: M. Medne, I. Deimantoviča

Sankcijas par pārkāpumiem dabas aizsardzības jomā un muitas prasību neievērošanu Latvijas Republikas teritorijā

Jāatceras, ka arī invazīvo un Latvijas dabai neraksturīgo sugu nelegāla ieviešana apdraud vietējo un Eiropas sugu eksistenci, turklāt CITES un Eiropas Savienības regulu pielikumos iekļautas arī vairākas invazīvas sugas, lai novērstu iespējamus draudus bioloģiskajai daudzveidībai. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss paredz dažādas sankcijas par pārkāpumiem savvaļas sugu aizsardzības jomā un par dažādu muitas prasību neievērošanu. Turpmāk uzskaitītas būtiskākās sankcijas.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss paredz šādus sodus

- **Par invazīvo augu sugu sarakstā iekļauto augu sugu ieviešanu valstī** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 50 līdz 250 latiem, bet juridiskajām personām – no 100 līdz 500 latiem, confiscējot ievestās augu sugas vai bez confiscācijas. Par tādiem pašiem pārkāpumiem, ja tie izdarīti atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas, uzliek naudas sodu fiziskajām personām no 250 līdz 500 latiem, bet juridiskajām personām – no 500 līdz 1000 latiem, confiscējot ievestās augu sugas vai bez confiscācijas.
- **Par normatīvajos aktos noteikto dzīvnieku aizsardzības prasību pārkāpšanu** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 20 līdz 500 latiem, bet juridiskajām personām – no 100 līdz 800 latiem.
- **Par normatīvajos aktos noteikto sugu un biotopu aizsardzības prasību pārkāpšanu** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 10 līdz 500 latiem, confiscējot nelikumīgi iegūtos īpaši aizsargājamo sugu īpatņus un to daļas, bet juridiskajām personām – no 500 līdz 1000 latiem, confiscējot nelikumīgi iegūtos īpaši aizsargājamo sugu īpatņus un to daļas.
- **Par darbībām bez atļaujas, kas nepieciešama saskaņā ar sugu un biotopu aizsardzību vai savvaļas dzīvnieku kolekciju izveidošanu regulējošiem normatīvajiem aktiem, vai par attiecīgajā atļaujā minēto nosacījumu pārkāpšanu** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 20 līdz 500 latiem, bet juridiskajām personām – no 50 līdz 1000 latiem.
- **Par reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku un augu sugu īpatņu un to daļu starptautisko tirdzniecību regulējošo normatīvo aktu pārkāpšanu** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 50 līdz 500 latiem, confiscējot nelikumīgi iegūtos reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku vai augu sugu īpatņus un to daļas, bet juridiskajām personām – no 100 līdz 1000 latiem, confiscējot nelikumīgi iegūtos reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku vai augu sugu īpatņus un to daļas.
- **Par medību produkcijas pirkšanu, pārdošanu, pārstrādi, pārvadāšanu vai glabāšanu bez medību produkcijai atbilstošas medību atļaujas (atļaujas kopijas)** uzliek naudas sodu no 100 līdz 300 latiem, confiscējot nelikumīgi iegūto medību produkciju.

- **Par nelikumīgi iegūto zivju vai citu ūdens dzīvnieku pirkšanu, pārstrādāšanu, pārdošanu, glabāšanu vai transportēšanu** uzliek naudas sodu no 50 līdz 300 latiem, konfiscējot pie pārkāpēja atrastās nelikumīgi iegūtās zivis vai citus ūdens dzīvniekus.
- **Par muitas režīmu izpildes noteikumu pārkāpšanu**, izņemot gadījumus, kad pārkāpums izdarīts tehniskas kļūdas vai nejaušības dēļ un tā rezultātā nevar rasties muitas parāds, izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu – fiziskajām personām līdz 100 latiem, bet juridiskajām personām – līdz 500 latiem, konfiscējot preces vai bez konfiskācijas. Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas, uzliek naudas sodu – fiziskajām personām līdz 200 latiem, bet juridiskajām personām – līdz 1000 latiem, konfiscējot preces vai bez konfiskācijas.
- **Par muižošanai pakļauto preču vai citu vērtību ieviešanu Latvijas Republikas muitas teritorijā vai izvešanu no tās, apejot muitas kontroli vai noslēpjot šīs preces vai citas vērtības no šādas kontroles, vai nedeklarējot, vai izmantojot viltotus muitas vai citus dokumentus, vai citādā nelikumīgā veidā (kontrabanda)** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām no 50 līdz 250 latiem, bet juridiskajām personām – no 500 līdz 5000 latiem, konfiscējot šīs preces vai citas vērtības.
- **Par jebkāda veida nepatiesu informāciju saturošu dokumentu iesniegšanu muitas iestādei** uzliek naudas sodu – fiziskajām personām līdz 250 latiem, bet juridiskajām personām – līdz 6000 latiem, konfiscējot attiecīgās preces vai bez konfiskācijas.

- **Par preču deklarēšanu ar neīstu nosaukumu vai tām neatbilstošu Eiropas Savienības kombinētās nomenklatūras kodu**, izņemot gadījumus, kad pārkāpums izdarīts tehniskas kļūdas vai nejaušības dēļ un tā rezultātā nevar rasties muitas parāds, izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu – fiziskajām personām līdz 75 latiem, bet juridiskajām personām – līdz 1000 latiem, konfiscējot attiecīgās preces vai bez konfiskācijas. Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas, uzliek naudas sodu – fiziskajām personām līdz 150 latiem, bet juridiskajām personām – līdz 2000 latiem, konfiscējot attiecīgās preces vai bez konfiskācijas.

(Administratīvo pārkāpumu kodekss ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 17.04.2008.)

Krimināllikums paredz šādus sodus

- **Par nelikumīgām medībām**, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 20 minimālajām mēnešalgām.
- **Par nelikumīgām medībām**, ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai ja tās izdarītas valsts īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, vai ja ar tām radīts būtisks kaitējums, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 40 minimālajām mēnešalgām.
- **Par aizliegtu vispārbīstamu līdzekļu, metožu, rīku vai paņēmienu izmantošanu medībās** soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 80 minimālajām mēnešalgām.
- **Par spridzināšanas, meliorācijas, kokmateriālu sagatavošanas vai citu darbu veikšanu, pārkāpjot dzīvnieku aizsardzības noteikumus**, ja ar tādām darbībām radīts būtisks kaitējums zivju resursiem, putniem vai citiem savvaļas dzīvniekiem, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 50 minimālajām mēnešalgām.
- **Par reto vai izzušanas draudiem pakļauto dzīvnieku, augu, sēņu vai ķērpju vai to dzīves vides (bioceņozes) iznīcināšanu vai bojāšanu**, ja ar to radīts būtisks kaitējums, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem vai ar naudas sodu līdz 120 minimālajām mēnešalgām.
- **Par muitošanai pakļauto preču vai citu vērtību ieviešanu Latvijas Republikas muitas teritorijā vai izvešanu no tās, apejot muitas kontroli vai noslēpjot tās no šādas kontroles, vai nedeklarējot, vai izmantojot viltotus muitas vai citus dokumentus, vai citādā nelikumīgā veidā (kontrabanda)**, ja tā izdarīta atkārtoti

toti gada laikā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 100 minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

- **Par kontrabandu**, ja tā izdarīta **lielā apmērā**, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz astoņiem gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 150 minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas. Par šīm darbībām, ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz desmit gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 200 minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.
- **Par kontrabandu**, ja to izdarījusi **organizēta grupa**, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no astoņiem līdz piecpadsmit gadiem, konfiscējot mantu, un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.
- **Par muitošanai pakļauto preču vai citu vērtību glabāšanu, pārvadāšanu, pārsūtīšanu vai realizēšanu Latvijas Republikas muitas teritorijā bez muitas iestāžu atļaujas**, ja šīs darbības izdarītas atkārtoti gada laikā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 100 minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.
- **Par muitošanai pakļauto preču vai citu vērtību glabāšanu, pārvadāšanu, pārsūtīšanu vai realizēšanu Latvijas Republikas muitas teritorijā bez muitas iestāžu atļaujas**, ja to izdarījusi **personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās** vai ja tas izdarīts **lielā apmērā**, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz desmit gadiem vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz 200 minimālajām mēnešalgām, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

(Krimināllikums ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 13.12.2007.)

40. attēls. Dzegužkurpītes *Cypripedium* ir vienas no viskrāšņākajām savvaļas orhidejām. Dzeltēnā dzegužkurpīte *Cypripedium calceolus* ir sastopama arī Latvijā.

Foto: G. Strobe

V. Ieteikumi tūristiem

Lai gan dažādi izstrādājumi no augiem un dzīvniekiem daudzviet tiek piedāvāti tirdzniecībā kā ceļojumu suvenīri, ar to iegādi jābūt uzmanīgiem. Pirms iegādāties no dabiskiem materiāliem gatavotas lietas līdzvešanai, apdomājiet, vai jums tās tiešām būs nepieciešamas un vai kārotā manta nav izgatavota no aizsargājamas sugas dzīvnieka vai auga. Daudzu sugu masveida izmantošana tūristu suvenīru izgatavošanā rada draudus to eksistencei, tāpēc Dabas aizsardzības pārvalde iesaka izvēlēties legālus suvenīrus vai iemūžināt atmiņas fotogrāfijās!

Ja suvenīrs izgatavots no CITES īpatņa, tā izvešanai no valsts noteikti nepieciešama CITES eksporta atļauja, tāpēc neaizmirstiet tirgotājiem tādu pajautāt. Daudzu su-

venīru ievēšanai Eiropas Savienībā nepieciešamas gan CITES importa, gan eksporta atļaujas. Ja vien CITES īpatnis būs legālas izcelsmes, tirgotājs spēs jums atļauju iedot vai informēt, kā tādu saņemt pirms izbraukšanas. Tomēr daudzu valstu tiesību akti vispār aizliedz izvest noteiktu sugu īpatņus, tāpēc pirms brauciena labāk noskaidrot, kādus suvenīrus drīkst droši izvēlēties, bet no kādiem labāk atteikties. Turpmāk atradīsiet informāciju par dažādiem iecienītiem tūristu maršrutiem un „bīstamajiem” suvenīriem.

Atcerieties, ka, iegādājoties suvenīrus, kas izgatavoti no CITES īpatņiem, un pārvedot tos pāri robežām bez CITES dokumentiem, ceļojuma prieku varat sabojāt –

jūsu suvenīru var konfiscēt, jūs var administratīvi sodīt ar naudas sodu vai pat piemērot cietumsodu, ja šādu pārkāpumu veicat atkārtoti.

Visbiežāk kā suvenīri tiek konfiscēti krokodilādas izstrādājumi, milzu spārngliemežu *Strombus gigas* un milzglīmeņu *Tridacna sp.* gliemežvāki, koraļļi, čūsku un ķirzaku ādu izstrādājumi (somas, siksnas, kurpes), čūskas dzērienu pudelēs, bruņurupuči un to izstrādājumi, ziloņkauls un ziloņu ādas izstrādājumi, kaviārs, dzīvi dzīvnieki (papagaiļi, plēsīgie putni, primāti, rāpuļi, kukaiņi), dažādas plēsīgo dzīvnieku ādas un to trofejas, savvaļas kaķu ādu kažoki, Austrumu medicīnas preparāti u.c.

Ziemeļamerikas reģions

ASV

Populārs suvenīrs ir sienas dekori no putnu spalvām, taču šādu suvenīru iegādei var būt nepatīkamas sekas, jo ASV tiek aizsargātas visas migrējošo putnu sugas, un sodīt var pat par to spalvu iegūšanu. Lāču (Amerikas melnais lācis, brūnais lācis, polārlācis) un to izstrādājumu tirdzniecība tiek starptautiski regulēta, tāpēc to izvešanai no ASV nepieciešamas CITES atļaujas. Valzīgi, roņi un citi jūras zīdītāji arī ir aizsargājami, un tirdzniecība ar tiem atļauta atsevišķiem indiāņu amatniekiem, taču šādu suvenīru izvešanai no valsts arī nepieciešamas speciālas atļaujas.

Kanāda

Ja vēlaties no Kanādas atvest medību trofejas, piemēram, lāču vai jūras zīdītāju, neaizmirstiet par CITES atļaujām.

Meksika

Meksikas valsts tiesību akti strikti regulē savvaļņu putnu, paši papagaiļi, tirdzniecību un eksportu. No Meksikas aizliegts izvest arī vietējo sugu kaktusus un orhidejas. Iegādājoties kovboju zābakus, pārliecinieties, vai tie nav izgatavoti no rūpuļi ādas. Ja tā, tad to eksportam būs nepieciešama CITES atļauja. Bruņuru puču bruņas vai saulesbrilles, ķemmes, rotaslietas, kas izgatavotas no tām, nedrīkst izvest no valsts – to starptautiskā tirdzniecība ir aizliegta.

Skorpiongliemeži <i>Lambis sp.</i>	
CITES statuss	Nav
Izplatība	Karību jūras piekrastes ūdeņi
Apraksts	Gliemežnīša masīva ar vairākiem gariem izaugumiem – “ragiem”, pēc kuriem to viegli atšķir no milzu spārngliemeža <i>Strombus gigas</i> , kas iekļauts CITES pielikumos. Skorpiongliemeži un spārngliemeži ir radnieki – tie pieder pie vienas dzimtas <i>Strombidae</i> , kurai raksturīgas masīvas gliemežnīšas.
Izmantošana	Gliemežnīču izmanto dekoratīviem nolūkiem.

41. attēls. Krāsoti polārlāča *Ursus maritimus* ādas gabaliņi un nagi.
Foto: M. Medne

Polārlācis <i>Ursus maritimus</i>	
CITES statuss	CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Arktika
Apraksts	Lielākais lāču dzimtas pārstāvis.
Izmantošana	Suvenīriem tirgo ādu, nagus, kā arī krāsotas ādas gabaliņus maksšķerņieku vajadzībām.

42. attēls. Skorpiongliemeži *Lambis sp.* ir arī dekoratīvi gliemežvākiem, bet tie nav iekļauti CITES vai Eiropas Savienības regulu pielikumos.

Karību jūras reģions

Ja izvēlaties iegādāties suvenīrus no koraļļiem, to izvešanai obligāti nepieciešama CITES eksporta atļauja. Dažās Karību jūras reģiona valstīs tirdzniecībā tiek piedāvāti izstrādājumi no jūras bruņurupuču bruņām vai melnajiem koraļļiem. CITES aizliedz starptautisko tirdzniecību ar šīm sugām, tāpēc šādiem suvenīriem CITES atļaujas netiek izsniegtas un tos, ievēdot Eiropas Savienībā, visdrīzāk konfiscēs un jums piemēros naudas sodu. Iegādājoties haizivs zobus, kokgriezumus vai dekoratīvos augus, parasti speciālas atļaujas to ievēšanai Eiropas Savienībā nav nepieciešamas, tomēr dažu kaktusu vai orhideju sugu ievēšanai Eiropas Savienībā nepieciešamas CITES atļaujas.

Dienvidamerikas reģions

Andu reģions – Ekvadora, Peru, Čīle, Bolīvija, Argentīna

Andu reģionā viens no populārākajiem tūristu suvenīriem ir lietus stieniši (*rain stick*) – mūzikas instrumenti, kas izgatavoti no nokaltušiem kaktusu stumbriem. Lai gan visi savvaļas kaktusi iekļauti CITES pielikumos, konvencija un Eiropas Savienības regulas ļauj katrai personai ievest trīs lietus stienišus kā personīgo un mājas piederumu, kas ievietots bagāžā. Ja plānojat ievest vairāk nekā trīs lietus stienišus, noteikti nepieciešams saņemt CITES atļauju to eksportam.

meklējiet audzētavās audzētu dzīvnieku izstrādājumus, kurus atpazīsiet pēc logotipa, ko veido vikuņas no-

Vēl šajās valstīs mīt mums pazīstamo lamu savvaļas radnieces vikuņas. Šo dzīvnieku vilna tiek augstu vērtēta, un to nekontrolētas izmantošanas dēļ šie dzīvnieki savvaļā ir apdraudēti. Ja nu tomēr nolemjat iegādāties vikuņas vilnas izstrādājumus,

saukums un valsts nosaukums, piemēram, „VICUŅA – CHILE”. Atcerieties, ka šo izstrādājumu ievēšanai Eiropas Savienībā nepieciešamas CITES importa un eksporta atļaujas.

Šo valstu teritorijā aug arī daudzas retas koku sugas, kuru tirdzniecību regulē CITES, tāpēc esiet piesardzīgi, izvēloties koka izstrādājumus. Plaši tiek piedāvāts „augu zilonkauls” jeb *tagua* – no kokospalma radniecīga auga sēklām veidoti dekoratīvi grebumi un izgriezumi, kas pirmajā acu uzmetienā atgādina grebumus no zilonkaula. Suvenīrus, kas izgatavoti no *tagua*, var izvēlēties droši – to pārvietošanai pār robežām nav nepieciešami CITES dokumenti.

Brazīlija

Brazīlijas mežos mīt miljoniem dzīvnieku un augu sugu, kuru eksistenci apdraud starptautiskā tirdzniecība – gan papagaiļi un citi krāšņi putni, gan tropiskās orhidejas. Iegādājoties izstrādājumus no dzīvnieku ādām un putnu spalvām, esiet uzmanīgi, jo nejausi varat kļūt par kontrabandistu un likumpārkāpēju, nelikumīgi pāri robežām pārvietojot aizsargājamu sugu īpatņus. Nekrītiēt kārdinājumā, kā mājdzīvniekus iegādājoties retus rāpuļus, abiniekus vai putnus.

Austrālija

Visu Austrālijas dabu aizsargā valsts tiesību akti, kas aizliedz ievest un izvest bez speciālas atļūjas gan dzīvniekus un augus, gan izstrādājumus no tiem. Iegādājoties suvenīrus, jāatceras, ka bez speciālām Austrālijas iestāžu atļūjām no valsts nedrīkst izvest ne putnus, rūpuļus un kukaiņus, ne gliemežvākus un koraļi gabaliņus. Pārkāpuma gadījumā jums var tikt piemērots sods – sākot no liela naudas soda un beidzot ar ieslodzījumu.

Austrālijā kā suvenīri daudzviet tiek piedāvāti dažādi izstrādājumi no ķenguriem – tos drīkst izvest, ja spējat pierādīt, ka tie tiks izmantoti personīgi un nav paredzēti pārdošanai, apmaiņai vai kādiem citiem komerciāliem nolūkiem.

43. attēls. Pakavgliemene *Hippopus hippopus*.
Foto: M. Medne

Pakavgliemene *Hippopus hippopus*

CITES statuss	CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums
Izplatība	Klusais okeāns
Apraksts	Liela gliemene, kas dzīvo uz grunts. Gliemežvāks līdz 40 cm. Virsa samērā gluda, balta ar sārtiem raibumiem. Pakavgliemenes ir tuvas radnieces milzgliemenēm <i>Tridacna sp.</i> , jo abas ir no vienas dzimtas <i>Tridacnidae</i> .
Izmantošana	Pakavgliemenes vāc gan ēšanai, gan suvenīriem, gan turēšanai akvārijos. Mūsdienās tās audzē ariakvakultūrā. CITES nosacījumi attiecas arī uz krastā izskalotiem pakavgliemeņu gliemežvākiem. Viena persona bez CITES atļūjas Eiropas Savienībā drīkst ievest ne vairāk kā trīs gliemežvākus, ja to kopējais svars nepārsniedz 3 kg.

44. attēls. Tradicionālie Āzijas medicīnas izstrādājumi ir "bētams" suvenīrs. To sastāvā bieži ir CITES pielikumos iekļautu dzīvnieku orgāni, audi, dziedzeru sekrēti. Bieži Ķīnas tradicionālās medicīnas preparātu gatavošanai tiek izmantoti tģeri, degunradži, brūnie lāči, muskusbrieži, haizivis, jūraszirdziņi (CITES I un II un Padomes Regulas Nr. 338/97 A un B pielikums), u.c.
Foto: J. Šlūke

Āzijas reģions

Ķīna

Ķīnā plašā klāstā pieejami gan dzīvi rūpuļi (čūskas, ķirzakas u.c.), gan izstrādājumi no tiem. Iegādājoties rūpuļu ādas makus, somas, kurpes vai citus izstrādājumus, prasiet CITES eksporta atļauju, jo bez šā dokumenta izvēlēto preču ieviešana Eiropas Savienībā būs nelegāla un sodāma.

Ja izvēlaties pārbaudīt uz savas ādas austrumu tradicionālās medicīnas ietekmi, pārliecinieties par produktā esošajām sastāvdaļām. Bieži vien to izgatavošanā tiek izmantoti aizsargājami sugu augi un dzīvnieki, piemēram, tīģeri, muskusbrieži, lāči, savvaļas orhidejas u.c. izejvielas, kuru tirdzniecība ir aizliegta. Vēl Ķīnā pārdošanā var parādīties speciāls tīģervīns (*tiger vine*), kas tiek pagatavots, vairākus gadus vīna kublos turot tīģerus, līdz tie sadalās. Šādus izstrādājumus Eiropas Savienībā ievest ir aizliegts vai to ieviešanai nepieciešamas CITES atļaujas.

Jāuzmanās, iegādājoties ziloņkaula figūras vai dekoratīvus mākslas priekšmetus no nīlzirgu ilknēm, kā arī jebkādus izstrādājumus no šiem dzīvniekiem – to izvešanai nepieciešamas CITES atļaujas.

Indija

Indijā tirdzniecību ar savvaļas sugām stingri kontrolē valsts tiesību akti. Viena no Indijas apdraudētākajām sugām ir Tibetas antilope, no kuras pavēderes mikstās vilnas auž īpašu apmetni (*Shahtoosh*), ko kādreiz bija atļauts valkāt tikai valdniekiem šā izstrādājuma lielisko īpašību dēļ. Tā kā šīs antilopes ir retas, bet vērtīgās vilnas dēļ tās tikušas arī nežēlīgi izmedītas, šāds apmetnis parasti maksā ārkārtīgi dārgi un tirdzniecībā parādās nelegāli.

Gan izstrādājumus no Tibetas antilopes vilnas, gan savvaļas kaķu (leopardu, tīģeru) ādas, ziloņkaulu, rūpuļu ādas produktus, koraļļus un jūras bruņurupuču bruņas Indijā īpaši aizsargā, un tos ir aizliegts izvest no šīs valsts.

Filipīnas

Filipīnu valsts tiesību akti aizliedz no valsts izvest milzgliemeņu gliemežvākus, kā arī visiem koraļļiem un suvenīriem no čūsku un krokodilu ādām nepieciešamas CITES atļaujas.

Indonēzija

Ar daudziem izstrādājumiem no dzīvniekiem un augiem, kas tiek piedāvāti Indonēzijas tirgos kā suvenīri, ir aizliegta starptautiskā tirdzniecība. Tie ir, piemēram, priekšmeti no jūras bruņurupuču bruņām, dažādi izbāzeņi (arī paradīzes putna izbāzeņi vai galvasrotas no to spalvām) un savvaļas orhidejas. CITES atļaujas nepieciešamas, lai mājās varētu pārvest izstrādājumus no ķirzaku un čūsku ādām, koraļļiem un citiem dzīvnieku un augu valsts produktiem.

Malaizija

Malaizijā sastopamas dažas aizsargājamas CITES tauriņu sugas, kā arī koraļļi. Šiem īpatņiem nepieciešamas CITES atļaujas.

Taizeme

Taizemē bieži sastopamas dažādu sugu savvaļas orhidejas, kuru tirdzniecību regulē CITES. Pat ja iegādājaties nebrīvē audzētas un pavairotas orhidejas, to ieviešanai Eiropas Savienībā jums būs nepieciešamas CITES atļaujas. Pārdošanā tiek piedāvāti arī izstrādājumi no bruņurupuču bruņām, kuru starptautiskā tirdzniecība ir aizliegta, bet ziloņkaula un ziloņu ādas izstrādājumiem, kā arī dažādu rūpuļu ādu izstrādājumiem nepieciešamas CITES atļaujas. Bez CITES atļaujas viens tūrists pāri robežām personīgai lietošanai drīkst vest četrus krokodilādas izstrādājumus – vēlams, lai par tiem būtu čeks vai pavadzīme, kuri apliecina, ka izstrādājumi iegādāti audzētavā vai veikalā, un kuros norādīta dzīvnieku suga.

Krievija

Krievijā, bet jo īpaši Maskavā un Sanktpēterburgā, dažādos tirdziņos tiek piedāvāti dažādi dzīvi dzīvnieki – gan vietējās faunas, gan eksotiski, piemēram, bruņurupuči, čūskas, ķirzakas, gekoni, papagaiļi. Starptautiskā tirdzniecība ar šīm sugām tiek regulēta, tāpēc šādu īpatņu izvešanai būs nepieciešamas CITES atļaujas.

Ja nolemjat iegādāties izslavēto melno kaviāru, pārliecinieties, vai iepakojums marķēts ar atkārtoti nelietojamu etiķeti un uz tās ir CITES noteiktais marķējums (sk. nodaļu par kaviāru). Pareizi marķētu kaviāru jūs drīkstat iegādāties personīgai lietošanai, turklāt 150 gramu iepakojumu drīkstat pārvietot pāri valstu robežām, neuzrādot CITES atļaujas. Ja iegādājaties lielāku daudzumu kaviāra, tā izvešanai no Krievijas un ieviešanai Eiropas Savienībā nepieciešamas CITES atļaujas.

Āfrikas reģions

Ziemeļāfrika – Maroka, Tunisija, Alžīrija

Daudzviet Ziemeļāfrikā tirdzniecībā tiek piedāvāti dažādi izstrādājumi no savvaļas augiem un dzīvniekiem, piemēram, mūzikas instrumenti no bruņurupuču bruņām vai rāpuļu ādas izstrādājumi, un pat dzīvi īpatņi. Daudziem no šiem suvenīriem nepieciešamas CITES atļaujas, it īpaši dzīvnieku bruņurupučiem, hameleoniem un ķirzakām, turklāt daudzu sugu starptautiskā tirdzniecība ir aizliegta un tos aizliegts ievest Eiropas Savienībā.

Ēģipte

Iegādājoties krokodilādas vai čūskādas izstrādājumus, jautājiet pēc CITES atļaujas. Koraļļus aizsargā arī valsts tiesību akti, tāpēc to izvešanai no valsts būs nepieciešamas speciālas atļaujas. Papirusu var iegādāties droši – šā izstrādājuma tirdzniecība netiek starptautiski regulēta. Dzīvnieku, sevišķi bruņurupuču, izvešanai no valsts nepieciešami CITES sertifikāti. Viens tūrists bez CITES atļaujām drīkst pārvietot pāri robežām ne vairāk kā četrus kaltētus jūraszirdziņus.

Tanzānija

Tanzānijā nepieciešamas atļaujas, lai kolekcionētu, ievāktu, pārdotu, pārvietotu vai eksportētu visus savvaļas sugu, zivsaimniecību un mežsaimniecību produktus un izstrādājumus. Daudzu apdraudētu sugu eksports ir aizliegts, piemēram, degunradžu, gepardu, cikāžu, ziloņu un leopardu izstrādājumi. Var būt izņēmumi attiecībā uz noteiktās kvotas ietvaros legāli iegūtām medību trofejām. Eksporta atļaujas nepieciešamas, lai no Tanzānijas izvestu nilzirgu un kārpčūku trofejas, rāpuļu ādas,

zebru un antilopju ādas, koraļļus, milzgliemenes un citus gliemežvākus, kā arī augus – alvejas, dažas koku sugas –, un visus dzīvus dzīvniekus, ieskaitot kukaiņus.

Kenija

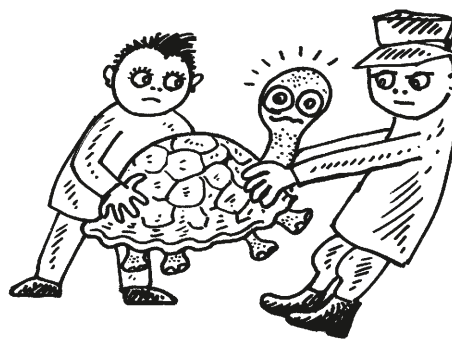
Kenijas valsts tiesību akti aizliedz iegūt īpašumā koraļļus, kā arī eksportēt ziloņkaulu, degunradžu ragu un jūras bruņurupuču izstrādājumus. Turklāt valsts tiesību akti aizliedz arī tirdzniecību ar rāpuļu ādas izstrādājumiem, tādiem kā rokas somiņas, jostas, kurpes, pulksteņsiksnīņas, maki u.c., un šādus izstrādājumus nav atļauts izvest no valsts. Lai gan ir atļauta tirdzniecība ar atsevišķiem savvaļas sugu izstrādājumiem, vienmēr pārlicinieties, vai tiem nav nepieciešama eksporta atļauja, sevišķi, ja iegādājaties augus, kukaiņus un gliemežus.

Dienvīdāfrika

Eksporta atļauja nepieciešama, lai no Dienvīdāfrikas izvestu dažādu sugu sukulentos augus, dzīvnieku ādas, bruņas, putnus. Papildus var būt karantīnas ierobežojumi dažu augu un putnu sugu izvešanai, taču lidostās droši varat iegādāties dažādus grieztos ziedus un citus mākslas izstrādājumus.

Reinjona, Maurīcija, Seišelu salas

Pat ja iegādājaties izstrādājumus no jūras bruņurupučiem, kuriem ir sertifikāts par to, ka tie audzēti nebrīvē, esiet piesardzīgi, jo starptautiskā tirdzniecība ar tiem ir aizliegta vai tiek stingri kontrolēta, tāpēc, atgriežoties mājās, šie suvenīri var tikt konfiscēti.

Arā bijas pussala

Apvienotie Arābu Emirāti

Apvienotajos Arābu Emirātos par „bīstamiem” suvenīriem var kļūt dažādi ekskluzīvi ādas un ziloņkaula izstrādājumi, kaviārs, kā arī koraļi, gliemežvāki un citi suvenīri no jūras dzīvniekiem. Iegādājoties šādus izstrādājumus, prasiet CITES atļaujas. Arābu valstīs iecienīta izklaide ir medības ar piekūniem, kas daudzviet tiek arī audzēti un pavairoti nebrīvē. Arī iegādājoties plēšņos putnus vai to izbāžņus, nepieciešams saņemt CITES atļaujas.

Eiropa

Vidusjūras piekrastes kūrorti, Kanāriju salas

Milzgliemenes, koraļi, kažokādas izstrādājumus no savvaļas kaķiem, rotas no jūras bruņurupuču bruņām, ziloņkaulu un citas ekskluzīvas preces no savvaļas sugām piedāvā daudzās kūrortpilsētās Vidusjūras piekrastē. Tūristiem, kas tās vēlas iegādāties, jāatceras, ka starptautiskā tirdzniecība ar daudzām piedāvātajām precēm ir aizliegta, bet trīs milzgliemenes drīkst vest, neuzrādot CITES dokumentus.

Turcija

Turcijā plašā klāstā tiek piedāvāti dažādi ādas izstrādājumi. Ja iegādājat izstrādājumus no rāpuļu ādām, atcerieties, ka to ieviešanai Eiropas Savienībā būs nepieciešamas CITES atļaujas. Iegādājoties precis, pārliecinieties, vai tā ir īsta, un krokodilādas portfeļi vietā nenopērciet liellopu ādas imitāciju, samaksājot krokodilādas cenu.

Iesakām izvēlēties tipiskos Turcijas suvenīrus, kuru iegāde neizraisa problēmas, tos vedot mājup – rotaslietas un atslēgu piekariņus ar aci, kas novērš ģunumu, māla un bronzas traukus, tepikušus vai tipiskās turku garšvielas.

Trītona haronija <i>Charonia tritonis</i>	
CITES statuss	Nav
Izplatība	Tropu un subtropu piekrastes ūdeņos, kā arī koraļi rifos
Apraksts	Gliemežnīša līdz 49 cm gara. Plēšņi gliemeži, kas uzbrūk arī jūraszvaigznēm. Ar skābi gliemezis izšķīdina jūraszvaigznes skeletu un pēc tam izsūc tās saturu.
Izmantošana	Haronija gliemežnīšas bija iekārojams guvums kolekcionāriem, un 20. gs. vidū Austrālijas piekrastē, Klusā un Indijas okeāna salās haroniju tikpat kā vairs nebija. Haroniju trūkums izraisīja jūraszvaigžņu savairošanos. Savukārt jūraszvaigznes barojas ar koraļi polipiēm – no tā cieta rīfi, paši Lielais barjerrīfs Austrālijas piekrastē. Kad Trītona haroniju iekļāva CITES I pielikumā, stāvoklis uzlabojās – haroniju atkal kļuva vairāk, dabiskais līdzsvars atjaunojās, un pašlaik šis gliemezis no CITES pielikumiem ir svītrots. Gliemežnīšas drīkst ievest.

45. attēls. Trītona haronija *Charonia tritonis* gliemežvāki arī ir populāri suvenīri, bet to tirdzniecību CITES vairs nekontrolē.

Kā saņemt CITES atļauju?

Komisijas Regula Nr. 865/2006 nosaka šķi izstrādātus nosacījumus un kritērijus atļauju un sertifikātu pieteikumu izskatīšanai, izsniegšanai, derīgumam un šādu dokumentu lietošanai. Lai saņemtu CITES atļauju, sertifikātu vai kādu citu CITES dokumentu, jāvērsas attiecīgās valsts CITES uzraudzības iestādē – Latvijā tā ir Dabas aizsardzības pārvalde.

Ja plānojat ievest vai izvest no Eiropas Savienības valstīm CITES vai Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautos patņus, iepriekš noskaidrojiet, vai šādu patņu imports/eksports Eiropas Kopienā ir atļauts, kā arī to, kur un cik ilgā laikā posmā Eiropas Savienības valstīs un trešajās valstīs izsniedz CITES dokumentus. CITES oficiālajā interneta lapā www.cites.org iespējams atrast visu CITES dalībvalstu uzraudzības, zinātnisko un kontrolējošo iestāžu kontaktinformāciju. **Atcerieties laikus iesniegt visus nepieciešamos dokumentus**

atļauju saņemšanai, jo atļauju izsniegšanas process var ilgt līdz vienam mēnesim vai atsevišķos gadījumos pat ilgāk.

Eiropas Savienības dalībvalstu izsniegtie CITES dokumenti ir derīgi visā Eiropas Kopienā, taču jāatceras, ka CITES importa un eksporta atļauju un reeksporta sertifikātu derīguma termiņš parasti nepārsniedz 6 mēnešus, kuru laikā jāveic patņu pārvietošana pāri robežām, turklāt atļauja ir derīga tikai vienreizējai atļaujā norādīto CITES patņu pārvietošanai pāri robežām un tā obligāti jāuzrāda robežas muitas punktā.

Lai Latvijā saņemtu CITES importa atļauju, Dabas aizsardzības pārvaldē laikus jāiesniedz pareizi aizpildīta pieteikuma veidlapa (46. attēls) un dokumentācija no trešās valsts, kas apliecina patņu legālu izcelsmi. Parasti trešās valsts izsniegta CITES eksporta atļauja ir

46. attēls. Pareizi aizpildīta importa atļaujas pieteikuma veidlapa un atbilstoša CITES eksporta atļaujas kopija.

pietiekams pierādījums patņa legālai izcelsmei. Lai saņemtu CITES eksporta atļauju vai reeksporta sertifikātu, arī jāiesniedz pieteikums un dokumenti, kas apliecina izvedamās preces vai patņu legālu izcelsmi. Papildus, iesniedzot pieteikumu atļaujas vai sertifikāta saņemšanai, jāuzrāda maksājuma apliecinājums, ka veikts valsts nodevas bezskaidras naudas maksājums ar pārskaitījumu par CITES atļaujas vai sertifikāta izsniegšanu. Nodeva jāieskaita Valsts kases (Reģ. Nr. 90000050138, BIC TREL LV22) kontā „Pārējās nodevas” ar norādi „Nodeva par CITES atļauju” (Konta Nr. LV-19TREL1060190991000). Valsts nodeva nav jāmaksā, ja patni paredzēts izmantot personīgām vajadzībām, medību trofejām, zooloģiskajam dārzam vai piespiedu pasākumiem (sk. sadaļu „Latvijas tiesību akti”).

Ja vēlaties saņemt Eiropas Kopienas CITES sertifikātu, kas apliecina patņa legālu izcelsmi, atļauj noteiktas darbības ar to vai nepieciešams patņa pārvietošana Eiropas Kopienā, jāaizpilda pieteikuma veidlapa (47. attēls) un jāiesniedz kopā ar legālu izcelsmi apliecinājošiem dokumentiem. Lai saņemtu citus CITES dokumentus, arī nepieciešams iesniegt aizpildītu speciālu pieteikuma veidlapu un patņa izcelsmi apliecinājošus dokumentus. Atsevišķos gadījumos būs nepieciešams arī samaksāt valsts nodevu.

Visas tiesību aktos noteiktās atļauju un sertifikātu pieteikuma veidlapas elektroniskā formātā atrodamas Dabas aizsardzības pārvaldes interneta lapā www.dap.gov.lv, sadaļā „Atļaujas”.

The image shows a CITES permit application form from Latvia. The form is filled out with handwritten information. At the top, it says 'EIROPAS KOPIENA / EUROPEAN COMMUNITY' and 'SERTIFIKĀTS / CERTIFICATE'. The applicant's name is 'Aina Lapina', address is 'Dzelu Aleja 3, Rīga, LV-3035, LATVIJA'. The species is 'Delfis orķestris / HATITE, DEINUSI 2003 G. / TRINCA NR. 0302-000761'. The country of origin is 'LATVIJA'. The form includes various checkboxes and fields for regulatory compliance, and is signed by Aina Lapina on 15.09.2008.

47. attēls. Pareizi aizpildīts Eiropas Kopienas sertifikāta pieteikums.

74. attēls. Konfiscēts zilonkauls, kas tika deklarēts kā koka figūriņas.

Foto: Pols Melenērs

VI. CITES īpatņu tirgus Latvijā un Eiropas Savienībā

Legālās tirdzniecības apjomi Eiropas Savienībā

Eiropas Savienība ir viens no lielākajiem CITES īpatņu patērētājiem – vien Japāna un ASV dažas CITES īpatņu grupas patērē lielākos daudzumos nekā Eiropas Savienības valstīs (7. tabula).

Eiropas Savienības valstīs pieprasītākie CITES īpatņi ir dzīvi rāpuļi un putni, dažādi ekskluzīvi ādas izstrādājumi, medību trofejas, kaviārs, dzīvi dekoratīvie augi, kā arī koksne. Lielu eksporta daļu veido pirmskonvencijas īpatņi (dažādi mākslas priekšmeti), kā arī nebrīvē pavairoti putni, mākslīgi pavairoti augi vai iepriekš importēto īpatņu reeksports. Turpmāk tiks aplūkoti legālā importa, eksporta un reeksporta apjomi un īpatņi un īpatņu grupas, kas visbiežāk tiek izmantotas tirdzniecībā.

7. tabula. Imports (neto) dažādu CITES īpatņu grupās laika posmā no 1996. līdz 2002. gadam (no Theile et al. 2004)

	15 ES vecās dalībvalstis*	10 ES jaunās dalībvalstis**	Japāna	ASV	Pārējās valstis	Kopējais apjoms
Dzīvi zidītāji	53 497	3 764	39 260	94 763	35 835	227 119
Dzīvi putni	5 941 141	162 849	288 841	62 853	668 135	7 123 819
Dzīvi rāpuļi	1 487 537	98 956	531 143	6 086 743	1 001 524	9 205 903
Dzīvi abinieki	40 365	902	25 857	1 321 982	17 394	1 406 500
Dzīvi bezmugurkaulnieki	2 181 872	49 864	405 524	6 965 376	423 529	10 026 165
Rāpuļu ādas	9 809 414	33 576	3 222 726	3 380 851	11 250 041	27 696 608
Dzīvi kaktusi	9 212 928	163 241	648 332	27 579 528	29 061 939	66 665 968
Dzīvas orhidejas	20 800 899	43 142	13 303 928	65 734 637	97 920 653	197 803 259
Kaviārs (no 1998. līdz 2002. gadam)	572 t	7 t	119 t	356 t	192 t	1 246 t

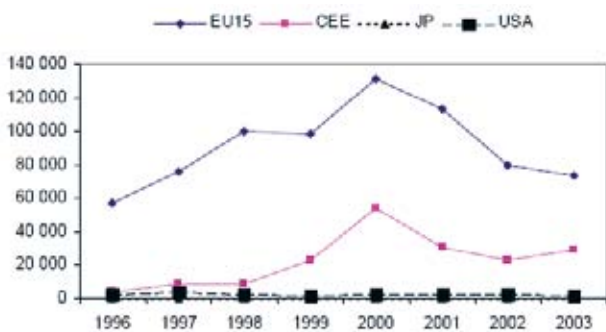
* Austrija, Beļģija, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Grieķija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija, Zviedrija, Lielbritānija

** Kipra, Čehija, Igaunija, Ungārija, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija

Putni

Portugāle, Spānija, Čehija un Malta ir tās Eiropas Savienības valstis, kas dzīvus putnus importē vislielākajos apjomos. Papagaiļi ir vispieprasītākā putnu grupa Eiropas Savienības dalībvalstīs. No 20. gs. 90. gadu beigām līdz 2002. gadam populārākās importētās papagaiļu sugas bija zaļspārniši *Agopornis sp.*, Senegālas papagaiļi *Poicephalus senegalus*, Āfrikas pelēkie papagaiļi (žako) *Psittachus erithacus*, amazones *Amazona sp.*, aras *Ara sp.* un kakadu *Cacatua sp.* Āfrikas pelēkais papagaiļis jeb žako *Psittacus erithacus* ir viens no populārākajiem putniem Eiropā, ASV un Vidusāzijā, kur tas tiek turēts kā mājas mīlulis. Pēdējos gados lielākā daļa pasaulē reģistrētā žako importa (~67%) ir uz Eiropas Savienības

49. attēls. Sarkanastes žako *Psittacus erithacus* tirdzniecības apjomi pasaulē. Šī papagaiļu suga labi vairojas nebrīvē, tāpēc tirdzniecībā pārsvarā tiek piedāvāti nebrīvē auguši putni (no Criodain 2007).

Foto: M. Lielkalns

valstīm, turklāt nav datu par Eiropas Kopienā izaudzēto papagaiļu skaitu, kas tirdzniecībā nonāk no dažādām putnu audzētavām, jo pelēkie papagaiļi diezgan labi vairojas arī nebrīvē (49. attēls). Visbiežāk legāli importēti tiek dažādi Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma putni, kurus paredzēts izmantot tirdzniecībā, taču nelielā skaitā Eiropas Savienības dalībvalstīs ievēd arī A pielikuma putnus, galvenokārt papagaiļus.

Putnu importa apjomi daudzkārt pārsniedz eksporta un reeksporta apjomus. Eiropas Savienības dalībvalstīs pārsvarā eksportē nebrīvē pavairotus papagaiļveidīgos, piekūnveidīgos un pūčveidīgos putnus. Piekūni tiek eksportēti galvenokārt uz Apvienotajiem Arābu Emirātiem un Kuveitu, bet pārējie putni tiek eksportēti gan uz jau pieminētajām valstīm, gan uz ASV un Bahreinu. Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma putni tiek eksportēti un reeksportēti nelielā skaitā galvenokārt zoodārziem vai personīgiem nolūkiem, taču B pielikuma plēsīgie putni un papagaiļi tiek eksportēti galvenokārt komerciāliem nolūkiem (Anon. 2008, Criodain 2007; Theile et al. 2004). Dzīvo putnu tirgus pieaugumu gan nedaudz bremzēja putnu gripas izplatīšanās, kā rezultātā palielinājās pieprasījums pēc dzīvajiem rāpuļiem.

Rāpuļi

Kopš 20. gs. 90. gadiem dzīvo rāpuļu imports Eiropas Savienības valstīs pieaudzis vairāk nekā trīs reizes, no importētiem ~60 000 dzīvu īpatņu 1990. gadā līdz vairāk nekā 250 000 īpatņu 2002. gadā. Šajā laika posmā importēto rāpuļu izcelsmes valstis galvenokārt ir Kolumbija, Madagaskara, Salvadora, Gana un Gvatemala, bet kā galvenās bruņurupuču izcelsmes valstis dominē Zambija, Uzbekistāna, Togo, Tadžikistāna, ASV. Lielākās Eiropas Savienības rāpuļu importētājvalstis ir Vācija un Spānija, kam seko Nīderlande, Francija, Lielbritānija, Beļģija, Čehija, Polija un Ungārija. Tādas sugas kā zaļā iguāna *Iguana iguana*, hamleoni *Chamaeleo sp.*, *Phelsuma sp.*, *Calumma sp.* u.c., varāni *Varanus sp.*, dzelkņastes *Uromastix sp.*, karaliskais pitons *Python regius*, Argentīnas žņaudzējčūska *Boa constrictor*, tīģerpitons *Python molurus*, bruņurupuči *Testudo horsfieldii*, *Geochelone pardalis*, *Testudo hermanni*, *Kinixys belliana* importētas visvairāk, taču tāds ekskluzīvs mājdzīvnieks kā krokodils arī kļuvis populārs, jo laika posmā no 1996. līdz 2002. gadam Eiropas Savienības valstīs importējušas 15 000 dzīvu krokodilu (Auliya 2003; Theile et al. 2004)!

Apmēram puse no ievestajiem rāpuļiem iegūta savvaļā, otra puse – audzētavās. Lai gan tirdzniecībā palielinās tādu dzīvnieku skaits, kas audzēti un pavairoti nebrīvē, tomēr joprojām dzīvnieku pavairošana nebrīvē nav sevišķi ienesīgs bizness, it sevišķi tām dzīvnieku gru-

pām, kas nebrīvē vairojas lēni un mazproduktīvi, tāpēc daudzas sugas joprojām pārsvarā tiek iegūtas savvaļā, piemēram, vairākums hameleonu, bruņurupuču, varānu un gekonu. Daudzviet CITES pielikumos iekļautie dzīvnieki, ko izmanto kā mājas (istabas) dzīvniekus, tiek pavairoti nebrīvē arī Eiropas Kopienā, turklāt nebrīvē audzētie dzīvnieki ir pieprasītāki mājdzīvnieku tirgū, jo tie ir izturīgāki pret dažādām slimībām un vieglāk kopjami (Auliya 2003; Theile et al. 2004).

No Eiropas Savienības valstīm eksportēti tiek galvenokārt nebrīvē audzēti un pavairoti bruņurupuči, kā arī dažādu sugu rāpuļi tiek reeksportēti. Legālā tirdzniecība notiek pārsvarā ar Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma īpatņiem, bet A pielikuma īpatņi tiek pārveioti personīgos nolūkos, zinātniskos nolūkos vai zooloģiskajiem dārziem (Anon. 2008).

Dzīvi zīdītāji

Eiropas Savienības valstīs tiek importēts neliels skaits dzīvu zīdītāju. Piemēram, primāti tiek importēti zinātniskiem nolūkiem, bet dažādi citi zīdītāji – galvenokārt zooloģisko dārzu, cirku vai privātām vajadzībām. Arī dzīvu zīdītāju eksports un reeksports ir neliels – pārsvarā nebrīvē audzēti un pavairoti cirka un zooloģisko dārzu dzīvnieki (Anon. 2008).

Nedzīvi, apstrādāti īpatņi

Eiropā lielā skaitā tiek importēti tādi nedzīvi īpatņi kā medību trofejas, dekoratīvi mākslas priekšmeti no ziloņkaula vai bruņurupuču bruņām, dažādas zīdītāju un rāpuļu ādas, dekoratīvi priekšmeti ar tropu tauriņiem. 2006. gadā vien Eiropas Savienības dalībvalstīs importēja vairāk nekā 300 leoparda *Panthera pardus*, kas iekļauts CITES I un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā, trofeju, kā arī lielu skaitu citu A pielikumā iekļauto zīdītāju (lāču, lauvu, ziloņu) trofeju. Lielā skaitā tiek importētas dažādu B pielikuma dzīvnieku ādas, piemēram, lūšu *Lynx canadensis* vai *Lynx rufus*, kas pēc apstrādes tiek reeksportētas. Eiropā tiek importēts arī ievērojams daudzums dažādu rāpuļu ādu. Tā, piemēram, no 1997. līdz 2005. gadam Eiropas Savienībā importēts vairāk nekā 270 000 Paragvajai kaimanu *Caiman yacare* ādu, no kurām lielākā daļa ir no Bolīvijā un Paragvajā savvaļā iegūtiem kaimaniem, bet pārējās – no Brazīlijā nebrīvē audzētiem kaimaniem. Vēl sākotnējai apstrādei tiek ievestas tādu sugu kā Misisipi aligators *Alligator mississippiensis*, kaimankrokodils *Caiman crocodylus* un Nīlas krokodils *Crocodylus niloticus* ādas. Liela daļa preču – pārsvarā gatavā produkcija kurpju un citu ādas izstrādājumu izskatā – pēc Eiropas Savienības valstīs ievesto ādu apstrādes no Eiropas Savienības tiek reeksportēta (Anon. 2008; Criodain 2007).

50. attēls. Lūšu *Lynx lynx* āda ir iecienīta modes industrijā, turklāt lūšu ādas un izbāžņi ir mednieku un kolekcionāru iecienīts objekts. Foto: M. Medne

2008. gada martā Šveices dienvidos kontrolējošās iestādes kādam kolekcionāram konfiscēja vairākus simtus apdraudēto sugu dzīvnieku trofeju un to daļu. Apmēram 300 konfiscētu īpatņu, to skaitā degunradža ragi, bruņurupuču bruņas, čūsku ādas un krokodili, tika atklāts pēc triju gadu izmeklēšanas. Eksperti uzskata, ka šī uzskatāma par līdz šim lielāko nelegālo savvaļas dzīvnieku trofeju konfiskāciju Šveicē. Kolekcionētājs atzinies, ka dažu gadu laikā savā īpašumā ieguvis vairāk nekā 600 īpatņus, no kuriem 200 importēts nelegāli, bet 350 īpašumā iegūtu īpatņu pārdots internetā. Kolekcionāram piespriests naudas sods vairāk nekā 59 000 ASV dolāru apmērā (no 2008. gada 23. marta ziņām www.swissinfo.ch).

Kaviārs

Laika posmā no 1998. līdz 2003. gadam pasaulē kopējais importētais kaviāra daudzums pārsniedza 1200 tonnu, no kurām 46% importēja Eiropas Savienība, galvenokārt tieši no Irānas, Krievijas vai no Krievijas tranzītā caur Apvienotajiem Arābu Emirātiem. Lielākās kaviāra importētājvalstis Eiropas Savienībā ir Francija un Vācija. Lai gan pieaug akvakultūrās audzētā kaviāra īpatsvars, joprojām lielākā daļa kaviāra tiek iegūta savvaļā. Pēdējo gadu laikā kopējais legāli importētais kaviāra daudzums Eiropas Savienībā samazinās, jo storveidīgo zivju ieguvei savvaļā daudzās valstīs noteiktā kvota šobrīd ir nulle. Neliela daļa importētā vai akvakultūrās pavairotā kaviāra no Eiropas Savienības valstīm tiek reeksportēta (Anon. 2008; Kecse-Nagy et al. 2006; Theile et al. 2004; www.traffic.org/species-reports).

Augi

Daudzas augu sugas Eiropā tiek ievestas to dekoratīvo vai ārstniecisko īpašību dēļ. Tā, piemēram, savvaļas izcelsmes orhidejas, eiforbijas un kaktusi no dažādām pasaules valstīm tiek ievesti komerciālos nolūkos. Iespējams, tas saistīts ar attīstīto mākslīgo pavairošanu, kad selekcijas nolūkiem nepieciešami savvaļas augi. Lielu augu eksporta īpatsvaru no Eiropas valstīm veido mākslīgi pavairotas un audzētas orhidejas un kaktusi, galvenokārt no Beļģijas, Nīderlandes un Francijas (Anon. 2008).

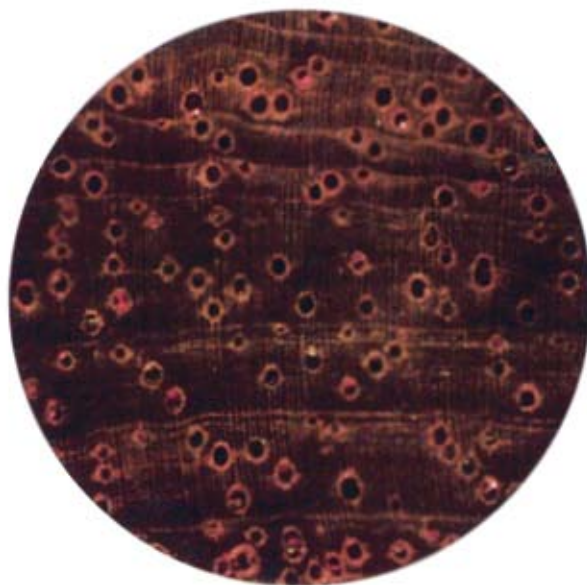

CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauts gandrīz 30 augu sugu, kas apdraudētas to vērtīgās koksnes dēļ. Eiropas Kopienas valstis, īpaši Francija, Lielbritānija un Itālija, ir vienas no pasaulē lielākajām tropiskās koksnes importētājām. Koksne jeb, precīzāk, tādi produkti kā baļķi, zaģmateriāli, finieris, saplāksnis tiek importēti galvenokārt no Brazīlijas, Kamerūnas, Gabonas, Indonēzijas, Malaizijas un Kotdivuāras. No Eiropas Savienības valstīm mēdz eksportēt pirmskonvencijas īpatņus – dekoratīvus kokgriezumus, kā arī jau apstrādātu gatavo produkciju no vērtīgās koksnes (Anon. 2008; Affre 2004).

Tā kā palielinās nelegālo izcirtumu platības, daudzas

importētājvalstis, to skaitā Eiropas Savienības valstis, pastiprināti kontrolē tropiskās koksnes tirdzniecību. Koksnes kontrole ir problemātiska visās valstīs, jo speciālistu, kas atšķir dažādās tropu koksnes, ir maz, turklāt dažādām sugām CITES nosacījumi var atšķirties. Piemēram, attiecībā uz sugām, kas tradicionāli tiek izmantotas koksnes tirdzniecībā, CITES nosacījumi piemērojami vien zaģbaļķiem, finierim un saplāksnim, taču tirdzniecībā ar atsevišķām sevišķi apdraudētām koku sugām CITES nosacījumi tiek piemēroti arī dažādiem izstrādājumiem, piemēram, mēbelēm, mūzikas instrumentiem u.c. Tikai īpaši apmācīti profesionāļi spēj noteikt, no kādas koku sugas izgatavotas mēbeles, vijoliņu lociņi, mākslas priekšmeti vai citas lietas.

Koku sugas, kuru tirdzniecības kontrolei Eiropas Savienības dalībvalstis pievērš vislielāko uzmanību, ir melnā dalbergija *Dalbergia nigra* (dabiska suga Brazīlijā, viena no pasaulē cietākajām un smagākajām koksņēm), augstais perikopsis jeb zeltainā afromozija *Pericopsis elata* (dabiska suga Rietumāfrikā un Centrālāfrikā, Eiropas Savienība, galvenokārt Itālija, Beļģija un Francija, importē vairāk nekā pusi no šīs koksnes pasaules importa apjomiem), Āfrikas ķirsis *Prunus africana* (viens no visvairāk eksportētajām Āfrikas koku sugām, Eiropas Savienības valstis visvairāk importē mizu, kas tiek izmantota medicīnā) un Amerikas mahagons *Swietenia macrophylla* (galvenokārt sastopams Dienvidamerikā, koksni daudzviet izmanto laivu būvniecībā) (Affre 2004).

51. attēls. Melnās dalbergijas *Dalbergia nigra* koksne mikroskopiskā palielinājumā. Melnās dalbergijas koksne tiek izmantota mūzikas instrumentu izgatavošanā. Foto: Anon. 2002^b

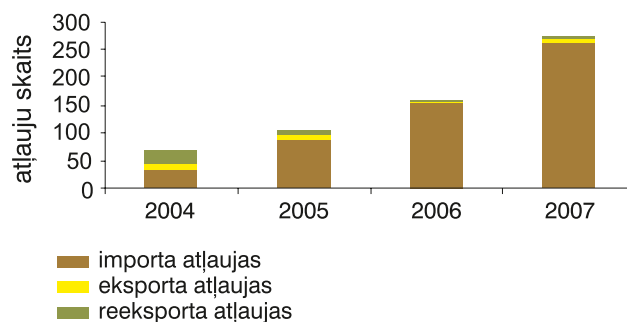
Legālās tirdzniecības apjomi Latvijā

Katru gadu Latvijā palielinās CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu legālās tirdzniecības apjomi. Par to var spriest, analizējot izsniegto CITES atļauju skaitu (52. attēls). 2004. gadā izsniegto CITES importa atļauju skaits nepārsniedza 50, bet 2007. gadā to skaits bija vairāk nekā 250, savukārt CITES eksporta atļauju un reeksporta sertifikātu skaits ir neliels, un nav vērojama tā pieauguma tendence. Izsniegto importa atļauju skaita pieaugums skaidrojams galvenokārt ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai, augsto labklājības līmeni un ar to saistīto pieprasījumu pēc dažādiem ekskluzīviem izstrādājumiem un tūrisma attīstību.

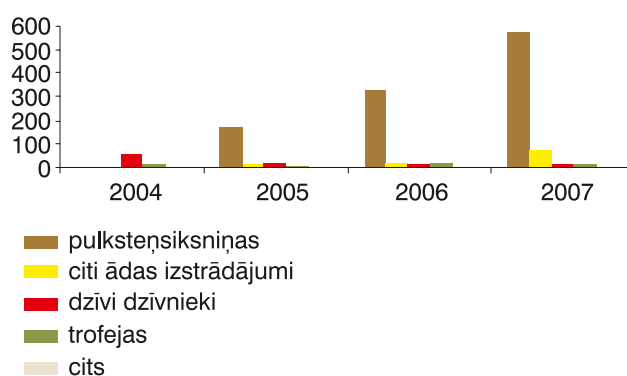
Legāli importēto CITES īpatņu skaitu veido galvenokārt dažas produktu vai izstrādājumu grupas (53. attēls). Katru gadu pieaug Latvijā ievesto no dažādu rūpu ādām izgatavoto pulksteņsiksiņu skaits. 2007. gadā lielos daudzumos (vairāki tūkstoši tūbiņu) tika ievesti kosmētiskie krēmi, kuru sastāvā ietilpst medicīniskās dēles ekstrakts, taču 53. attēlā ievesto krēmu skaits nav norādīts, lai labāk būtu uzskatāmas pārējo CITES īpatņu grupu izmantošanas tendences. Ik gadu pieaug arī dažādu citu ādas izstrādājumu – somiņu, kurpju, mēteļu – imports, taču citu īpatņu importa apjoms ir gandrīz nemainīgs. Nelielā skaitā tiek importēti dzīvi dzīvnieki un medību trofejas, bet citi īpatņi, piemēram, koksne, tiek importēti ļoti reti un nelielos daudzumos.

Kā redzams 54. attēlā, pieaug komerciālai izmantošanai ievesto īpatņu skaits, bet atļauju skaits cirka un zoodārza dzīvnieku ievēšanai ir gandrīz nemainīgs.

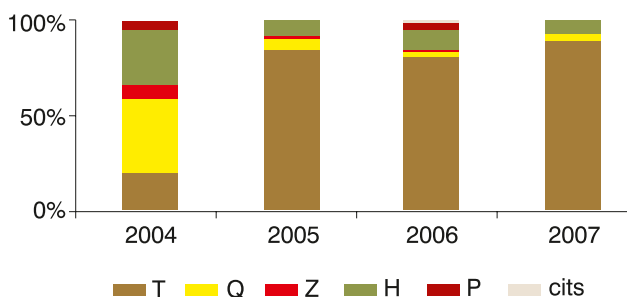
Rīgas Nacionālais zooloģiskais dārzs un Rīgas cirks visbiežāk ievie dažādus zīdītājus, 2004. gadā zooloģiskais dārzs importēja arī dažus putnus. Atkarībā no cirka programmas tiek ievesti arī rūpuļi, tomēr ievesto dzīvo dzīvnieku skaits ir neliels un tie pārsvarā vēlāk tiek reeksportēti (55. attēls).

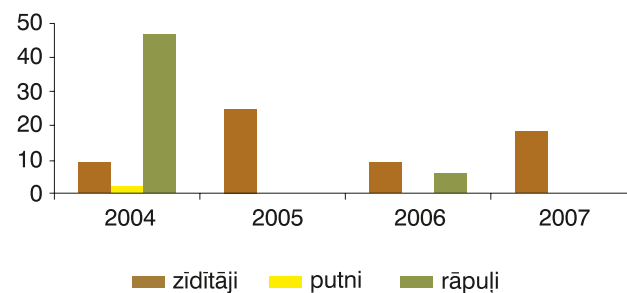
52. attēls. Dabas aizsardzības pārvaldes izsniegto CITES atļauju skaits laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam.

53. attēls. Laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam legāli importēto CITES īpatņu skaits pa dažādām īpatņu grupām (izņemot medikamentus, koksni un kaviāru).

54. attēls. Importa atļauju procentuālais sadalījums atkarībā no īpatņu ievēšanas iemesla. Apzīmējumi: T – komerciāla izmantošana, Q – cirks, Z – zooloģiskais dārzs, H – medību trofejas, P – personīgām vajadzībām.

55. attēls. Importēto dzīvo CITES dzīvnieku skaits Latvijā no 2004. līdz 2007. gadam.

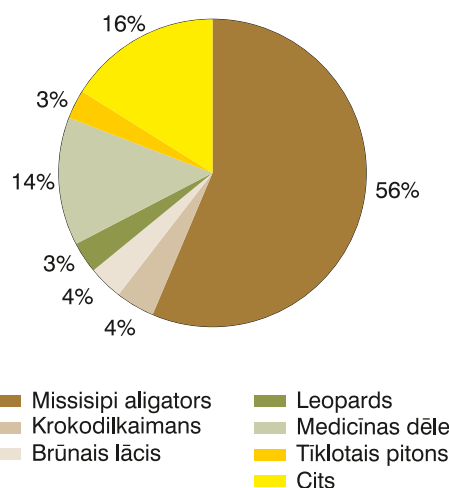
Laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam procentuāli visvairāk tika ievesti izstrādājumi no Misisipi aligatora, krokodilkaimana un tiklotā pitona, kosmētiskie produkti ar medicīniskās dēles ekstraktu, kā arī leopardu un lāču medību trofejas (56. attēls). Iecienītas trofeju sugas ir arī zebras, kalnu kazas, nīlzirgi un ziloņi.

Šveice uzskatāma par valsti, no kuras Latvijā visvairāk tiek importēti CITES īpatņi (parasti rūpuļu ādas ekskluzīvi izstrādājumi), taču arī Krievijai ir liela nozīme kā valstij, no kuras importē dažādus kosmētiskos izstrādājumus. Dažādas Āfrikas valstis ir izcelsmes valstis medību trofejām, bet no Argentīnas 2004. gadā tika importēts liels daudzums rituālo mūzikas instrumentu – lietus stienišu (57. attēls).

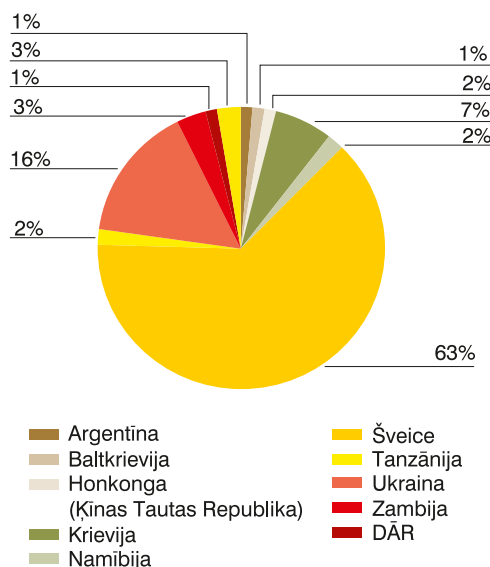
Kā jau minēts iepriekš, CITES īpatņu eksports un reeksports ir neliels. Galvenokārt tiek reeksportēti dažādi cirka dzīvnieki, kas iepriekš tikuši ievesti uz viesizrādēm, kā arī eksportēti Rīgas Nacionālā zooloģiskā dārza dzīvnieki. Nelielā skaitā eksports vai reeksports notiek, izvedot personīgos vai mājas piederumus, piemēram, klavieres ar ziloņkaula taustiņiem vai citus antikvārus priekšmetus, vai citas iepriekš Kopienā ievestas preces (58. attēls). Katru gadu nelielā daudzumā caur Latviju tiek reeksportēts arī kaviārs.

Kā redzams 59. attēlā, vienādās proporcijās tiek eksportēti un reeksportēti kā dzīvi CITES īpatņi, tā arī dažādi produkti un izstrādājumi. Kā eksporta un reeksporta valstis dominē Baltkrievija, Ukraina un Krievija (60. attēls).

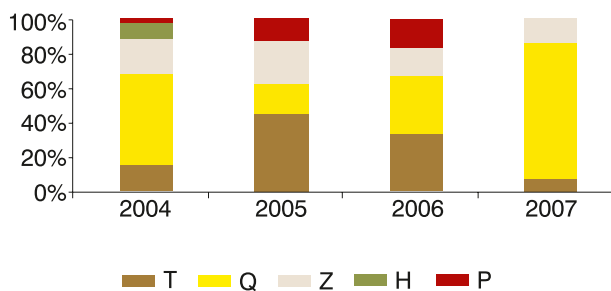
Laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam legāli visvairāk dažādos nolūkos tika izmantoti Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma īpatņi, turklāt saruka izmantoto A pielikuma īpatņu daudzums. Nelielā skaitā tiek izmantoti arī C pielikuma īpatņi – galvenokārt kā medību trofejas (61. attēls).

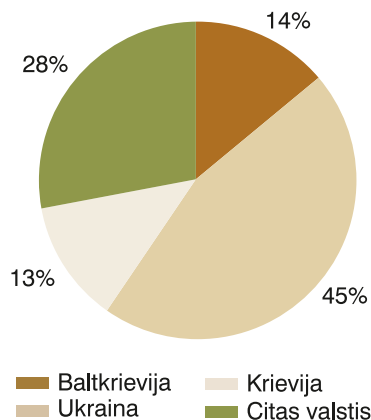
56. attēls. Laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam Latvijā legāli ievesto CITES īpatņu procentuālais sadalījums pa sugām.

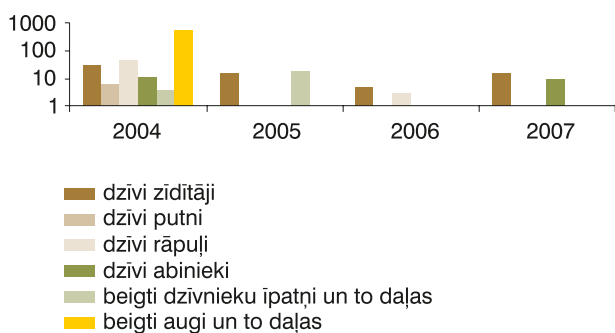
57. attēls. Valstis, no kurām Latvijā legāli importēti CITES īpatņi laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam.

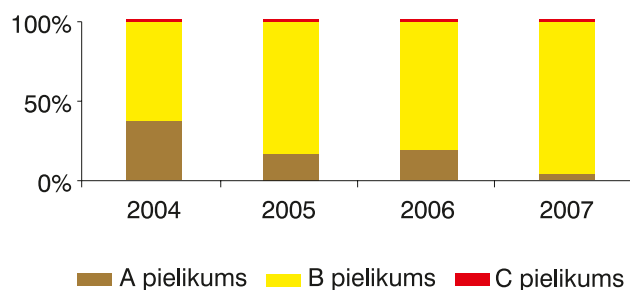
58. attēls. Eksporta atļauju un reeksporta sertifikātu procentuālais sadalījums atkarībā no īpatņu izmantošanas mērķa. Apzīmējumi: T – komerciāla izmantošana, Q – cirks, Z – zooloģiskais dārzs, H – medību trofejas, P – personīgām vajadzībām.

60. attēls. Valstis, uz kurām no Latvijas eksportēti un reeksportēti CITES īpatņi laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam.

59. attēls. Laika posmā no 2004. līdz 2007. gadam eksportēto un reeksportēto CITES īpatņu skaits pa dažādām īpatņu grupām.

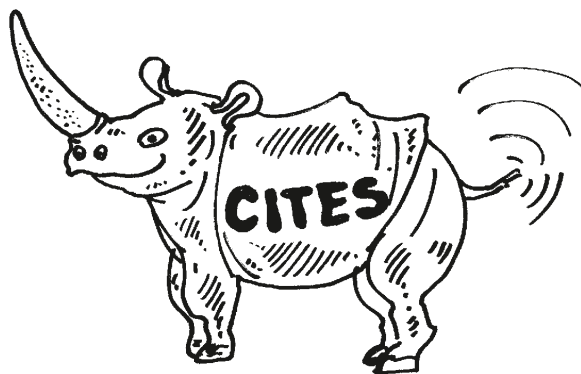
61. attēls. Procentuālais importēto, eksportēto un reeksportēto CITES īpatņu sadalījums atkarībā no to piederības Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumiem.

Nelegālā tirdzniecība Eiropas Savienībā

Nelikumīga starptautiska tirdzniecība ar aizsargājamām dzīvnieku un augu sugām bijusi aktuāla problēma jau ilgu laiku, jo šādos noziegumos parasti iesaistīti dažādu valstu pilsoņi un noziegumu laikā bieži tiek šķērsotas valstu robežas. Daži reģioni – Centrālamerika, Dienvidamerika, Āfrika, Āzija – jau ilgāku laiku ir tipiski eksportētāji jeb ražotāji, kamēr Eiropa un ASV ir tipiski importētāji un patērētāji (Anon. 2003).

Lai gan Eiropas Savienībā liela daļa savvaļas sugu tirdzniecības notiek legāli un apjoms, kas neapdraud sugu eksistenci dabā, tomēr nelegālās tirdzniecības apjomi nesamazinās. Katru gadu Eiropā ievēd miljoniem nelikumīgu CITES īpatņu, turklāt arī pašā Eiropā notiek floras un faunas nelikumīga izlaušanās. Galvenais stimuls nelegālajai tirdzniecībai Eiropas Savienībā ir dažādi kolekcionāri, kas specializējušies noteiktu sugu grupu kolekcionēšanā un ir spējīgi maksāt milzīgas summas, lai iegūtu īpašumā kārotu. Vislielākās bažas rada tas, ka Eiropas Savienības valstīs izplatīts hobijs ir kolekcionēt pasaulē retākās un apdraudētākās sugas, kuru tirdzniecība parasti ir aizliegta. Šāda aizraušanās paver ceļu nelegālām darbībām – visbiežāk šādu sugu kontrabandai (Anon. 2003; Auliya 2003; Theile et al. 2004).

Nelegālie tirgoņi ātri pielāgojas pārmaiņām, orientējoties uz sugām, pēc kurām ir liels pieprasījums, ātri atrodot jaunas tirgus nišas, attīstot jaunas kontrabandas metodes. Parasti nelegālie tirgoņi specializējas konkrētā nišā vai sugu grupā, daļa specializējas dokumentu viltošanā vai nelegāli iegūto dzīvnieku legalizācijā, tādējādi legālajos tirdzniecības apjomos tiek ietverta arī daļa nelegālās tirdzniecības. Nelegālie tirgoņi cenšas izmantot tādas īpatņu ieviešanas punktus, kuros pārbaudes ir minimālas un robežkontrolē vāja. Šis faktors būtiski ietekmē Eiropas Savienības iekšējo tirgu, jo robežkontrolē pastāv vien uz Eiropas Savienības ārējām robežām, bet daudzviet iekšzemē robežas kontrolētas netiek. Tas nozīmē – ja reiz nelegālā krava ieviesta kādā no Eiropas Savienības valstīm, to bez īpašiem šķēršļiem var izplatīt pa visu Kopienību. Un, ja arī kāds īpatnis nelegāli iegūts savvaļā Eiropas Savienības dalībvalstīs, ir praktiski neiespējami kontrolēt tā pārvietošanos Kopienības robežās. Turklāt savvaļas sugu tirdzniecības

kontrolē ne vienmēr un ne visās Eiropas Savienības valstīs ir prioritāte – bieži vien tai tiek pievērsta vien pastarpināta uzmanība, turklāt muitas iestāžu darbiniekiem uz robežām jau tā daudz laika aizņem legāla importa un eksporta kontrolē, sevišķi kontrolējot dažādus komerciālos sūtījumus, piemēram, ar rūpuļiem, koraļļiem, putniem un orhidejām, kā arī personiskos priekšmetus un medību trofejas (Anon. 2003; Criodain 2007; Holden 1998; Theile et al. 2004).

Liels skaits plēsīgo putnu, sevišķi Austrumeiropas valstīs, tiek nelegāli izņemts no dabas, lai apmierinātu falkoneru jeb mednieku, kas medī ar piekūniem, pieprasījumu. Tādās Eiropas Savienības valstīs kā Ungārija, Čehija un Slovākija nelegālā tirdzniecība turpina apdraudēt ērgļu un piekūnu populācijas. Sevišķi populāras medības ar plēsīgajiem putniem ir Vidusjūras apkārtnē, uz kuriem šie putni, to olas vai mazuļi parasti tiek nogādāti. Pēdējā laikā Eiropā arvien biežāk tiek atklāti arī dažādi taksidermistu un kolekcionāru, kuru īpašumā atrodas ievērojams skaits nelegāli iegūto aizsargājamo sugu īpatņu. Savukārt Lielbritānijā un vēl dažās Centrāleiropas valstīs populārs hobijs ir putnu olu kolekcionēšana. Lai gan Lielbritānijā tiesību akti attiecībā uz olu kolekcionēšanu ir stingri, pastāv arī nelegālais olu tirgus. Vidusjūras valstīs problēmas rada nelegāla putnu ķeršana un medīšana un, neraugoties uz uzlabojumiem tiesību aktos, joprojām miljoniem putnu iet bojā dažādos slazdos. Nelegālo medību pastāvēšanu šajā gadījumā stimulē gastronomiskās vēlmes, jo mazie dziedātājputni tiek izmantoti pārtikā kā īpaša delikatese. Lai apmierinātu augošo pieprasījumu pēc mazo dziedātājputnu cepešiem, katru gadu Eiropas Savienībā liels skaits mazo putnu tiek nelegāli ievests

no Balkānu reģiona. Nelegālajā tirdzniecībā pieprasīta sugu grupa ir arī dzīvi rāpuļi, jo populārs hobijs Centrāleiropas valstīs ir rāpuļu kolekciju veidošana (Anon. 2003; Arih et al. 2008; Theile et al. 2004).

Nelegālās tirdzniecības apjomi nav zināmi, bet par nelegālā importa tendencēm var spriest, analizējot datus par aizturēšanas un konfiskācijas gadījumiem Eiropas Savienības valstīs, tomēr jāņem vērā, ka parasti tiek atklāti līdz 10% no nelegālā tirgus apjoma. Tā, piemēram, laika posmā no 1990. līdz 1999. gadam vecajās Eiropas Savienības valstīs tika aizturēti 10 128 dzīvi CITES pielikumos iekļautie rāpuļi, galvenokārt sauszemes bruņurupuči, iguānas, gekoni, žņaudzējčūskas, bet laika posmā no 2000. līdz 2002. gadam Vācijā vien tika aizturēti 110 862 CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos ieļauto sugu īpatņi, un Polijā – 22 510 īpatņi. Šajos apjomos nav ieskaitīti dažādi izstrādājumi, kas mērāmi tādās mērvienībās kā kilogrami, kubikmetri,

62. attēls. Jūras ērglis *Haliaeetus albicilla* ir Latvijā ligzdojošs plēsīgais putns, ko iecienījuši dažādi kolekcionāri.
Foto: M. Lielkalns

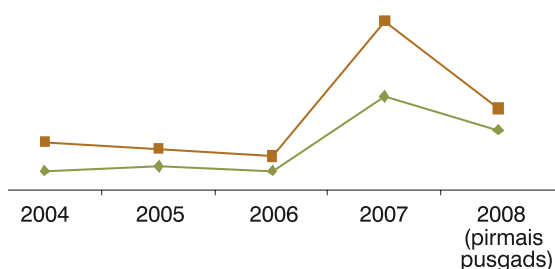
litri u.c., – tas nozīmē, ka reālie aizturētie apjomi ir vēl lielāki. Visvairāk īpatņu tiek aizturēti Lielbritānijā, Spānijā, Vācijā, Čehijā. Turklāt vērojama tendence, ka palielinās konfiscēto dzīvo putnu un rāpuļu skaits. Čehijā vien no 2000. līdz 2003. gadam aizturēti 248 nelegāli ievesti papagaiļi, no kuriem vairākums iekļauti CITES I un Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā un kuru cena ir īpaši augsta. Čehijā ir arī viens no Eiropā lielākajiem rāpuļu tirgiem, turklāt vairākumam no pārdošanā esošajiem rāpuļiem – bruņurupučiem, ķirzakām, čūskām – izcelsme ir neskaidra, un visdrīzāk tie ir nelegāli. Galvenās valstis, caur kurām Eiropas Savienībā nonāk lielākā daļa bruņurupuču, ir Malta, Polija, Slovēnija, Slovākija un Ungārija, savukārt putnus, sevišķi papagaiļus, ievēd caur Portugāli un Spāniju. Nelegālo rāpuļu un putnu izcelsmes valstis visbiežāk ir ASV, Madagaskara un Dienvidamerikas valstis (Auliya 2003; Theile et al. 2004).

Pieprasīta kontrabandas prece ir arī kaviārs. Kaviāra nelegāla ievēšana notiek visdažādākajos veidos, sākot ar slēptuvēs ievietotu kontrabandu, pasta sūtījumiem vai viltotiem dokumentiem un beidzot ar tūristu autobusiem, kur katrs tūrists ievēd atļauto kaviāra daudzumu, bet pēc robežas šķērsošanas to centralizēti savāc realizācijai dažas personas. Līdz šim lielākie nelegāli kaviāra daudzumi Eiropas Savienībā aizturēti Vācijā, Francijā un Polijā (katrā valstī vairāki simti kilogramu gadā). Lielākā daļa Polijā aizturētā kaviāra nelegāli tiek ievēsta no Krievijas caur Ukrainu ar mērķi to nogādāt Rietumeiropā, galvenokārt Vācijā, turklāt aizturētā kaviāra apjoms veido aptuveni 20% no legāli importētā kaviāra daudzuma (Theile et al. 2004).

Par CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu īpatņu nelegālā eksporta apjomu no Eiropas Savienības ir grūti spriest, bet visdrīzāk tas ir neliels, jo lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu cilvēku ienākumu līmenis ir augstāks nekā citur pasaulē, tāpēc nav izdevīgi īpatņus eksportēt, ja tos iespējams pārdot Eiropas Savienībā. Drīzāk šaubas rada reeksportējamo īpatņu legālā izcelsme, jo bieži vien ar dažādām krāpšanas metodēm tiek legalizēti iepriekš nelegāli ievēsti īpatņi, kas vēlāk tiek reeksportēti (Anon. 2003; Varnas 2004).

Nelegālā tirdzniecība Latvijā

Saprotams, ka muitas darbinieki nevar veikt pilnīgi visu cilvēku, transportlīdzekļu vai kravu kontroli, turklāt arī iekšzemes kontroli veicošo cilvēku skaits ir ierobežots. Neraugoties uz šīm problēmām, tomēr pieaug Latvijā atklāto nelegālās tirdzniecības gadījumu skaits (63. attēls). Aizturēto un konfiscēto īpatņu skaits palielinās gan tāpēc, ka pieaug kontrolējošo iestāžu darbinieku zināšanu līmenis par CITES un Eiropas Savienības regulām, gan tāpēc, ka labklājības līmenis valstī tomēr paaugstinās un arvien vairāk cilvēku spēj iegādāties dažādas ekskluzīvas preces.

– iespējamo CITES īpatņu aizturēšanas gadījumu skaits
– nelikumīgi pārvadāto CITES īpatņu skaits

63. attēls. Latvijas muitas iestāžu veikto kontroļu rezultātu atspoguļojums laika posmā no 2004. gada līdz 2008. gada jūlijam. Brūnā līkne ataino muitas darbinieku veikto aizturēšanas gadījumu skaitu, lai pārliecinātos, vai nelegāli netiek pārvietots CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļautas sugas īpatnis. Zaļā līkne attēlo konfiscēto CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugas īpatņu skaitu. 2007. gada konfiscēto īpatņu skaitā nav iekļauti kosmētiskie produkti (vairāk nekā 2000 tūbiņu) un kaviārs.

Lai optimizētu esošos cilvēkresursus un veiktu pēc iespējas efektīvāku kontroli, nepieciešama risku analīze. Šādu analīzi vislabāk veikt, analizējot citu Eiropas valstu pieredzi un to rīcībā esošo informāciju, tomēr jāņem vērā svarīgs apstākļi – ne visās Eiropas Savienības valstīs ir vienāds dzīves līmenis un pieprasījums, kas galvenokārt arī nosaka nelegālā tirgus apjomu. Tā, piemēram, Rietumeiropas un Centrāleiropas valstu problēmas ar nelegālo rāpuļu un putnu importu Latviju visdrīzāk neskars, jo Ziemeļeiropas un Skandināvijas valstīs šo dzīvnieku turēšana nebrīvē nav tik populārs hobijs kā citviet Eiropā. Iespējams, ka arī nelegālais koksnes imports Latvijā nav aktuāls, jo šī prece tiek importēta galvenokārt caur lielākajām Eiropas ostām, turklāt Baltijas valstīs pieprasījums pēc šīs preces nav tik liels. Analizējot Lietuvas un

Igaunijas, kā arī Somijas kolēģu pieredzi, redzams, ka šajās valstīs, tāpat kā Latvijā, visbiežāk aizturēti un konfiscēti tiek īpatņi, kas kontrabandas ceļā ievesti nezināšanas dēļ, piemēram, tūristu suvenīri. Protams, pastāv arī tīšas kontrabandas draudi – Somijā, piemēram, kāds kolekcionārs ilgstoši nelegāli ievada tropiskās orhidejas. Lai gan Latvijā aizturēto un konfiscēto īpatņu skaits ir neliels, tas tomēr ir pietiekams, lai izdalītu atsevišķas riska valstis un produktu grupas, kas būtu pastiprināti jākontrolē, lai novērstu šādu īpatņu nelegālu ieplūšanu Eiropas Savienības tirgū.

Turpmāk izklāstīti rezultāti un daži secinājumi, kas radušies, analizējot Dabas aizsardzības pārvaldes rīcībā esošo informāciju par Latvijas muitas iestāžu konfiscētajiem CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu īpatņiem laika posmā no 2004. gada līdz 2008. gada jūlijam. Valsts vides dienesta veikto aizturēšanu un konfiskāciju dati šajā analīzē nav ņemti vērā, jo to skaits un apjoms ir relatīvi mazāks (informācija par Valsts vides dienesta konstatētajiem pārkāpumiem sniegta administratīvo lietu piemēros). Tā kā lielai daļai Eiropas Savienības valstu iekšējo robežu kontrole nepastāv, vairākums Valsts vides dienesta konstatēto pārkāpumu ir sekas tam, ka apšaubāmas izcelsmes CITES īpatņi netraucēti ieplūst Latvijā no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, kur tie iepriekš nelikumīgi ievesti, vai arī šo valstu iekšējā kontrole nespēj novērst šādu īpatņu nelegālu plūsmu. Jāatzīst gan, ka Valsts vides dienesta vērigums rosinājis Latvijas muitas iestādes pastiprināti sākt kontrolēt kosmētisko produktu ieviešanu Eiropas Savienībā caur Latviju, kā rezultātā tika pārtraukts tādu kosmētisko produktu imports no Krievijas, kuru sastāvā ietilpst tauki un/vai žults no brūnā lāča *Ursus arctos*, kā arī atklātas citas produktu grupas, kuru ieviešanai un komerciālai izplatīšanai nepieciešamas CITES atļaujas.

Latvijā visbiežāk uz robežas tiek aizturēti nedzīvi īpatņi, to daļas vai atvasinājumi. Vienīgais dzīvo īpatņu aizturēšanas gadījums notika 2003. gadā, kad kāda kundze vilcienā no Krievijas nelikumīgi pārvietoja bruņurupučus, savukārt nelikumīga augu sugu pārvietošana pāri Latvijas robežai vēl ne reizi nav konstatēta. Kā redzams 64. attēlā, laika posmā no 2004. gada līdz 2008. gada jūlijam vairāk nekā 90% no visa konfiscēto īpatņu skaita veido kosmētiskie produkti. Šeit gan jāpiezīmē, ka 2007. gadā tika konfiscēti vairāk nekā 2000 kosmētisko produktu

tūbiņu, kas tika ievestas komerciālai izmantošanai no Krievijas, taču pārējie konfiskācijas gadījumi pārsvarā saistīti ar kontrabandu nezināšanas dēļ, ievadot dažādus suvenīrus bez CITES atļaujām. Tāpēc arī kosmētisko produktu pārsvars starp konfiscētajiem īpatņiem ir tik liels. Pārējie konfiskācijas gadījumi, kā jau minēts iepriekš, galvenokārt saistīti ar cilvēku vēlmi ceļot un tiesību aktu nezināšanu. Gliemežvāki, koraļļi un izstrādājumi no krokodilādas un čūskādas, kā arī dzērienu pudelēs ievietotas čūskas ir tipiskākie suvenīri, kas tiek aizturēti un konfiscēti, jo tie tiek pārvadāti, neievērojot CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumus.

Tikai atsevišķos gadījumos tiek aizturētas ekskluzīvākas preces vai neredzētāki izstrādājumi. Piemēram, 2005. gadā tika aizturēta un konfiscēta jūras bruņurupuča *Chelonia mydas* bruņa, ko kā suvenīru veda no Dienvidāfrikas, bet 2007. gadā 2,750 kg storu *Accipenseriformes sp.* kaviāra, ko no Krievijas ar vilcienu mēģināja ievest Latvijā tālākai pārdošanai. 2007. gads kļuva par pārbaudījumu gadu ekspertiem – tika aizturēti 20 kg kaviāra, kura iepakojums atbilda plaši izmantotajam nelegālā kaviāra iepakojumam, bet kaviāra vedējs apgalvoja, ka tas ir viltots kaviārs. Veicot DNS analīzes, atklājās, ka kaviāra kārotāji tiek muļķoti un tiem par lielu naudu tiek pārdoti krāsoti lidaku ikri. Savukārt 2008. gada sākumā pirmoreiz Latvijas muitas iestādes aizturēja un konfiscēja izstrādājumus no ziloņa – sākumā ziloņādas somu, ko ievada no Taizemes, bet pēc neilga laika ziloņkaula figūriņu, kas tika ievesta no Āfrikas.

Analizējot konfiskācijas gadījumus un īpatņu piederību pie Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumiem, redzams, ka procentuāli visvairāk parasti tiek aizturēti un konfiscēti B pielikuma īpatņi – tūristu suvenīri, kas tiek ievesti bez nepieciešamajām trešās valsts CITES atļaujām (65. attēls). C pielikuma īpatņi – parasti dzērienu pudelēs ievietoti zivju zalkši *Xenochrophis piscator* – tiek konfiscēti regulāri, jo suvenīri netiek deklarēti un tiek ievesti bez nepieciešamajiem izcelsmes dokumentiem. Konfiscēto zivju zalkšu skaits, iespējams, ir atkarīgs no attiecīgā brīža tūrisma piedāvājumiem, jo šādi suvenīri visbiežāk tiek aizturēti rudens un ziemas sezonā. A pielikuma īpatņu konfiskācijas notiek samērā reti un ir uzskatāmas par dažādiem izņēmumiem, piemēram, minētie gadījumi ar jūras bruņurupuča bruņu vai ziloņkaulu. Kā A pielikuma īpatņu konfiskācijas gadījumus var minēt arī lāčādu nelikumīgu ievēšanu gan no

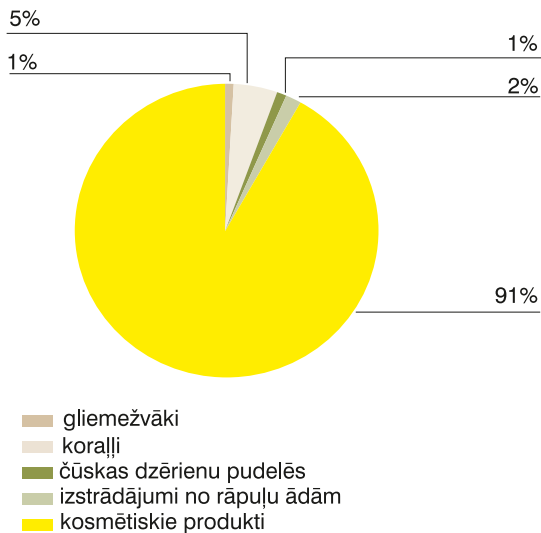
Kazahstānas, gan Krievijas. Kosmētisko krēmu, kuru sastāvā ietilpst lāča tauki vai žults, gadījumā var uzskatīt, ka uzraksts uz etiķetes drīzāk bijis pircēju maldināšanai, nevis produktu patiesā sastāva atspoguļošanai, jo gan Lielbritānijas, gan Nīderlandes kolēģu laboratorijā veiktās analīzes nesniedza pierādījumus, ka produktu sastāvā patiešām ietilpst izejvielas no brūnā lāča.

Ir skaidrs, ka muitas iestādēm jāpievērš pastiprināta uzmanība Krievijas un Baltkrievijas robežai, jo no šīm valstīm Eiropas Savienībā visvairāk ieplūst nelegālais kaviārs. Tā kā gan Latvijā, gan Igaunijā konstatēta kaviāra kontrabanda, šī produktu grupa un valstis jāuzskata par riska faktoriem. Iespējams, ka no šīm divām kaimiņvalstīm Latvijā nelegāli varētu ievest ne tikai medību trofejas vai kosmētiskos produktus, bet arī citus produktus, kas izgatavoti no savvaļas sugām.

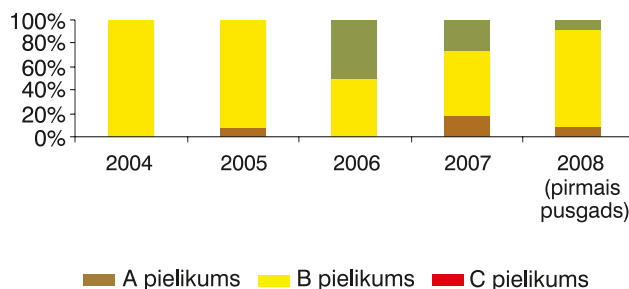
Tāpat kā līdz šim uzmanība jāpievērš tūristiem, kas atgriežas mājup no dažādām eksotiskām zemēm. Piemēram, CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto sugu gliemežvāki un koraļļi tiek ievesti no dažādām izcelsmes valstīm un grūti paredzēt, kurā somā atradīsies šādi priekšmeti (66. attēls), bet par rūpuļu ādas izstrādājumiem (67. attēls) un čūskām pudelēs (68. attēls) ir zināms, no kurām valstīm šādus suvenīrus visbiežāk ved un vedīs. Čūskādas un krokodilādas somiņas, kurpes, siksnas un naudas makus parasti kā ceļojuma piemiņas lietas vai ekskluzīvas preces tūristi ved no Taizemes rūpuļu audzētavām vai Turcijas tirgiem, bet čūskas dzērienu pudelēs, kas it kā ārstē dažādas slimības, ved ceļotāji no Taizemes, Uzbekistānas, Turcijas un citām Āzijas valstīm.

Līdz šim Latvijā nav konstatēti nelegāla eksporta vai re-eksporta gadījumi, bet, iespējams, tādi eksistē. Latvija ir bagāta ar daudzām savvaļas sugām, kas tiek augstu vērtētas starptautiskajā tirdzniecībā, – šīm sugām tad arī būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība. Tā kā Latvijai ir kopēja robeža ar Krieviju un Baltkrieviju, kurās arī ir bagāti dabas resursi, maz ticams, ka uz šīm valstīm izvestu kādu Latvijas sugu, – visdrīzāk Latvija varētu būt tranzitvalsts, lai no citām Eiropas Savienības valstīm uz Krieviju un Baltkrieviju izvestu šajās valstīs melnajā tirgū pieprasītas eksotiskas un ekskluzīvas preces. Latvijas dabas resursus visdrīzāk apdraud Eiropas Savienības iekšējais tirgus, kura kontrole katrā dalībvalstī atšķiras, un tas rada grūti kontrolējamu īpatņu plūsmu.

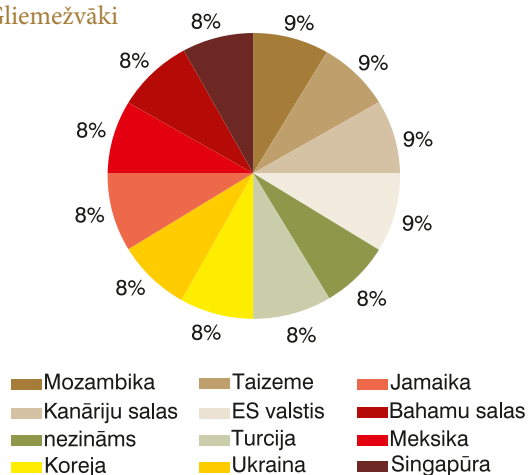

64. attēls. Latvijas muitas iestāžu konfiscēto CITES un Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos iekļauto īpatņu procentuālais sadalījums pa dažādām produktu grupām.

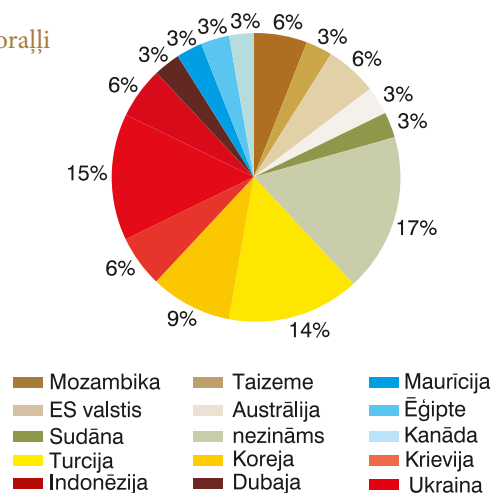

65. attēls. Latvijas muitā aizturēto CITES īpatņu procentuālais sadalījums atbilstoši Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumiem.

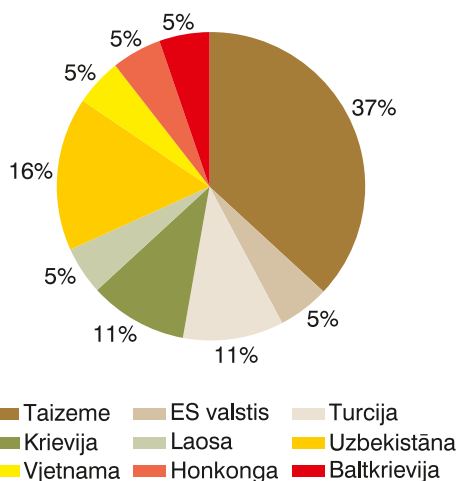
A) Gliemežvāki

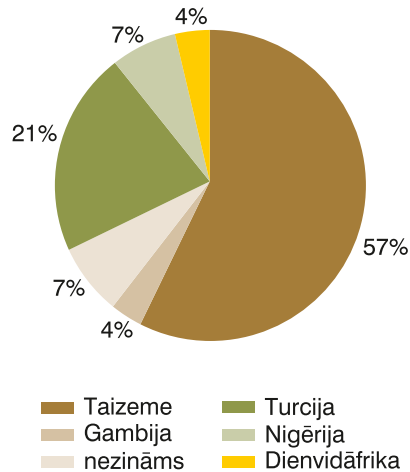
B) Korāļi

66. attēls. Latvijā nelegāli ievesto gliemežvāku un korāļu izcelsmes valstis.

67. attēls. Latvijā nelegāli ievesto suvenīru – čūskas dzērienu pudelēs – izcelsmes valstis.

68. attēls. Latvijā nelegāli ievesto rūpuļu ādas izstrādājumu izcelsmes valstis.

Nelikumīgas apdraudēto savvaļas sugu tirdzniecības veidi

Bieži vien nelegālajā tirgū patņi maksā dārgāk nekā le - gālajā, bet tam ir savs izskaidrojums – daudzas sugas, ko piedāvā melnajā tirgū, nav pieejamas legāli, jo to ie - vešana un komerciāla izmantošana visbiežāk ir aizlieg - ta. Reizēm gan novērojamas likumsakarības, ka legāla - jā tirgū pieejams patņis maksā dārgāk nekā nelegālajā, bet parasti ir otrādi.

Nelegālo tirdzniecību ietekmē dažādi faktori. Visbie - žāk tūristi kļūst par kontrabandistiem nezināšanas dēļ vedot suvenīrus, kuriem nepieciešamas CITES at - ģujas. Tomēr visā pasaulē, tajā skaitā Eiropā, zeļ un plaukst tša nelegālā tirdzniecība. Nelikumīgās darbī - bas ar CITES patņiem var iedalīt vairākās grupās.

69. attēls. Rīgas muitas reģionālajā iestādē aizturētā ziloņkaula figūriņa un ziloņādas soma.
Foto: M. Medne

Kontrabanda

Cilvēki, kas iesaistīti nelegālā dzīvnieku un augu trans - portēšanā, parasti izmanto grūti kontrolējamus trans - portēšanas ceļus, bet gadījumos, kad jāšķērso robeža, ko kontrolē muiņa, pārvedamie priekšmeti tiek slēpti. Viens no populārākajiem nelegālā transporta veidiem ir lidmašīnas, bieži vien pat rokas bagāža. Iecienīts slēp - šanas veids ir ceļjuma bagāža, kurā ērti var paslēpt da - žādas vērtīgas lietas – ziloņkaulu, ādas, kaviāru, arīdzī - vus dzīvniekus vai augus. Nelegālos patņus mēdz slēpt arī drēbēs, zeķēs, spilvendrānās, tukšās videoierakstu kārbās vai lampu kastīēs. Dzīvū dzīvnieku transpor - tēšanas gadījumā tie tiek sasieti vai iemidzināti, lai no -

vērstu jebkādu sakustēšanās iespējamību nepiemērotā brīdī Skenējot bagāžu, viegli atklāt dažādu mugurkaul - nieku, ziloņkaula, koraļi, arikaviāra kontrabandu.

Reizēm kontrabandas ievēšanai tiek izmantots speciāls apģērbs, kuram izveidotas pašas kabatas vai vietas. Šī metode sevišķi iecienīta putnu un putnu olu kontra - bandā.

Slēptuves var tikt izveidotas arī transportlīdzeklī piemē - ram, automobiļi starpsienās, zem mašīnu sēdekļiem un mašīnu durvīs, bagāžas telpas slepenajos nodalījumos

vai dažādās to nišās, turklāt lielu kravu gadījumā legālajā preču kravā tiek iejaukta nelegālā, jo ne vienmēr kontroles laikā tiek saskaitīts ievadamo īpatņu skaits, sevišķi tad, ja tiek ievesti indīgi vai citādi bīstami īpatņi.

Liela apjoma kontrabandā parasti izmanto konteinerus, ko nekontrolē un nav iespējams izkontrolēt tik pamatīgi kā personīgās mantas. Pārvadājot kravu ar sauszemes transportlīdzekļiem, to mēdz arī iejaukt kolonnas vidū, – ja caur muitas kontroles punktu plūst mašīnu kolonnas, visretāk tiek pārbaudīti vidējie transportlīdzekļi.

Kravu var ievest kontrabandas ceļā, norādot nepatiesu kravas saturu, piemēram, konteineru, uz kura rakstīts „čūskas”, diezin vai kontroles nolūkos kāds vēlēsies atvērt, lai gan patiesībā kravā varbūt atradīsies zilonkauls vai citas vērtīgākas lietas.

Tirdzniecība internetā un pasta sūtījumi kļuvuši par vienu no veidiem, kā ērti veikt kontrabandu, jo vainīgos noķert šādos pārkāpumos ir grūtāk. Eksprespasta pakalpojumus sevišķi iecienījuši nelegālie rūpuļu un bezmugurkaulnieku tirgoņi.

Lai izvairītos no muitas pārbaudes un nelegāli ievestu sevišķi vērtīgus CITES īpatņus, tiek izmantota arī diplomātiskā bagāža, ko muitas darbinieki nepārbauda (Anon. 2003; Auliya 2003; Theile et al. 2004).

70. attēls. Kontrabandas metode, ievēdot dažādu putnu olas.
Foto: HM Revenue & Customs

71. attēls. Indesvaržu kontrabanda.
Foto: Pils Melenērs

72. attēls. Kaviāra kontrabanda, izmantojot slēptuvi mašīnā.
Foto: Igaunijas muiža

73. attēls. Rāpuļu kontrabandas veids, izmantojot pasta pakalpojumus.
Foto: HM Revenue & Customs

Preces neatbilstība dokumentiem

Šādus gadījumus izdodas atklāt reti un tikai robežas šķērsošanas laikā. Visbiežāk sugas, kas atrodas kravā, nav tās pašas, kas minētas dokumentos. Daudzas sugas ir tik līdzīgas, ka tikai eksperts tās spētu atšķirt, turklāt ir atklāti gadījumi, kad dzīvniekus pārkrāso, lai slēptu īsto sugu.

Nelegālie tirgoņi mēdz viltot CITES dokumentus vai sniegt nepatiesu informāciju, lai saņemtu CITES atļaujas. Reizēm CITES dokumentos tiek nepareizi norādīta īpatņa izcelsme, piemēram, savvaļā iegūtu īpatni uzdot par nebrīvē audzētu, jo Eiropas Savienībā nebrīvē audzētiem īpatņiem tirdzniecības nosacījumi nav tik stingri kā savvaļā iegūtajiem. Tā kā Eiropas Savienībā pastāv aizliegumi ievest noteiktu sugu īpatņus no konkrētām valstīm, CITES dokumentos tiek uzrādīti arī viltoti ziņojumi par izcelsmes valsti. Lai ievestu īpatņus no neatļautas valsts, kā izcelsmes valsts tiek deklarēta kāda cita valsts, uz kuru aizliegums neattiecas. Reizēm tiek izmantots arī nepareizs īpatņa apraksts. Šādu metodi izmanto gadījumos, ja kādu priekšmetu ievēšanai ir noteikta kvota.

Dažkārt tirgoņi mēdz legalizēt iepriekš nelegāli iegūtas preces, tās reeksportējot jau kā legālus īpatņus. To dara dažādos veidos, piemēram, nelegāli ievestos īpatņus uzdot par nebrīvē dzimušiem vai pirmskonvencijas īpatņiem (Anon. 2003; Auliya 2003; Theile et al. 2004).

74. attēls. Konfiscēts ziloņkauls, kas tika deklarēts kā koka figūriņas.

Foto: Pols Melenērs

Dokumentu viltošana

Tiša dokumentu viltošana pēdējo gadu laikā pieaugusi līdz ar dažādu tehnoloģiju attīstību. Par viltotiem dokumentiem uzskatāmi gan īsti dokumenti, kas iegūti nelegālā ceļā, izmantojot viltus dokumentus vai korupciju, gan viltoti īsti dokumenti, kuros nelikumīgi mainīta izcelsmes valsts, suga vai daudzums. Viltoti dokumenti parasti ir ar viltotiem parakstiem un zīmogiem, kā arī tajos var parādīties nepatiesa informācija.

Reizēm nelikumīga savvaļas sugu augu un dzīvnieku tirdzniecība saistīta ar citiem noziegumu veidiem, piemēram, narkotiku kontrabandu, jo dzīvniekos var būt ievietotas narkotikas. Ir atklāti gadījumi, kad čūsku vēderos slēptas narkotiskās vielas (Anon. 2003; Auliya 2003; Theile et al. 2004).

Interneta tirdzniecība

Katru gadu būtiski palielinās nelegālās tirdzniecības apjomi internetā. Vismaz 70% no internetā piedāvātajiem īpatņiem ir ar apšaubāmu izcelsmi vai nelegāli. Interneta nelegālo tirdzniecību novērst ir problemātiski, jo pieaug interneta lietotāju skaits, šie noziegumi internetā ir grūti izmeklējami, bieži vien izmeklēšana jāveic starpvalstu līmenī un grūti atrast sludinājuma ievietotāju.

Interneta tirdzniecībā visbiežāk tiek izmantotas šādas metodes.

- Sludinājumi par nelegālo īpatņu tirdzniecību internetā tiek ievietoti vēlā piektdienas vakarā uz 48 stundām. Šajā laika posmā potenciālie pircēji vairāk laika pavada, meklējot sludinājumus, bet kontrolējošās iestādes nestrādā vai strādā dežūrrežīmā.
- Sludinājumā tiek sniegts maldinošs preces apraksts. Visbiežāk tiek piedāvāta prece, kas nav CITES īpatnis, bet kā komentārs pie sludinājuma norādīts, ka iespējams iegādāties arī citas aizsargājamas sugas, piemēram, kaviāru vai ziloņkaulu. Mēdz arī pārdot citas preces, kuras nopērkot par brīvu iespējams saņemt aizsargājamas sugas īpatni. Šādā veidā tirgotājs krāpjas, norādot, ka ar īpatņiem netiek veiktas komerciālas darbības.
- Cerot, ka kontrolējošās iestādes nepamanīs, sludinājumā tiek norādīti maldinoši sugu nosaukumi, piemēram, nepareizi latīniskie nosaukumi vai sugu nosaukumi tirgotāju slengā, kā arī citas vārdu spēles, kas neļauj sludinājumu atrast ar vienkāršāko meklēšanas metodi.
- Tirgotāji, kas pārdod lielu skaitu īpatņu, parasti uzdodas par vairākām personām, ievietojot dažādus sludinājumus ar dažādiem vārdiem un kontaktinformācijām.
- Tiek izgudroti dažādi stāsti, kādēļ īpatņus nepieciešams pārdot steidzamības kārtā – piemēram, alerģija pret putnu spalvām, u.c.

- Sludinājumi par dažādām sugu grupām tiek izvietoti slēgtu grupu portālos, piemēram, eksotisko rūpuļi au - dzētāju interneta lapā izvietotos sludinājumus iespē - jams izlasīt vien cilvēkiem ar paroli un speciālu pieeju.
- Vēl tiek izveidotas vietnes, kurās diskutē par dažādām dzīvnieku audzēšanas metodēm, piemēram, papagai - ņu turēšanu, vienlaikus dodot netiešus mājienus par iespējamo tirdzniecību.
- Tā kā uz antikvāriem priekšmetiem attiecas izņēmumi un tos drīkst komerciāli izmantot, daudzos gadju - mos jauni priekšmeti tiek piedāvāti kā antikvāri.
- Reizēm sludinājumā norāda, ka īpatnim ir visi nepieciešamie dokumenti, kuru patiesībā nav, vai arī pircē - jam tiek iedoti viltoti dokumenti vai viena oriģināla

sertifikāta kopijas, kas izgatavotas lielā skaitā (Kepel, Kala 2007).

Savvaļs dzīvnieku un augu sugu nelikumīgo tirdzniecību pilnībā apkarot ir neiespējami, jo tas ir laika un resursu ietilpīgs pasākums, taču tās apjomus var samazināt, apzinoties riskus (gan potenciālās riska valstis, gan potenciālās riska sugas) un kontrolējot jau iepriekš par nelikumīgām darbībām aizturētas personas un personas, kas nonākušas citu kontrolējošo iestāžu uzmanības lokā. Visveiksmīgākā nelegālās tirdzniecības apkarošanas metode ir kontrolējošo iestāžu sadarbība gan nacionālā, gan starptautiskā līmenī un ātra informācijas aprīte.

75. attēls. Savvaļs kaktusu kontrabanda. 2007. gada decembrī Austrijā, Vīnes lidostā, tika aizturēti divi Austrijas pilsoņi, kas atgriezās no Čīles. Aizturēto personu bagāžā nelegāli tika vesti 229 kaktusi no ģintīm *Copiapoa*, *Neochilena* un *Neoporteri* (CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums), kas bija ievākti savvaļ. Kontrabandisti atzinās, ka zināja par CITES un to, ka ievestās augu sugas iekļutas konvencijas pielikumos, turklāt norādja, ka kaktusus savvaļ Čīlē nelegāli ievāc kolekcionāri arī citām valstīm.
Foto: BMF, Federal Ministry of Finance

76. attēls. Siksnās iestrādāti skorpioni un tauriņi. Valsts vides dienesta inspektori ierosināja veikt ekspertīzi, lai noskaidrotu, vai pārdošanā esošajos izstrādājumos – dažādās siksnās – ir iestrādāti CITES šķirtni. Ekspertīze atzina, ka daļā siksnās iestrādāto dzīvnieku un to daļā ir izgatavota mākslīgi un to tirdzniecībai nav nepieciešamas CITES atļaujas vai sertifikāti.
Foto: I. Deimantoviča

Administratīvās lietas piemērs.

Alkoholisko dzērienu tirdzniecība

Valsts vides dienests, veicot pārbaudi kopā ar Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvi un Rīgas Nacionālā zoologijskā dārza zoologu – ekspertu, konstatēja, ka veikalā pārdošanā tiek piedāvāts alkoholisks dzēriens *Cobra Miracle*, kurā ievietots čūskas patnis, kas līdzinās Indijas kobrai *Naja naja*. Lai precīzi noteiktu pudelē ievietotās čūskas patņa sugu, dzēriens tika izņemts un nodots ekspertīzei Rīgas Nacionālā zoologijskā dārza ekspertam. Tā kā eksperts norādīja, ka alkoholiskā dzēriena pudelē ievietotais patnis pieder pie Indijas kobras *Naja naja* sugas, tika sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols par Padomes Regulas Nr. 338/97 8. panta 1. un 5. punkta pārkāpumu.

Saskaņā ar Padomes Regulu Nr. 338/97, Indijas kobras *Naja naja* iekļauta šīs regulas B pielikumā, un šā pielikuma patņus aizliegts pirkt, piedāvāt pārdošanai, iegādāties komerciāliem nolūkiem, izstādīt publiski komerciālos nolūkos, lietot komerciāliem mērķiem un pārdošanai, uzglabāt pārdošanai, piedāvāt pārdošanai vai transportēt pārdošanai, izņemot gadījumus, kad uzņēmums attiecīgās dalībvalsts kompetentai iestādei (šajā gadījumā Valsts vides dienestam) var pierādīt, ka šie patņi iegūti legāli un, ja tie nav cēlušies Kopienā, ievesti tajā saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par savvaļas dzīvnieku saglabāšanu.

Pārbaudes, kā arī lēmuma pieņemšanas brīdītirgotājs nevarēja pierādīt, ka patnis, kas ievietots dzēriena *Cobra Miracle* pudelē, iegūts un ievests Latvijā atbilstoši tiesību aktu prasībām par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību. Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam, tika piemērots administratīvais sods – naudas sods 100 latu apmērā un pudelē ievietotā Indijas kobras *Naja naja* patņa konfiskācija.

77. attēls. Dzēriena pudelē ar tajā ievietotu Indijas kobras *Naja naja* patni. Dzērienu pudelēs tiek ievietotas dažādas čūskas – visbiežāk Ķīnas vairogpurne, Indijas kobras vai zivju zalktis.

Foto: M. Medne

Čūskas dzēriens pudelēs	
CITES statuss	- Ķīnas vairogpurne <i>Deinagkistrodon (Agkistrodon) acutus</i> nav CITES - Indijas kobras <i>Naja naja</i> CITES II un Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums - zivju zalktis <i>Xenochrophis piscator</i> CITES III un Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikums
Izplatība	Visu triju sugu čūskas sastopamas Dienvidaustrumāzijas zemēs
Apraksts	Uz alkoholiskā dzēriena <i>Cobra Miracle</i> etiķetes un vēl citām līdzīgām dzērienu pudelēm parasti tiek rakstīts, ka pudelē atrodas no čūskas un augiem gatavots "neizsmeļams spēka avots veselībai un ilgām mūžam, ko atklājuši Ķīnas imperatori". Norādīts arī dzēriena sastāvs, kurā minēta čūskas <i>Deinagkistrodon (Agkistrodon) acutus</i> – Ķīnas vairogpurne. Tā ir indīga čūska, kas bieži tiek izmantota Ķīnas tradicionālajā dziedniecībā, bet nav iekļauta CITES pielikumos. Visbiežāk, veicot ekspertīzi, tomēr atklājas, ka dzērienu pudelēs ievietotās čūskas pieder pie citām sugām – Indijas kobras <i>Naja naja</i> vai zivju zalkša <i>Xenochrophis piscator</i> . Šīs abas sugas iekļautas CITES pielikumos.
Izmantošana	Ķīnas vairogpurne ir indīga čūska, kas tiek izmantota pārtikā, un bieži tiek lietota Ķīnas tradicionālajā medicīnā kopā ar dažādiem augiem. Piemēram, no augiem un čūskas tiek gatavots dzēriens veselībai un ilgām mūžam. Indijas kobras mediārijā lai iegūtu ādu, no kuras gatavo somas. Zivju zalkšus apdraud ne tikai šādu dzērienu izgatavošana, bet arī lauksaimniecības ķimikāliju plaša izmantošana.

Palīgmateriāls rāpuļu izstrādājumu atpazīšanā

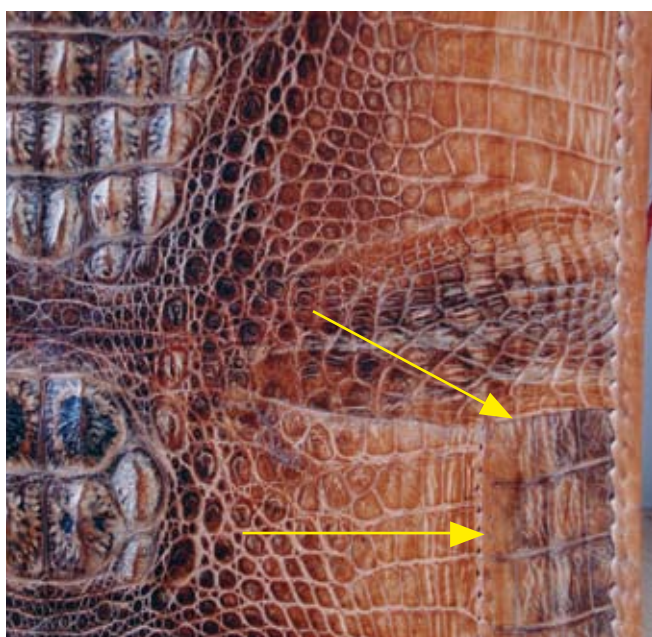
Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumi ik pa laikam tiek pārskatīti, bet šobrīd spēkā esošajos pielikumos iekļauti vairāki simti rāpuļu un abinieku sugu. Sugu skaits ir zināms tikai aptuveni, jo regulas pielikumos mēdz iekļaut arī visas kādas dzīvnieku dzimtas sugas. Daudzās dzimtās, kas iekļautas regulu pielikumos, tiek atklātas un aprakstītas jaunas sugas. Nelegāli rāpuļus ievēd dzīvus turēšanai terārijos vai arī nedzīvā veidā kā suvenīrus, izbāzeņus, izstrādājumus no to ādām vai lietošanai pārtikā. Turpmāk aprakstīti biežāk sastopamie izstrādājumi, suvenīri un dzīvnieku daļas no rāpuļiem, kurus nelegāli ievēd Latvijā.

Izstrādājumi no ādas

Informācija par galvenajiem izstrādājumu veidiem un dzīvnieku grupām, kuras izmanto to izgatavošanā, apkopota 8. tabulā.

8. tabula. Izstrādājumu veidi no dažādām rāpuļu grupām (++ – bieži; + – reti; – – nav konstatēti Latvijā)

	Apavi	Portfeļi un rokassomiņas	Naudas maki un kabatas portfeli	Jostas
Krokodili	++	++	++	++
Čūskas	+	++	++	++
Ķirzakas	–	–	+	–
Bruņurupuči	–	–	–	–

Krokodilādas izstrādājumi

Izstrādājumi no krokodilu (*Crocodylia* kārtā) ādas Latvijā tiek ievesti samērā bieži. Izstrādājumos izmantotās ādas parasti ir intensīvi apstrādātas, un to dabiskā krāsa nav saglabājusies. Izplatītas ir arī krokodilu ādas imitācijas, kas pagatavotas no cūku, liellopu ādas vai dermatīna, iespiežot tajā atbilstošu reljefu. Šādi viltojumi izskatās kvalitatīvi izgatavoti, bieži ar nedabisku spīdumu, ar zīmējumu, kurā nav redzamas dažādu ādas daļu savienojumu vietas (78. attēls). Drošs veids, kā atšķirt šādu imitāciju, ir aplūkot muguras un kakla vairodziņus, kuru vidū ir garenisks izcilnis (79. attēls). Īstām krokodilādām šie veidojumi ir cieti, jo tajos ir kaula vairodziņš, savukārt imitācijām tos var viegli iespiest ar nagu.

Visas krokodilu sugas iekļautas Padomes Regulas Nr. 338/97 pielikumos. Taksonomisko piederību nosaka, izmantojot tādu pazīmi kā krokodilu muguras un kakla daļu zvīņojumu, daļu no sugām iespējams noteikt arī pēc vēdera daļas ādas, kas tiek izmantota īpaši kvalitatīvu izstrādājumu pagatavošanā. Tādu izstrādājumu kā kabatas maku (80. attēls) un jostu taksonomiskās piederības noteikšana ir problemātiska, jo tie izgatavoti no neliela izmēra krokodilādas gabaliem.

Liela daļa krokodilādas izstrādājumu tiek izgatavoti no fermās audzētiem krokodiliem. Biežāk tās ir Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikuma sugas – krokodilkaimans *Caiman crocodylus* un Misisipi aligators *Alligator mississippiensis* –, kas dabā sastopamas Amerikā, taču tiek audzētas arī citos kontinentos. No Āfrikas biežāk eksportē Nilas krokodilu *Crocodylus niloticus*, kas atkarībā no izcelsmes valsts iekļauts A vai B pielikumā.

78. attēls. Krokodilādas somiņas fragments. Ar bultiņām norādītas savienojuma vieta ādai no dažādām ķermeņa daļām. Imitācijām šāda savienojuma vieta nav redzama.
Foto: M. Medne

80. attēls. Krokodilādas maciņš, pagatavots no krokodila astes daļas mugurpuses ādas. Šādu no samērā neliela ādas fragmenta izgatavotu izstrādājumu taksonomiskās piederības noteikšana ir problemātiska. Foto: M. Medne

79. attēls. Krokodilādas portfelis un somiņa. Redzami muguras daļas vairodziņi, kuros zem ādas atrodas kaula plātnīte. Krokodilādas imitācijām šādus vairodziņus var iespiest ar nagu. Foto: J. Šlūke

Čūskādas izstrādājumi

Čūsku ādai raksturīgs vidēja izmēra un nelielu zvīņu izvietojums diagonālās rindās ķermeņa mugurpusē un sānos, savukārt vēderpuses zvīņas ir lielas, izstieptas šķērsām ķermenim un izvietotas paralēli. Mazāk apstrādātām ādām virskārta ir plāna un gar zvīņu malām nedaudz lobās, par ko iespējams pārliecināties, pārvelkot čūskādai ar roku. Stipri pārstrādātām čūsku ādām šīpašība nepiemīt.

Ir vairāki desmiti čūsku sugu, kuru ādu izmanto dažādu izstrādājumu pagatavošanā. Parastākās ir dažādu sugu žņaudzējčūskas, kuru lielākā daļē iekļūta Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā, izņemot atsevišķas sugas un pasugas, kas iekļūtas A pielikumā. Dienvidaustrumu Āzijā sastopamākā suga ir tīklotais pitons *Python reticulatus*, kura ādai raksturīgs zīmējums, ko veido liela izmēra rombi (81. attēls). Otrai biežāk sastopamākajai pitonu sugai, kas mīt Dienvidaustrumu Āzijā – tģerpi-tonam *Python molurus* – plankumu forma ir neregulāra, un tā Indijas pasuga iekļūta regulas A pielikumā.

No Dienvidamerikas Eiropā pārsvarā ievēd izstrādājumus no parastās žņaudzējčūskas *Boa constrictor* un anakondas *Eunectes murinus* ādas. Abām šīm sugām ir

pasugas un tuvu radniecīgas sugas, kas iekļūtas Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā.

81. attēls. Sieviešu rokassomiņa no tīklotā pitona *Python reticulatus* un naudas maks no kobras *Naja kaouthia* ādas. Abas sugas iekļūtas Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā. Foto: J. Šlūke

82. attēls. Izstrādājumi no klinšu pitona *Python sebae* ādas.
Foto: M. Medne

83. attēls. Naudas maks no kobra *Naja kaouthia* ādas (Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikums). Redzams raksturīgais kakla aizmugurējās daļas zīmējums.
Foto: J. Šlūke

Latvijā konstatēta klinšu pitona *Python sebae* ādas izstrādājumu ieviešana no Āfrikas caur Turcijas tirgu (82. attēls).

Populāri ir arī izstrādājumi no kobra ģints *Naja sp.* sugām, karaķobras *Ophiophagus hannah* un žurku čūskas *Ptyas mucosus* ādas. Šādi izstrādājumi Latvijā tiek ievesti no Dienvidaustrumu Āzijas. Visi šie dzīvnieki iekļauti Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā. Tirdzniecību tos vienkārši dēvē par „kobrām”, lai gan žurku čūskas pieder pie zalkšu dzimtas. Kobra un žurku čūsku ādu zvīņojums ir līdzīgs, tam raksturīgas gludas, eliptiskas (kobrām) līdz rombveida (žurku zalktim) zvīņas. Īsto kobra izstrādājumiem bieži, bet ne vienmēr, ir raksturīgs zīmējums (83. attēls). Šo čūsku ādas izmanto naudas maku, kabatas portfeli, apavu un jostu izgatavošanā.

ASV un Dienvidamerikā izmanto arī klaburčūsku *Crotalus* ģinti, bet Āzijā – Rasela odzes *Daboia russelii* ādas. Šie dzīvnieki nav aizsargājami (izņemot atsevišķas klaburčūsku pasugas, kas sastopamas nelielā skaitā), un to ādas nelielā daudzumā tiek eksportētas. Odžu un klaburčūsku ādām raksturīgas iegarenas zvīņas ar garenisku ķīti zvīņas virspusē.

Izstrādājumi no ķirzaku ādām

Izstrādājumus no ķirzaku (iguānu, varānu, kaimanu ķirzaku, tegu) ādām ievieš samērā reti. Ķirzaku ādas parasti ir nelielas, tāpēc tās biežāk izmanto mazāku priekšmetu, piemēram, naudas maku, izgatavošanā (84. attēls). Ķirzaku zvīņas ir nelielas, vienāda izmēra, gludas, kvadrāta vai eliptiskas formas, biežāk novieto-

84. attēls. Naudas maks, pagatavots no iguānas *Iguana iguana* ādas. Iguāna iekļauta Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā.
Foto: M. Medne

tas paralēlās rindās. Tā kā ir vairāk nekā 3000 ķirzaku sugu, izstrādājumu precīzas taksonomiskās piederības noteikšana ir sarežģīta pat ekspertiem.

Izstrādājumi no bruņurupuču ādām

Dažreiz izmanto jūras bruņurupuču (*Cheloniidae* dzimta, regulas A pielikums) pleznu un kakla ādu dažādu izstrādājumu pagatavošanā, taču to imports Latvijā līdz šim nav konstatēts. Bruņurupuču ādai raksturīgas dažāda izmēra neregulāras formas zvīņas, kas nav izkārtotas noteiktā secībā.

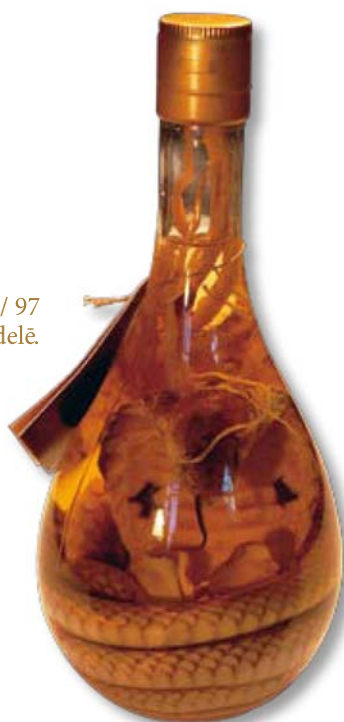

85. attēls. Alkoholiskā dzēriena pudele ar čūsku, ražota Laosā.
Foto: J. Šlūke

86. attēls. Zivju zalktis *Xenochrophis piscator*, kas iekļūts Padomes Regulas Nr. 338/ 97 C pielikumā. Raksturīgas divas tumšas paralēlas svītras galvas sānos, augšlūpas rajonā.
Foto: M. Medne

87. attēls. Kobra *Naja kaouthia*, kas iekļūta Padomes Regulas Nr. 338/ 97 B pielikumā, dzēriena pudelē.
Foto: J. Šlūke

Dzērienu pudeles

Čūskas dažādu veidu alkoholisku dzērienu pudelēs ir populārs tūristu suvenīrs, atgriezoties no Dienvidaustrumu Āzijas zemēm (85. attēls). Visbiežāk nelegāli tiek ievestas pudeles ar „kobrām”, kurās var būt gan kobra dzimtas čūskas, gan arizalkšveidīgās čūskas, no kurām atsevišķas sugas spēj saplacināt kaklu kapuces veidā līdzīgi kobrām. Visbiežāk pudelēs konstatē zivju zalkti *Xenochrophis piscator*, kam, atšķirībā no kobrām, zvīņām ķermeņa sānos un mugurpusē ir garenisks ķītiņš, bet galvas sānos, virzienā uz leju un aizmuguri no acs, ir divas paralēlas, tumšas svītras (86. attēls). Šīsuga iekļūta Padomes Regulas Nr. 338/97 C pielikumā.

Visas „ētās” kobras, kas sastopamas Āzijā (*Naja* ģints, kā arī karaķobra *Ophiophagus hannah*) iekļūtas Padomes Regulas Nr. 338/97 B pielikumā. Āfrikā sastopamās kobras pielikumos nav iekļūtas. Atšķirībā no iepriekš minētajiem zalkšiem, kobrām zvīņas ir gludas, „kapuce” ir platāka, tās aizmugurē bieži (bet ne vienmēr) ir monokļ vai briļveida zīmējums vai arī šķērseniskas gaišākas un tumšākas joslas (87. attēls). Pudelēs iespējamas arī līdzīga izskata citas Āzijas zalkšu sugas, piemēram, *Ptyas mucosus*, kas iekļūtas regulas B pielikumā, kā arī tādas, kurām kakla saplacināšana „kapuces” veidā nav raksturīga. Šādā gadījumā tas tiek izdarīts ar stieples palīdzību. Samērā bieži pudelēs ir arī zaļās krāsas koku čūska *Ahaethula nasuta*, kas nav aizsargājama (88. attēls).

88. attēls. Koku čūska *Ahaethula nasuta*, kas netiek aizsargāta ar CITES un Eiropas Savienības tiesību aktiem.
Foto: J. Šlūke

Bruņurupuču bruņas

Jūras bruņurupuču bruņas ir ierastākie izstrādājumi no bruņurupučiem, kas tiek ievesti Latvijā. Visas jūras bruņurupuču sugas iekļūtas Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikumā (89. attēls). Regulas A un B pielikumā ir apmēram simts bruņurupuču sugu jeb gandrīz puse no visām pasaules bruņurupuču sugām. Tāpēc, konstatējot bruņurupuču izstrādājumu ieviešanas gadījumu, vajadzētu konsultēties ar ekspertiem. Bruņurupuču bruņas izmanto pārsvarā dažādu rotaslietu, mūzikas instrumentu, aksesuāru un ķemmju pagatavošanā. Apstrādātā veidā bruņurupuču bruņas ir grūti atšķiramas no dažādiem plastmasas izstrādājumiem, un to taksonomisko piederību noteikt bieži vien nav iespējams.

Izbāžņi un to daļas

Latvijā visbiežāk ievēd krokodilu izbāžņus, no kuriem apmēram puse uzskatāmi par Padomes Regulas Nr. 338/97 A pielikuma patņiem, bet pārējie – par B pielikuma patņiem. Parasti tiek ievesti izbāžņi no krokodilu fermās audzētiem dzīvniekiem, it paši

krokodilkaimana *Caiman crocodilus*, ko pašlaik audzē visā pasaulē arī ārpus tā dabiskā areāla Dienvidamerikā. Tūristi, atgriežoties no Dienvidaustrumu Āzijas, dažreiz nelegāli mēģina ievest Siāmas krokodilu *Crocodylus siamensis* izbāžņus (90. attēls), – arī šos dzīvniekus audzē fermās. Minētās sugas iekļūtas attiecīgi Padomes Regulas Nr. 338/97 B un A pielikumā. Fermās jaunu dzīvnieku ādas tiek izmantotas naudas maku izgatavošanā, bet galvas un ķepas – lētu suvenīru, piemēram, atslēgu piekariņu, izgatavošanā. Dažreiz šādi izstrādājumi ir tik intensīvi krāsoti, ka izskatās pēc imitācijām. To īstumu var pārbaudīt, izņemot no žokļa alveolām zobu, kura saknes daži jābūt dobai, kā arī pārbaudot, vai zem dzīvnieka ādas daļas ir kauli.

Samērā populāri suvenīri ir arī čūsku, piemēram, kobru, izbāžņi (91. attēls). Šie dzīvnieki tiek iegūti dabā, tāpēc šāda veida izstrādājumu, ja tie izgatavoti no aizsargājamām sugām, nelegāla ieviešana nav pieļaujama.

89. attēls. Jūras bruņurupuča *Cheliidae* bruņas.
Foto: J. Šlūke

90. attēls. Siāmas krokodila *Crocodylus siamensis* izbāžnis.
Foto: J. Šlūke

91. attēls. Kobras *Naja kaouthia* izbāžnis.
Foto: M. Medne

Palīgmateriāls, lai noteiktu, vai koraļļiem piemērojami CITES nosacījumi

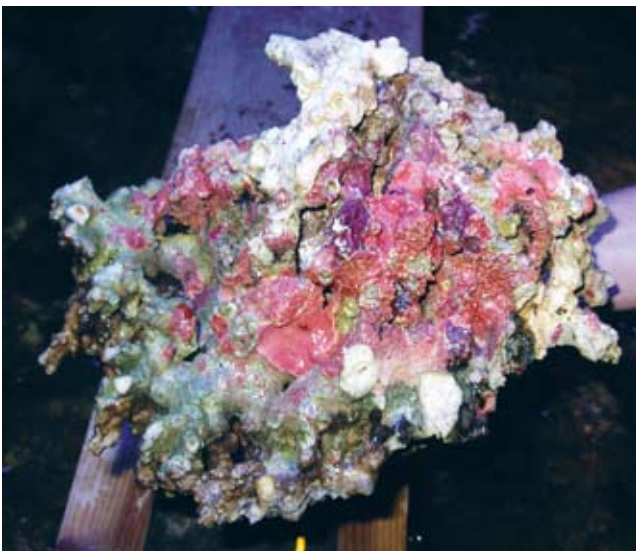
CITES nosacījumi attiecas uz visiem koraļļiem, izņemot fosilos un sarkanos koraļļus. Lai saprastu, vai kāroto koraļļa vai tā ieža gabaliņu drīkst ievest tikai ar CITES atļauju, vai tā ievēšanai tāda nav nepieciešama, iesakām izmantot 9. tabulā sniegto informāciju.

9. tabula. Koraļļi un to izstrādājumi, uz kuriem attiecināmi vai nav attiecināmi CITES nosacījumi

Izstrādājums	Izstrādājuma apraksts	CITES un Eiropas Savienības regulu nosacījumi
Koraļļu smiltis (92. attēls)	Saberzti beigtu koraļļu skeleti. Šajā izstrādājumā koraļļu gabaliņi nav lielāki par 2mm, turklāt smiltīs atrodamas arī citu organismu, piemēram, foraminīferu, gliemju, vēžveidīgo, atliekas. Organismus nav iespējams noteikt līdz ģintij.	CITES atļaujas nav vajadzīgas.
Koraļļu drumsļas (92. attēls)	Irdena koraļļu un citu materiālu drumsļu masa, kur gabaliņi ir apmēram pirksta garumā ar diametru 2-30 mm. Organismus nav iespējams noteikt līdz ģintij.	CITES atļaujas nav vajadzīgas.
Koraļļu iezis		
– koraļļu iezis (93. attēls)	Sacietējis materiāls, kas veidojies no beigtu koraļļu fragmentiem un var saturēt sacementējušos smilti, koraļļu aļģes un citus nogulumiežus. Gabaliņu diametrs ne mazāks par 3cm. Koraļļus iespējams noteikt līdz kārtai, bet nav iespējams noteikt līdz ģintij. Definīcija neattiecas uz īpatņiem, kas var tikt uzskatīti par beigtiem koraļļiem.	CITES atļaujas nav vajadzīgas.
– koraļļu substrāts	Koraļļu ieža gabals, kam piestiprinājušies bezmugurkaulnieki, kuri nav iekļauti CITES pielikumos. Koraļļu substrāts tiek transportēts ūdenī līdzīgi dzīvam korallim.	CITES atļaujas nav vajadzīgas. Eiropas Savienības likumdošana paredz, ka koraļļu iezis un koraļļu substrāts uzskatāmi par fosiliem, tāpēc CITES nosacījumi uz tiem neattiecas.
– dzīvs koraļļu iezis (93. attēls)	Koraļļu ieža gabals, kam piestiprinājušies dzīvi bezmugurkaulnieki, kuri nav iekļauti CITES pielikumos, un kas tiek transportēts mitrs, nevis ūdenī.	Nepieciešams uzrādīt CITES eksporta atļauju un atbilstošās Eiropas Savienības valsts izsniegtu CITES importa atļauju. Eiropas Savienība uzskata, ka dzīvs koraļļu iezis nav uzskatāms par fosilu, tāpēc uz to attiecas CITES nosacījumi.
Beigti koraļļi (94. attēls)	Koraļļu koloniju fragmenti, kuros koraļļu polipi eksportēšanas laikā jau ir miruši, bet, iespējams, tie bijuši dzīvi ievākšanas laikā. Polipu skeletu struktūra nav bojāta, un koralli ir iespējams noteikt līdz ģintij un sugai.	Nepieciešams uzrādīt CITES eksporta atļauju un atbilstošās Eiropas Savienības valsts izsniegtu CITES importa atļauju.
Dzīvi koraļļi (94. attēls)	Dzīvi koraļļu koloniju fragmenti, kas tiek pārvadāti ūdenī. Koralli iespējams noteikt līdz ģintij un sugai.	Nepieciešams uzrādīt CITES eksporta atļauju un atbilstošās Eiropas Savienības valsts izsniegtu CITES importa atļauju

92. attēls. Koraļi smiltis un koraļi drumslas. CITES nosacījumi uz šādiem izstrādājumiem neattiecas.
Foto: Modesto Junior College Geology Department, M. Medne

93. attēls. Koraļi iezis un dzīvs koraļi iezis. CITES atļūjas nepieciešamas, lai pār robežām pārvietotu dzīvu koraļi iezi.
Foto: M. Medne, www.liverocknreef.com

94. attēls. Mīruši un dzīvi koraļi kolonijas fragmenti, uz kuriem attiecas CITES nosacījumi.
Foto: J. Šlūke, CITES Team HMRC

Izmantotā literatūra

Affre, A., Kathe, W., Raymakers C., 2004. Looking Under the Veneer. Implementation manual on EU timber trade control: focus on CITES-listed trees. TRAFFIC Europe. Report to the European Commission, Brussels, p. 71

Anon., 1998. The Customs. Wild Fauna and Flora. CITES. Customs Co-operation Council, p. 31

Anon., 2002^a. A Global Problem. Elephant poaching&ivory seizure data 2000–2002. Born Free Foundation, p. 47.

Anon., 2002^b. CITES Identification Guide – Tropical Woods: Guide to the Identification of Tropical Woods Controlled under the Convention on International Trade of Wild Fauna and Flora, 20 p.

Anon., 2003. Rokasgrāmata par Vašingtonas konvencijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām piemērošanu. DANCEE projekts, 60 lp.

Anon., 2008. European Community annual report to CITES 2006, p. 301.

Arih, A., Bolješič, R., Mavri, U., 2008. Report on the attempts of smuggling of wild birds into the Republic of Slovenia (2002–2006). Environmental Agency of the Republic of Slovenia, Ljubljana, 103 p.

Auliya, M., 2003. Hot trade in cool creatures: A review of the live reptile trade in the European Union in the 1990th with a focus on Germany. TRAFFIC Europe, Brussels, Belgium, p. 105.

CITES Resolution Conf. 12.3. (Rev. CoP 14)

CITES Resolution Conf. 12.7. (Rev. CoP 13)

Criodain, O., 2007. Study on the Effectiveness of the EC Wildlife Trade Regulations. A TRAFFIC Europe Report for the European Commission, Brussels, Belgium, p.238

De Klemm, C., 1993. Guidelines for Legislation to Implement CITES. IUCN Environmental Policy and Law Paper No.26. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, p. 107.

Garstecki, T., 2006. Implementation of Article 16, Council Regulation (EC) No. 338/97, in the 25 Member States of the European Union. A TRAFFIC Europe Report for the European Commission, Brussels, Belgium, 40 p.

Holden, J., 1998. By Hook or by Crook. A reference manual on illegal wildlife trade and prosecutions in the United Kingdom. The Royal Society for the Protection of Birds, The World Wide Fund for Nature, 128 p.

Ignats, M., Gulbis, A., 2003. 1973. gada Vašingtonas konvencijas par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (CITES) noteikumi un to piemērošana. Rīga, RTU MKC, 90 lpp.

Kecse-Nagy, K., Papp, D., Knapp, A., von Meibom, S., 2006. Wildlife trade in Central and Eastern Europe. A review of CITES implementation in 15 countries. TRAFFIC Europe report, Budapest, Hungary, 127 p.

Kepel, A., Kala, B., 2007. Analysis of the internet trade in Poland in specimens of fauna and flora listed in the CITES appendices. The Polish Society for Nature Protection „Salamandra”, p. 41

Milliken, T. Rhinos by the horn. CITES/C&M. Quarterly Publication, Year II-No.5-November 1996. Fundacion C&M, p. 7-13.

Rosser, A., Haywood, M., Harris, D., 2001. CITES: A Conservation Tool. A guide to Amending the Appendices to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. IUCN Species Survival Commission, 145 p.

Theile, S., Steiner, A., Kecse-Nagy, K., 2004. Expanding borders: New challenges for wildlife trade controls in the European Union. TRAFFIC Europe, Brussels, Belgium, p. 29.

Varnas, M., 2004. Diplomdarbs. CITES konvencijas praktiskā pielietojuma pilnveidošana muitas darbībā. RTU Inženierekonomijas fakultāte, Starptautisko sakaru un muitas institūts, Muitas profesora grupa, 97 lp.

Wijnstekers, W., 2001. The evolution of CITES. A reference to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. CITES Secretariat, 492 p.

Interneta vietnes par savvaļas sugu tirdzniecību

www.dap.gov.lv

www.cites.ldm.gov.lv

www.cites.org

<http://ec.europa.eu/environment/cites>

www.eu-wildlifetrade.org

<http://eur-lex.europa.eu/>

www.traffic.org

www.unep-wcmc.org/species/trade/eu/

www.interpol.com/Public/EnvironmentalCrime/

www.wcoomd.org/

www.ukcites.gov.uk/default.asp

www.cites.ec.gc.ca/eng/sct5/sct5_1_e.cfm

www.iucnredlist.org/

Pielikumi

---

1. pielikums. CITES atļaujas forma (pēc CITES Rez. Conf. 12.3)

Standard permit/certificate form

 CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA		PERMIT/CERTIFICATE No. ☐ EXPORT ☐ RE-EXPORT ☐ IMPORT ☐ OTHER:		Original	
				2. Valid until	
3. Importer (name and address)		4. Exporter/re-exporter (name, address and country)			
3a. Country of import		_____ Signature of the applicant			
5. Special conditions		6. Name, address, national seal/stamp and country of Management Authority			
<i>For live animals, this permit or certificate is only valid if the transport conditions conform to the CITES Guidelines for transport or, in the case of air transport, to the IATA Live Animals Regulations</i>					
5a. Purpose of the transaction (see reverse)	5b. Security stamp no.				
7./8. Scientific name (genus and species) and common name of animal or plant	9. Description of specimens, including identifying marks or numbers (age/sex if live)	10. Appendix no. and source (see reverse)	11. Quantity (including unit)	11a. Total exported/Quota	
A	7./8.	9.	10.	11.	11a.
	12. Country of origin * Permit no.	Date	12a. Country of last re-export Certificate no.	Date	12b. No. of the operation ** or date of acquisition ***
B	7./8.	9.	10.	11.	11a.
	12. Country of origin * Permit no.	Date	12a. Country of last re-export Certificate no.	Date	12b. No. of the operation ** or date of acquisition ***
C	7./8.	9.	10.	11.	11a.
	12. Country of origin * Permit no.	Date	12a. Country of last re-export Certificate no.	Date	12b. No. of the operation ** or date of acquisition ***
D	7./8.	9.	10.	11.	11a.
	12. Country of origin * Permit no.	Date	12a. Country of last re-export Certificate no.	Date	12b. No. of the operation ** or date of acquisition ***
* Country in which the specimens were taken from the wild, bred in captivity or artificially propagated (only in case of re-export) ** Only for specimens of Appendix-I species bred in captivity or artificially propagated for commercial purposes *** For pre-Convention specimens					
13. This permit/certificate is issued by:					
_____		_____		_____	
Place		Date		Security stamp, signature and official seal	
14. Export endorsement:			15. Bill of Lading/Air waybill number:		
Block	Quantity				
A					
B					
C					
D					
_____		_____		_____	
Port of export		Date		Signature Official stamp and title	

CITES PERMIT/CERTIFICATE No.

(as amended at CoP14)

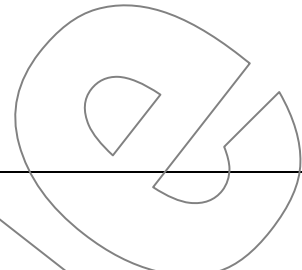

Model travelling-exhibition certificate

<p style="text-align: center;">CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA</p>	TRAVELLING-EXHIBITION CERTIFICATE		
	Original		
	1. Certificate no.	2. Valid until	
3. Owner of specimen(s) (name, permanent address and country of registration)	4. Name, address, national seal/stamp and country of issuing Management Authority		
_____ Signature of owner			
<p>5. Special conditions:</p> <p>a) Valid for multiple cross-border movements. Owner to retain original form</p> <p>b) The specimen(s) covered by this certificate may not be sold or otherwise transferred in any State other than the State in which the exhibition is based and registered. This certificate is non-transferrable. If the specimen(s) dies, is stolen, destroyed, lost, sold or otherwise transferred, this certificate must be immediately returned by the owner to the issuing Management Authority</p> <p>c) This certificate is not valid unless accompanied by a continuation sheet</p> <p>This certificate is valid only if the transport conditions conform to the <i>CITES Guidelines for transport</i> or, in the case of air transport, to the <i>IATA Live Animals Regulations</i>.</p>			
6. Country of import Various	7. Purpose of the transaction Q	8. Security stamp no.	
9. Scientific name (genus and species) and common name of species	10. Description of specimen/s, including identifying marks or numbers, age, sex	11. Quantity	
		12. Appendix no. and source	
13. Country of origin	14. Permit no. and date	15. Exhibition registration number	16. Date of acquisition, if pre-Convention
17. This certificate is issued by:			
_____ Place	_____ Date	_____ Security stamp, signature and official seal	
18. Additional conditions			
19. Customs endorsement (see Continuation sheet)			

TRAVELLING-EXHIBITION CERTIFICATE No.

(as amended at CoP14)

 CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA	TRAVELLING-EXHIBITION CERTIFICATE CONTINUATION SHEET
	Page _____ of _____
1. Original certificate no.	4. Name, address, national seal/stamp and country of Management Authority
8. Security stamp no.	
17. This certificate is issued by: <hr/> <div style="display: flex; justify-content: space-between;"> Place Date Security stamp, signature and official seal </div>	
<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp	<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp
<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp	<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp
<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp	<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp
<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp	<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp
<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp	<hr/> Port of export or re-export Date Signature Official stamp

(as amended at CoP14)

3. pielikums. Eiropas Savienības CITES importa un eksporta atļauju, reeksporta sertifikātu un personīgā īpašuma sertifikātu veidlapu forma (pēc Komisijas Regulas Nr. 865/2006)

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY			
ORIGINĀLS/ ORIGINAL	1. Eksportētājs/reeksportētājs Exporter/ Re-exporter	ATĻAUJA/SERTIFIKĀTS PERMIT/CERTIFICATE ☐ IMPORTS/IMPORT ☐ EKSPORTS/EXPORT ☐ REEKSPORTS/RE-EXPORT ☐ CITAS OPERĀCIJAS/OTHER	Nr./No 2. Derīguma pēdējā diena/ Last day of validity:
	3. Importētājs/Importer	 Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas sugu dzīvniekiem un augiem/Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora	
		4. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export	
		5. Importa valsts/ Country of import	
6. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļautā novietojuma vieta/Authorized location for live specimens of Annex A species	7. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing Management Authority Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV 1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545		
8. Īpatņa apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums/dzimšanas datums)/Description of specimens (incl. marks, sex/ date of birth for live animals)	9. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	10. Daudzums/ Quantity	
	11. CITES pielikums/ CITES Appendix	12. EK pielikums/ EC Annex	13. Avots/ Source
	14. Mērķis/ Purpose		
	15. Izcelsmes valsts/ Country of origin		
	16. Atļaujas Nr./ Permit No	17. Izsniegšanas datums/ Date of issue	
	18. Pēdējā reeksporta valsts/ Country of last re-export		
	19. Sertifikāta Nr./Certificate No	20. Izsniegšanas datums/ Date of issue	
21. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species			
22. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species			
23. Īpaši nosacījumi/ Special conditions			
<p>Šī atļauja/sertifikāts ir derīga(s) tikai tad, ja dzīvus dzīvniekus transportē saskaņā ar CITES norādījumiem par savvaļas dzīvnieku transportēšanu vai sagatavošanu nosūtīšanai, vai saskaņā ar Starptautiskās gaisa transporta asociācijas (IATA) noteikumiem par dzīvnieku dzīvniekiem, ja tos pārveda ar gaisa transportu/ This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulation published by the International Air Transport Association (IATA)</p>			
24. (Re)eksporta valsts (re)eksporta dokumentācija/ The (re)-export documentation from the country of (re)-export ☐ ir nodota izsniedzējai iestādei/ has been surrendered to the issuing authority ☐ ir jāiesniedz ieviešanas robežas muitas iestādei/ has to be surrendered to the border customs office of introduction		25. ☐ imports ☐ eksports ☐ reeksports iepriekšminētajām precēm ir atļauts ☐ importation ☐ exportation ☐ re-exportation of the good described above is hereby permitted. Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp:	
26. Kravas zīme/gaisa kravas pavadzīme Nr./ Bill of Lading/Air Waybill Number:		Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official: Izsniegšanas vieta un datums/ Place and date of issue:	
27. Aizpilda muitas/ For customs use only			
Daudzums/neto masa (kg) faktiski importēts(-a) vai (re)eksportēts(-a) Quantity/ net mass (kg) actually im- or exported	Nedzīvu dzīvnieku skaits piegādes brīdī/ Nuber of animals dead on arrival	Muitas dokuments/ Customs document Veids: / Type: Numurs: / Number Datums: /Date:	

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY

KOPIJA turētājam/ COPY for the holder	2	1. Eksportētājs/reksportētājs Exporter/ Re-exporter	ATĻAUJA/SERTIFIKĀTS PERMIT/CERTIFICATE ☐ IMPORTS/IMPORT ☐ EKSPORTS/EXPORT ☐ REEKSPORTS/RE-EXPORT ☐ CITAS OPERĀCIJAS/OTHER		Nr./No
		3. Importētājs/Importer	 Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas sugu dzīvniekiem un augiem/Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora		
			4. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export		
			5. Importa valsts/ Country of import		
2	6. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļautā novietojuma vieta/Authorised location for live specimens of Annex A species	7. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing Management Authority Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV 1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545			
	8. Īpatņu apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums/dzīmšanas datums)/Description of specimens (incl. marks, sex/ date of birth for live animals)	9. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	10. Daudzums/ Quantity		
		11. CITES pielikums/ CITES Appendix	12. EK pielikums/ EC Annex	13. Avots/ Source	14. Mērķis/ Purpose
		15. Izcelsmes valsts/ Country of origin			
		16. Atļaujas Nr./ Permit No		17. Izniegšanas datums/ Date of issue	
		18. Pēdējā reeksporta valsts/ Country of last re-export			
		19. Sertifikāta Nr./Certificate No		20. Izniegšanas datums/ Date of issue	
	21. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species				
	22. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species				
	23. Īpaši nosacījumi/ Special conditions				
	<p>Šī atļauja/sertifikāts ir derīga(s) tikai tad, ja dzīvus dzīvniekus transportē saskaņā ar CITES norādījumiem par savvaļas dzīvnieku transportēšanu vai sagatavošanu nosūtīšanai, vai saskaņā ar Starptautiskās gaisa transporta asociācijas (IATA) noteikumiem par dzīvnieku dzīvniekiem, ja tos pārveda ar gaisa transportu/ This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulation published by the International Air Transport Association (IATA)</p>				
	24. (Re)eksporta valsts (re)eksporta dokumentācija/ The (re)-export documentation from the country of (re)-export ☐ ir nodota izsniedzējai iestādei/ has been surrendered to the issuing authority ☐ ir jāiesniedz ieviešanas robežas muitas iestādei/ has to be surrendered to the border customs office of introduction		25. ☐ imports ☐ eksports ☐ reeksports ☐ iepriekšminētajām precēm ir atļauts ☐ eksportācija ☐ re-eksportācija The ☐ importation ☐ exportation ☐ re-exportation of the good described above is hereby permitted.		
	<div style="border: 1px solid black; height: 40px; width: 100%;"></div>		Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp: Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official: Izniegšanas vieta un datums/ Place and date of issue:		
	26. Kravas zīme/gaisa kravas pavadzīme Nr./ Bill of Lading/Air Waybill Number:		27. Aizpilda muitas/ For customs use only		
	Daudzums/neto masa (kg) faktiski importēts(-a) vai (re)eksportēts(-a) Quantity/ net mass (kg) actually im- or exported	Nedzīvu dzīvnieku skaits piegādes brīdī/ Nuber of animals dead on arrival	Muitas dokuments/ Customs document Veids: / Type: Numurs: / Number Datums: /Date:		

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY

3. KOPIJA, kuru multa atdoš izsniedzēja uzraudzības iestādei* /COPY for return by customs to the issuing authority*	1. Eksportētājs/reeksportētājs Exporter/ Re-exporter	ATĻAUJA/SERTIFIKĀTS PERMIT/CERTIFICATE ☐ IMPORTS/IMPORT ☐ EKSPORTS/EXPORT ☐ REEKSPORTS/RE-EXPORT ☐ CITAS OPERĀCIJAS/OTHER	Nr./No		
	2. Derīguma pēdējā diena Last day of validity:				
	3. Importētājs/Importer	 Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas sugu dzīvniekiem un augiem/Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora			
	4. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export				
	5. Importa valsts/ Country of import				
	6. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļautā novietojanas vieta/Authorized location for live specimens of Annex A species	7. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing Management Authority Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV 1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545			
4. KOPĒJA, kuru multa atdoš izsniedzēja uzraudzības iestādei* /COPY for return by customs to the issuing authority*	8. Īpatņu apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums/dzimšanas datums)/Description of specimens (incl. marks, sex/ date of birth for live animals)	9. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	10. Daudzums/ Quantity		
	11. CITES pielikums/ CITES Appendix	12. EK pielikums/ EC Annex	13. Avots/ Source	14. Mērķis/ Purpose	
		15. Izcelsmes valsts/ Country of origin			
	16. Atļaujas Nr./ Permit No		17. Izsniegšanas datums/ Date of issue		
	18. Pēdējā reeksporta valsts/ Country of last re-export				
	19. Sertifikāta Nr./Certificate No		20. Izsniegšanas datums/ Date of issue		
	21. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species				
	22. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species				
	23. Īpaši nosacījumi/ Special conditions				
	Šī atļauja/sertifikāts ir derīga(s) tikai tad, ja dzīvus dzīvniekus transportē saskaņā ar CITES norādījumiem par savvaļas dzīvnieku transportēšanu vai sagatavošanu nosūtīšanai, vai saskaņā ar Starptautiskās gaisa transporta asociācijas (IATA) noteikumiem par dzīvnieku dzīvniekiem, ja tos pārvadā ar gaisa transportu/ This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulation published by the International Air Transport Association (IATA)				
24. (Re)eksporta valsts (re)eksporta dokumentācija/ The (re)-export documentation from the country of (re)-export ☐ ir nodota izsniedzējai iestādei/ has been surrendered to the issuing authority ☐ ir jāiesniedz ieviešanas robežas mītnas iestādei/ has to be surrendered to the border customs office of introduction		25. ☐ imports ☐ eksports ☐ reeksports ☐ importācija ☐ eksportācija ☐ re-eksportācija The ☐ importation ☐ exportation ☐ re-exportation of the good described above is hereby permitted. Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp:			
26. Kravas zīme/gaisa kravas pavadzīme Nr./ Bill of Lading/Air Waybill Number:		Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official:			
27. Aizpilda multa/ For customs use only		Izsniegšanas vieta un datums/ Place and date of issue:			
Daudzums/neto masa (kg) faktiski importēti(-a) vai (re)eksportēti(-a) Quantity/ net mass (kg) actually im- or exported	Nedzīvu dzīvnieku skaits piegādes brīdī/ Number of animals dead on arrival	Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp:			
Muitas dokuments/ Customs document		Vēlids/ Type:			
Numurs/ Number		Datums/ Date:			

*Konvencijas 1 pielikuma septiņpadsmitajā pantā ir noteikta prasība, ka šis sertifikāts jānodod izsniedzējai iestādei, ja dzīvnieki ir transportēti ar gaisa transportu. Ja dzīvnieki ir transportēti ar jebkādu citu transporta veidu, šis sertifikāts jānodod izsniedzējai iestādei, ja dzīvnieki ir transportēti ar gaisa transportu.
 *Convention 1 Appendix 17 provides that this certificate must be returned to the issuing authority if the animals are transported by air. If the animals are transported by any other mode of transport, this certificate must be returned to the MA of the (re)-exporting country.

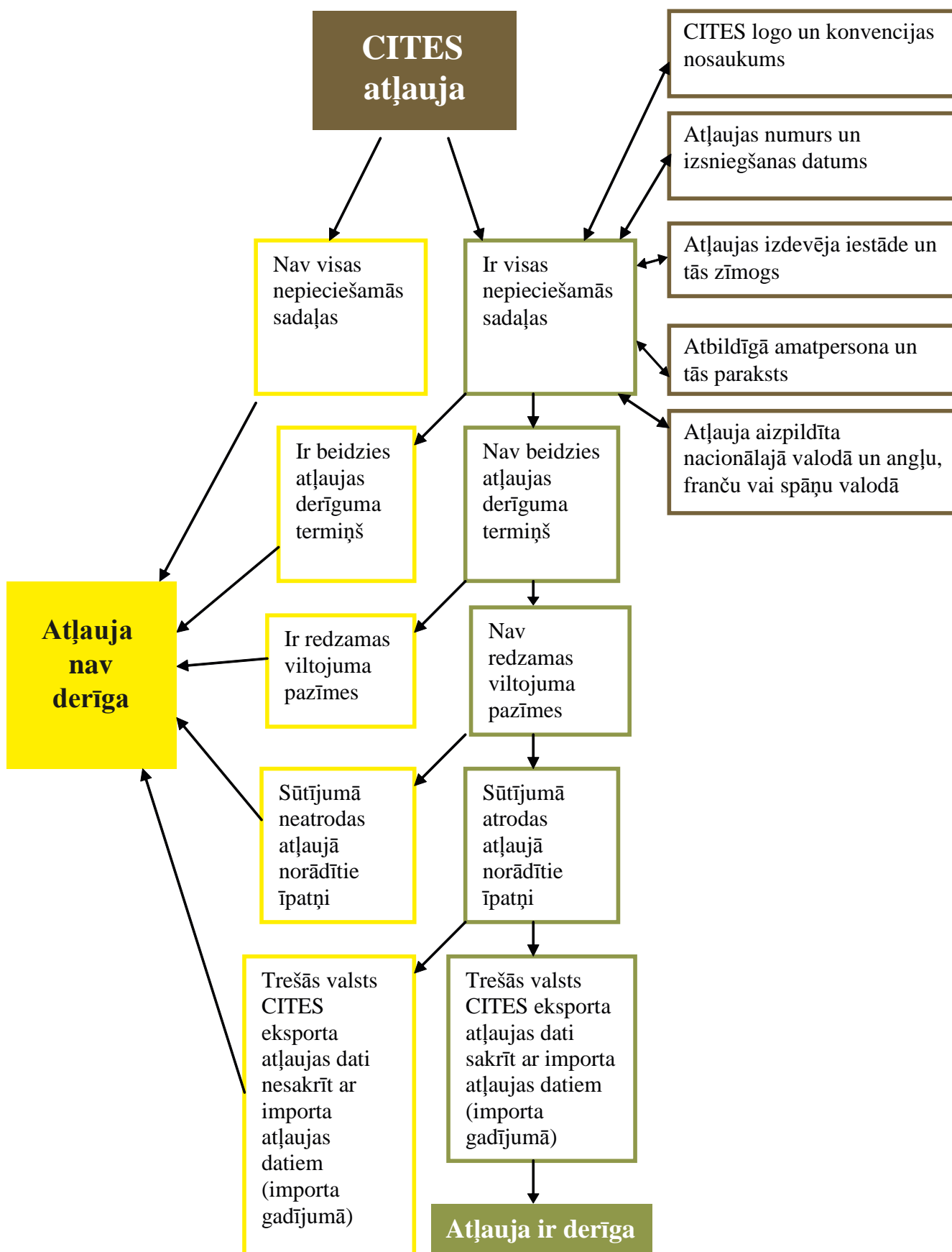

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY

KOPIJA izsniedzēja uzraudzības iestādei/ COPY for the issuing authority	4	1. Eksportētājs/reeksportētājs Exporter/ Re-exporter	ATĻAUJA/SERTIFIKĀTS PERMIT/CERTIFICATE ☐ IMPORTS/IMPORT ☐ EKSPORTS/EXPORT ☐ REEKSPORTS/RE-EXPORT ☐ CITAS OPERĀCIJAS/OTHER		Nr./No	
		3. Importētājs/importer	 Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudēto savvaļas sugu dzīvniekiem un augiem/Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora		2. Derīguma pēdējā diena/ Last day of validity:	
		6. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļautā novietojuma vieta/Authorized location for live specimens of Annex A species			4. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export	5. Importa valsts/ Country of import
	4	8. Īpatņu apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums/dzimšanas datums)/Description of specimens (incl. marks, sex/ date of birth for live animals)	7. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing Management Authority Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV 1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545	9. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	10. Daudzums/ Quantity	
			11. CITES pielikums/ CITES Appendix	12. EK pielikums/ EC Annex	13. Avots/ Source	14. Mērķis/ Purpose
			15. Izcelsmes valsts/ Country of origin			
			16. Atļaujas Nr./ Permit No		17. Izsniegšanas datums/ Date of issue	
			18. Pēdējā reeksporta valsts/ Country of last re-export			
			19. Sertifikāta Nr./Certificate No		20. Izsniegšanas datums/ Date of issue	
		21. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species				
		22. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species				
		23. Īpaši nosacījumi/ Special conditions				
		Šī atļauja/sertifikāts ir derīgs(-s) tikai tad, ja dzīvus dzīvniekus transportē saskaņā ar CITES norādījumiem par savvaļas dzīvnieku transportēšanu vai sagatavošanu nosūtīšanai, vai saskaņā ar Starptautiskās gaisa transporta asociācijas (IATA) noteikumiem par dzīvnieku dzīvniekiem, ja tos pārvadā ar gaisa transportu/ This permit/certificate is only valid if live animals are transported in compliance with the CITES Guidelines for the Transport and Preparation for Shipment of Live Wild Animals or, in the case of air transport, the Live Animals Regulation published by the International Air Transport Association (IATA)				
		24. (Re)eksporta valsts (re)eksporta dokumentācija/ The (re)-export documentation from the country of (re)-export ☐ ir nodota izsniedzējai iestādei/ has been surrendered to the issuing authority ☐ ir jāiesniedz ieviešanas robežas muitas iestādei/ has to be surrendered to the border customs office of introduction	25. ☐ imports ☐ eksports ☐ reeksports ☐ importācija ☐ eksportācija ☐ re-eksportācija The ☐ importation ☐ exportation ☐ re-exportation of the good described above is hereby permitted.		Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp:	
			Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official:			
		26. Kravas zīme/gaisa kravas pavadzīme Nr./ Bill of Landing/Air Waybill Number:	Izsniegšanas vieta un datums/ Place and date of issue:			
		27. Aizpilda muitas/ For customs use only		Paraksts un oficiāls zīmogs/ Signature and official stamp:		
		Daudzums/neto masa (kg) faktiski importēts(-a) vai (re)eksportēts(-a)/ Quantity/ net mass (kg) actually im- or exported	Nodzīvu dzīvnieku skaits piegādes brīdī/ Nuber of animals dead on arrival	Muitas dokuments/ Customs document		
				Veids: / Type:		
				Numurs: / Number		
				Datums: /Date:		

4. pielikums. Shēma Eiropas Savienības CITES atļaujas derīguma noteikšanai

5. pielikums. Eiropas Savienības paziņojuma par importu veidlapu forma (pēc Komisijas Regulas Nr. 865/2006)

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY		PAZIŅOJUMS PAR IMPORTU/ IMPORT NOTIFICATION		
2	1. Importētājs/ importer	Padomes Regula (EK) Nr. 338/97 un Komisijas Regula (EK) Nr. 865/2006 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību/Council Regulation (EC) No 338/97 and Commission Regulation (EC) No 865/2006 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein		
	2. Importa dalībvalsts/ Member State of import	3. Importa datums/ Date of import		
A	4. Izcelsmes valsts/ Country of origin	5. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export		
		6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species
B	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
C	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
D	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
E	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
F	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES) III pielikuma sugām/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
13. Es pievienoju nepieciešamos dokumentus no (re)eksporta valsts attiecībā uz iepriekšminētajiem īpatņiem, kas pieder pie CITES III pielikumā minētajām sugām/ For specimens above which are of species listed in Appendix III to CITES, I attach the necessary documents from the (re-)exporting country.		14. Robežas muitas iestādes oficiālais zīmogs/ Official stamp of border customs office:		
Importētāja vai tā pilnvarotā pārstāvja paraksts/ Signature of importer or his authorised representative				

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY

ORIGINALS/ ORIGINAL	1	1. Importētājs/ Importer	PAZIŅOJUMS PAR IMPORTU/ IMPORT NOTIFICATION		
			Padomes Regula (EK) Nr. 338/97 un Komisijas Regula (EK) Nr. 865/2006 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību/Council Regulation (EC) No 338/97 and Commission Regulation (EC) No 865/2006 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein		
		2. Importa dalībvalsts/ Member State of import	3. Importa datums/ Date of import		
		4. Izcelsmes valsts/ Country of origin	5. (Re)eksporta valsts/ Country of (re)-export		
	A	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
			9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
			11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
	B	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
			9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
			11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
	C	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity	
			9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix	
			11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex	
D	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity		
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix		
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex		
E	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity		
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix		
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex		
F	6. Īpatņu apraksts (iesk. (Re)eksporta dokumentu numurus CITES III pielikuma sugām)/ Description of specimens (incl. (Re-)export document for CITES Appendix III species)	7. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	8. Daudzums/ Quantity		
		9. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	10. CITES pielikums/ CITES Appendix		
		11. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	12. EK pielikums/ EC Annex		
	13. Es pievienoju nepieciešamos dokumentus no (re)eksporta valsts atiecībā uz iepriekšminētajiem īpatņiem, kas pieder pie CITES III pielikumā minētajām sugām/ For specimens above which are of species listed in Appendix III to CITES, I attach the necessary documents from the (re-)exporting country.	14. Robežas muitas iestādes oficiālais zīmogs/ Official stamp of border customs office:			
	Importētāja vai tā pilnvarotā pārstāvja paraksts/ Signature of importer or his authorised representative				

6. pielikums. Eiropas Savienības ceļojošās izstādes sertifikāta veidlapu forma (pēc Komisijas Regulas Nr. 865/2006)

 <p>EIROPAS KOPIENA/ EUROPEAN COMMUNITY</p> <p>KONVENCIJA PAR STARPTAUTISKO TIRDZNIECĪBU AR APDRAUDĒTO SAVVAĻAS DZĪVNIĒKU UN AUGU SUGĀM</p> <p><i>Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora</i></p>		<p>CEĻOJOŠĀS IZSTĀDES SERTIFIKĀTS/ TRAVELLING-EXHIBITION CERTIFICATE</p>	
		<p>Izniedzējiesādes kopija/Copy for the Issuing Authority</p>	
<p>3. Īpatņa(-u) Īpašnieks (vārds, pastāvīgā adrese un reģistrācijas valsts) <i>Owner of specimen(s) (name, permanent address and country of registration)</i></p>		1. Sertifikāta Nr./ <i>Certificate No</i>	2. Derīgs līdz/ <i>Valid until</i>
		<p>Izniedzēja uzraudzības iestāde/ <i>Issuing Management Authority</i></p> <p>Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV-1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545</p>	
<p>Īpašnieka paraksts/ <i>Signature of owner</i></p>			
<p>5. Īpašie nosacījumi/ <i>Special conditions:</i></p> <p>a) Derīgs daudzkārtējai robežas šķērsošanai un atļaujai īpatņus demonstrēt publiski saskaņā ar Regulas (EK) Nr.338/97 8.panta 3.punktu. Īpašnieks patur oriģinālo veidlapu./ <i>Valid for multiple cross-border movements and allowing the specimens to be displayed to the public in accordance with Article 8(3) Regulation (EC) No338/97. Owner to retain original form.</i></p> <p>b) Saskaņā ar Regulas (EK) Nr.338/97 noteikumiem īpatni(-ņus), kas ietverts(-i) šajā sertifikātā, nedrīkst pārdot vai savādāk pārvietot uz kādu citu valsti, izņemot to, kur izstāde atrodas un ir reģistrēta. Šo sertifikātu nedrīkst nodot citam. Ja īpatnis(-ņi) nomirst, tiek nozagts, iznīcināts, pazaudēts, pārdots vai savādāk pārvietots, īpašniekam šis sertifikāts nekavējoties jāatgriež uzraudzības iestādei./ <i>The specimen(s) covered by this certificate may not be sold or otherwise transferred, in compliance with the provisions of Regulation (EC) No338/97, in any State other than the state in which the exhibition is based and registered. This certificate is non-transferable. If the specimen(s) dies, is stolen, destroyed, lost, sold or otherwise transferred, this certificate must be immediately returned by the owner to the issuing Management Authority.</i></p> <p>c) Šis sertifikāts nav derīgs, ja vien tam nav pievienota turpinājuma lapa./ <i>This certificate is not valid unless accompanied by a continuation sheet.</i></p> <p>d) Sertifikāts nekādā ziņā neietekmē valstis pieņemt stingrākus iekšējos pasākumus attiecībā uz ierobežojumiem vai nosacījumiem sertificētiem īpatņiem, it īpaši dzīvo dzīvnieku turēšanai/ glabāšanai./ <i>The certificate shall in no way affect the right of States to adopt stricter domestic measures regarding restrictions or conditions for the certified specimens, especially the holding/keeping of live animals.</i></p> <p>Šis sertifikāts ir derīgs tikai tad, ja transportēšanas nosacījumi atbilst Vadlīnijām par dzīvo dzīvnieku pārvadāšanu vai — aviopārvadājumu gadījumā — IATA Noteikumiem par dzīvajiem dzīvniekiem./ <i>This certificate is valid only if the transport conditions conform to the Guidelines for Transport Live Animals or, in the case of air transport, to IATA Live Animal Regulations</i></p>			
6. Importētāja valsts/ <i>Country of import</i>	7. Darījuma mērķis/ <i>Purpose of transaction</i>	8. Drošības zīmoga Nr./ <i>Security stamp No</i>	
Atšķirīga/ <i>Varios</i>	Q		
9. Zinātniskais nosaukums (klase un suga) un sugas kopējais nosaukums/ <i>Scientific name (genus and species) and common name of species</i>	10. Īpatņa(-u) apraksts, ieskaitot raksturīgās skaita, vecuma un dzimuma pazīmes/ <i>Description of specimen/s, including identifying marks or numbers, age, sex</i>	11. Daudzums/ <i>Quantity</i>	
12. CITES papildinājums/ <i>CITES Appendix</i>	13. EK pielikums/ <i>EC Annex</i>	14. Izcelsme/ <i>Source</i>	
15. Izcelsmes valsts/ <i>Country of origin</i>	16. Atļaujas Nr. un datums/ <i>Permit No and date</i>	17. Izstādes reģistrācijas numurs/ <i>Exhibition registration number</i>	18. Iegūšanas datums (ja īpatnis ir cēlies no kopienas dalībvalsts)/ <i>Date of acquisition (if specimen originated in a Member State of the Community)</i>
<p>19. Šo sertifikātu izsniedz/ <i>This certificate is issued by:</i></p> <p>_____</p> <p>Vieta/ <i>Place</i> _____ Datums/ <i>Date</i> _____ Paraksts un oficiālais zīmogs/ <i>Signature and official seal</i></p>			
<p>20. Papildu nosacījumi/ <i>Additional conditions</i></p>			
<p>21. Muitas iestādes atzīme (skatīt turpinājuma lapu)/ <i>Customs endorsement (see continuation sheet)</i></p>			

EIROPAS KOPIENA/ EUROPEAN
COMMUNITY

KONVENCIJA PAR STARPTAUTISKO
TIRDZNIECĪBU AR APDRAUDĒTO SAVVAIĻAS
DZĪVNIĒKU UNAUGU SUGĀM

*Convention on International Trade in Endangered
Species of Wild Fauna and Flora*

CEĻOJOŠĀS IZSTĀDES
SERTIFIKĀTS/ TRAVELLING-
EXHIBITION CERTIFICATE

Orģināls/ Original

1. Sertifikāta Nr./
Certificate No.

2. Derīgs līdz/ Valid until

3. Īpatņ(-u) īpašnieks (vārds, pastāvīgā adrese un reģistrācijas valsts) *Owner of specimen(s)
(name, permanent address and country of registration)*

Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ *Issuing Management Authority*

**Vides ministrija
Dabas aizsardzības pārvalde
Eksporta iela 5, LV-1010, Rīga, Latvija
Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545**

Īpašnieka paraksts/ *Signature of owner*

5. Īpašie nosacījumi/ *Special conditions:*

a) Derīgs daudzkārtējai robežas šķērsošanai un atļaujai īpatņus demonstrēt publikai saskaņā ar Regulas (EK) Nr.338/97 8.panta 3.punktu. Īpašnieks patur oriģinālo veidlapu./ *Valid for multiple cross-border movements and allowing the specimens to be displayed to the public in accordance with Article 8(3) Regulation (EC) No338/97. Owner to retain original form.*

b) Saskaņā ar Regulas (EK) Nr.338/97 noteikumiem īpatņ(-us), kas ietverts(-i) šajā sertifikātā, nedrīkst pārdot vai savādāk pārvietot uz kādu citu valsti, izņemot to, kur izstāde atrodas un ir reģistrēta. Šo sertifikātu nedrīkst nodot citam. Ja īpatnis(-ņi) nomirst, tiek nozagts, iznīcināts, pazaudēts, pārdots vai savādāk pārvietots, īpašniekam šis sertifikāts nekavējoties jāatgriež uzraudzības iestādei./ *The specimen(s) covered by this certificate may not be sold or otherwise transferred, in compliance with the provisions of Regulation (EC) No338/97, in any State other than the state in which the exhibition is based and registered. This certificate is non-transferable. If the specimen(s) dies, is stolen, destroyed, lost, sold or otherwise transferred, this certificate must be immediately returned by the owner to the issuing Management Authority.*

c) Šis sertifikāts nav derīgs, ja vien tam nav pievienota turpinājuma lapa./ *This certificate is not valid unless accompanied by a continuation sheet.*

d) Sertifikāts nekādā ziņā neietekmē valstis pieņemt stingrākus iekšējos pasākumus attiecībā uz ierobežojumiem vai nosacījumiem sertificētiem īpatņiem, it īpaši dzīvo dzīvnieku turēšanai/ glabāšanai./ *The certificate shall in no way affect the right of States to adopt stricter domestic measures regarding restrictions or conditions for the certified specimens, especially the holding/keeping of live animals.*

Šis sertifikāts ir derīgs tikai tad, ja transportēšanas nosacījumi atbilst Vadlīnijām par dzīvo dzīvnieku pārvadāšanu vai — aviopārvadājumu gadījumā — IATA Noteikumiem par dzīvajiem dzīvniekiem./ *This certificate is valid only if the transport conditions conform to the Guidelines for Transport Live Animals or, in the case of air transport, to IATA Live Animal Regulations.*

6. Importētāja valsts/ *Country of import*

7. Darījuma mērķis/ *Purpose of transaction*

8. Drošības zīmoga Nr./ *Security stamp No*

Atšķirīga/ *Varios*

Q

9. Zinātniskais nosaukums (klase un suga) un sugas kopējais nosaukums/ *Scientific name (genus and species) and common name of species*

10. Īpatņ(-u) apraksts, ieskaitot raksturīgās skaita, vecuma un dzimuma pazīmes/ *Description of specimen/s, including identifying marks or numbers, age, sex*

11. Daudzums/ *Quantity*

12. CITES papildinājums/ *CITES Appendix*

13. EK pielikums/ *EC Annex*

14. Izcelsme/ *Source*

15. Izcelsmes valsts/ *Country of origin*

16. Atļaujas Nr. un datums/ *Permit No and date*

17. Izstādes reģistrācijas numurs/ *Exhibition registration number*

18. Iegūšanas datums (ja īpatnis ir cēlies no kopienas dalībvalsts)/ *Date of acquisition (if specimen originated in a Member State of the Community)*

19. Šo sertifikātu izsniedz/ *This certificate is issued by:*

Vieta/ *Place*

Datums/ *Date*

Paraksts un oficiālais zīmogs/ *Signature and official seal*

20. Papildu nosacījumi/ *Additional conditions*

21. Muitas iestādes atzīme (skatīt turpinājuma lapu)/ *Customs endorsement (see continuation sheet)*

7. pielikums. Eiropas Savienības turpinājuma lapas veidlapu forma (pēc Komisijas Regulas Nr. 865/2006)

 <p>EIROPAS KOPIENA/ EUROPEAN COMMUNITY</p> <p>KONVENCIJA PAR STARPTAUTISKO TIRDZNIECĪBU AR APDRAUDĒTO SAVAĻAS DZĪVNIEKU UN AUGU SUGĀM <i>Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora</i></p>	<p>CEĻOJOŠĀS IZSTĀDES SERTIFIKĀTS/ TRAVELLING-EXHIBITION CERTIFICATE</p> <p>CITES PERSONĪGĀ ĪPAŠUMA SERTIFIKĀTS/ PERSONAL OWNERSHIP CERTIFICATE</p> <p>TURPINĀJUMA LAPA/ CONTINUATION SHEET</p> <p>_____ lapa no _____ / _____ page of _____</p>
<p>1. Oriģināla sertifikāta Nr./ <i>Original certificate No</i></p> <p>8. Drošības zīmoga Nr./ <i>Security stamp No</i></p>	<p>4. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ <i>Issuing Management Authority</i></p> <p>Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV 1010, Rīga, Latvija Fax:(371)7509544 Tel:(371)7509545</p>
<p>3. Īpatņa(-u) īpašnieks (vārds, pastāvīga adrese un reģistrācijas valsts)/ <i>Owner of specimen(s) (name, permanent address and country of registration)</i></p>	
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>
<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>	<p>_____ Importa muitas iestāde <i>Customs Office of import</i></p> <p>_____ Datums <i>Date</i></p> <p>_____ Paraksts <i>Signature</i></p> <p>_____ Oficiālais zīmogs <i>Official stamp</i></p>

**Konvencija par starptautisko
tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas
dzīvnieku un augu sugām**

VII panta 6. punkts

ZINĀTNISKAIS MATERIĀLS

1. Saturs:

2. No (pilns nosaukums un adrese):

3. Reģistrācijas Nr.:

4. Kam (pilns nosaukums un adrese):

5. Reģistrācijas Nr.:

Etiķetes Nr.:

Šī daļa jāatdod uzraudzības iestādei uzreiz pēc izmantošanas

Sūtītāja reģistrācijas Nr.

Saņēmēja reģistrācijas Nr.

Saturs:

Etiķete Nr.:

9. pielikums. Eiropas Savienības iekšzemes sertifikāta veidlapu forma (pēc Komisijas Regulas Nr. 865/2006)

EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY			
KOPĪJA izsniedzēja uzraudzības iestāde/ COPY for the issuing authority	1. Turētājs/ Holder	<p>SERTIFIKĀTS CERTIFICATE</p> <p><i>Nav paredzēts izmantošanai ārpus Eiropas Kopienas/ Not for use outside the European Community</i></p> <p>Padomes Regula (EK) Nr. 338/97 un Komisijas Regula (EK) Nr. 865/2006 par savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību, reglamentējot to tirdzniecību <i>Council Regulation (EC) No 338/97 and Commission Regulation (EC) 865/2006 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein</i></p>	Nr. / No
	2. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļaujā novietojuma vieta/ Authorised location for live specimens of Annex A species	3. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing management authority	
4. Īpatņu apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimums/ dzimšanas datums)/ Description of specimens (incl. Marks, sex/ date of birth for live animals)	5. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)		6. Daudzums/ Quantity
	7. CITES pielikums/ CITES Appendix	8. EK pielikums/ EC Annex	9. Avots/ Source
2	10. Izcelsmes valsts/ Country of origin		
	11. Atļaujas Nr./ Permit No		12. Izniegšanas datums/ Date of issue
16. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species		13. Importa dalībvalsts/ Member State of import	
17. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species		14. Dokumenta Nr./ Document No	15. Izniegšanas datums/ Date of issue
18. Ar šo apliecinu, ka iepriekš minētie īpatņi/ It is hereby certified that the specimens described above:			
☐ ir iegūti savvaļā saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem; <i>were taken from the wild in accordance with the legislation in force in the issuing Member State;</i>			
☐ ir pamestie vai izbēgušie, kuri tikuši atgūti saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā notika atgūšana; <i>are abandoned or escaped specimens that were recovered in accordance with the legislation in force in the issuing Member State;</i>			
☐ ir dzimuši un auguši nebrīvē vai ir mākslīgi pavairoti; <i>are captive born-and-bred or artificially propagated specimens;</i>			
☐ ir iegūti vai ievesti Kopienā saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97; <i>were acquired in or introduced into the Community in compliance with the provisions of Regulation (EC) No 338/97;</i>			
☐ ir iegūti vai ievesti Kopienā pirms 1997. gada 1. jūnija saskaņā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 3626/82 noteikumiem; <i>were acquired in or introduced into the Community before 1 June 1997 in accordance with Regulation (EEC) No 3626/82;</i>			
☐ ir iegūti vai ievesti dalībvalsts teritorijā, pirms tiem vai šai dalībvalstij kļuva piemērojamas Regulas (EK) Nr. 338/97 vai (EEK) Nr. 3626/82, vai Konvencija; <i>were acquired in or introduced into the issuing Member State before the provisions of the Regulations (EC) No 338/97 or 3626/82 or of CITES became applicable in this territory;</i>			
☐ tiks izmantoti zinātnes attīstības/ audzēšanas vai pavairošanas/ pētniecības, vai izglītības, vai citos nekaitīgos nolūkos. <i>are to be used for the advancement of science/ breeding or propagation/ research or education or other non-detrimental purposes.</i>			
19. Šis dokuments tika izniegts, lai/ This document is issued for the purpose of:			
☐ apliecinātu, ka (re) eksportējamais eksemplārs ir iegūts saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par attiecīgu sugu aizsardzību; <i>confirming that a specimen to be (re-) exported has been acquired with the legislation in force on the protection of the species in question;</i>			
☐ atbrīvotu A pielikumā uzskaitītos īpatņus no aizliegumiem attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 338/97 8.pantā 1.punktā minētajām komerciālām darbībām; <i>exempting Annex A specimens from the prohibitions relating to commercial activities listed in Article 8(1) of Regulation (EC) No 338/97;</i>			
☐ pilnvarotu A pielikumā uzskaitīto dzīvo īpatņu pārvietošanu Kopienā no atrašanās vietas, kas norādīta importa atļaujā vai jebkurā sertifikātā. <i>authorising the movement within the community of a live Annex A specimen from the location indicated in the import permit or in any certificate.</i>			
20. Īpaši nosacījumi/ Special conditions			
☐ Sertifikāts derīgs tikai turētājam, kas minēts 1.aīlē (izniegts saskaņā ar Regulas (EK) Nr.865/2006 48.pantā 1.punkta d) apakšpunktu <i>Certificate valid only for holder named in box 1 (issued under Article 48(1)(d) of Regulation (EC) No 865/2006.</i>			
Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official		Vieta un datums/ Place and date	Paraksts un zīmogs/ Signature and stamp

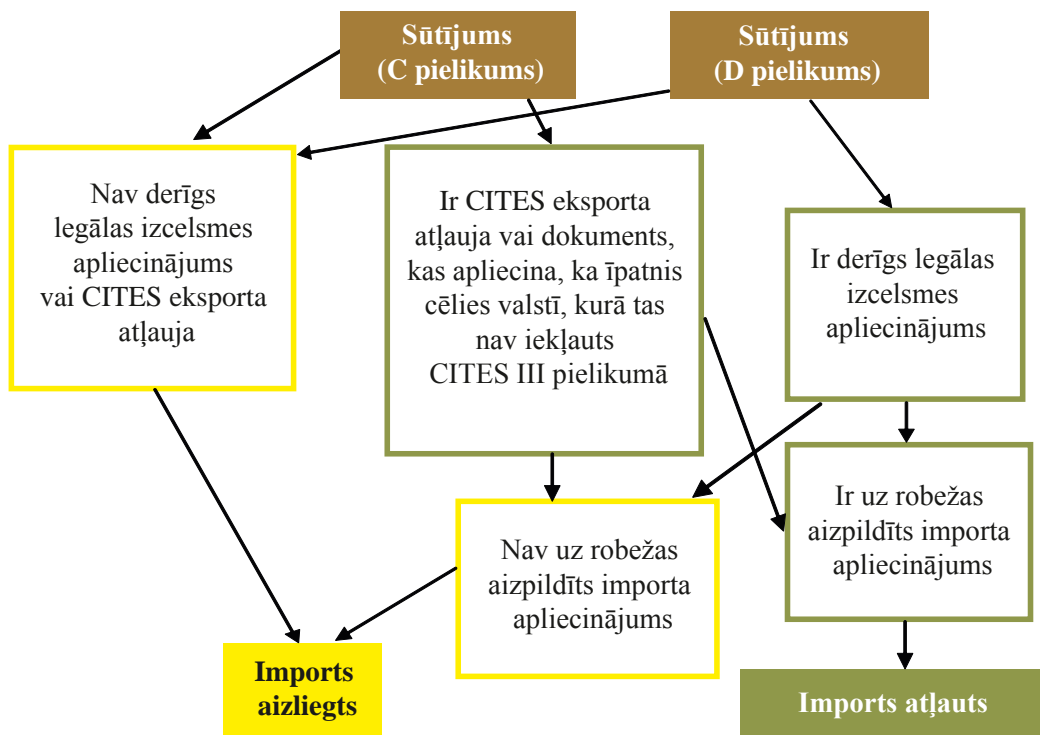
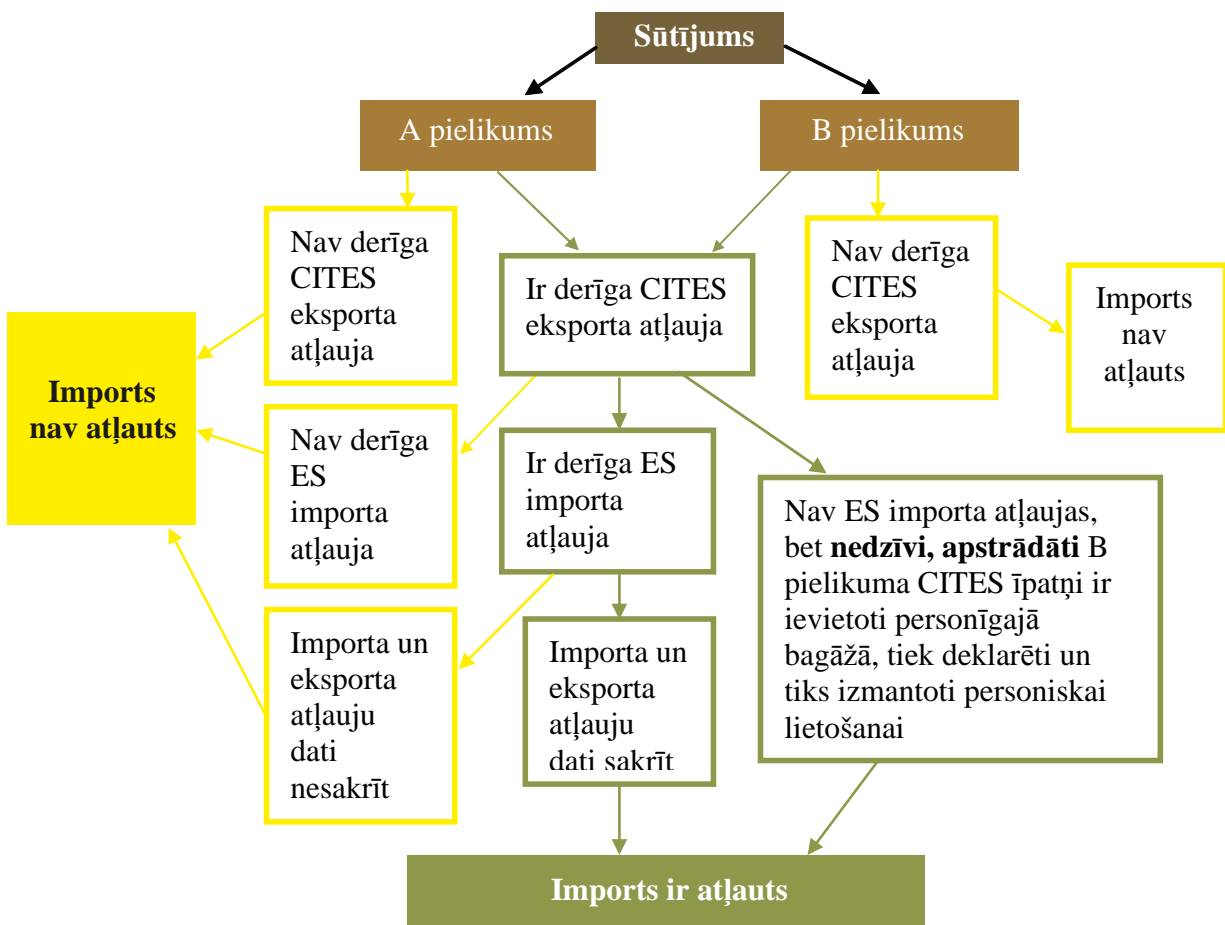
EIROPAS KOPIENA/EUROPEAN COMMUNITY

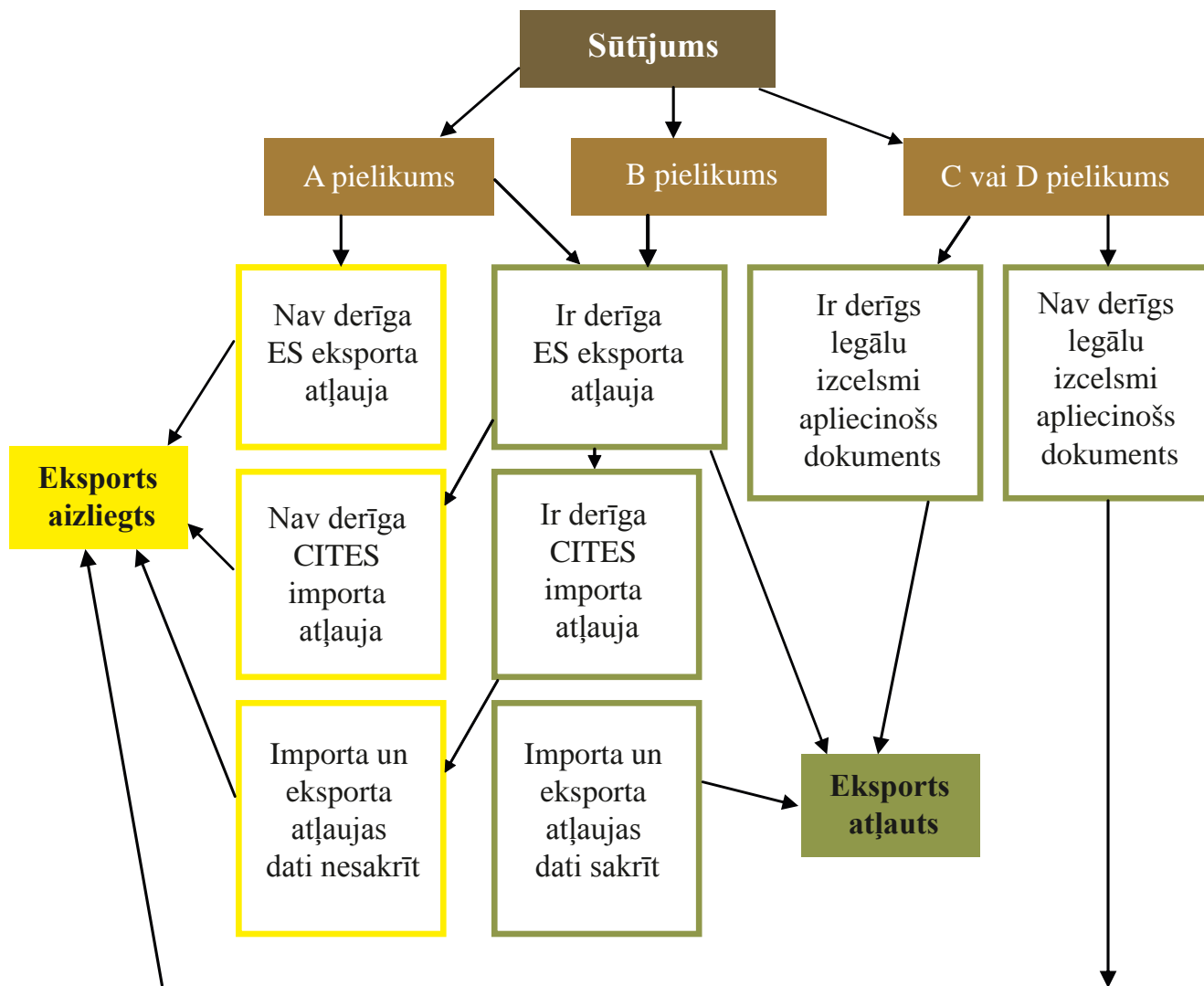
ORIGINĀLS/ ORIGINAL	1. Turētājs/ Holder:	SERTIFIKĀTS CERTIFICATE	Nr. / No	
		<i>Nav paredzēts izmantošanai ārpus Eiropas Kopienas/ Not for use outside the European Community</i>		
	2. A pielikuma sugu dzīvo īpatņu atļaujā novietojamas vietas/ Authorized location for live specimens of Annex A species	3. Izsniedzēja uzraudzības iestāde/ Issuing management authority Vides ministrija Dabas aizsardzības pārvalde Eksporta iela 5, LV-1010, Rīga, Latvija Fax: (371) 7509544 Tel: (371) 7509545		
1	4. Īpatņu apraksts (tai skaitā pazīmes un dzīva dzīvnieka dzimšanas datums)/ Description of specimens (incl. Marks, sex/ date of birth for live animals)	5. Neto masa (kg)/ Net mass (kg)	6. Daudzums/ Quantity	
		7. CITES pielikums/ CITES Appendix	8. EK pielikums/ EC Annex	9. Avots/ Source
		10. Izcelsmes valsts/ Country of origin		
		11. Atļaujas Nr./ Permit No	12. Izniegšanas datums/ Date of issue	
	16. Sugu zinātniskais nosaukums/ Scientific name of species	13. Importa dalībvalsts/ Member State of import		
	17. Sugu plaši pazīstamais nosaukums/ Common name of species	14. Dokumenta Nr./ Document No	15. Izniegšanas datums/ Date of issue	
	18. Ar šo apliecinu, ka tiešriekš minētie īpatņi: / It is hereby certified that the specimens described above:			
	☐ ir iegūti savvaļā saskaņā ar izcelsmes dalībvalsts tiesību aktiem; <i>were taken from the wild in accordance with the legislation in force in the issuing Member State;</i> ☐ ir pamestie vai izbēgušie, kuri tikuši atgūti saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā notika atgūšana; <i>are abandoned or escaped specimens that were recovered in accordance with the legislation in force in the issuing Member State;</i> ☐ ir dzimuši un augsni nebrīvē vai ir mākslīgi pavairoti; <i>are captive born-and-bred or artificially propagated specimens;</i> ☐ ir iegūti vai ievesti Kopienā saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 338/97; <i>were acquired in or introduced into the Community in compliance with the provisions of Regulation (EC) No 338/97;</i> ☐ ir iegūti vai ievesti Kopienā pirms 1997. gada 1. jūnija saskaņā ar Padomes Regulu (EEK) Nr. 3626/82 noteikumiem; <i>were acquired in or introduced into the Community before 1 June 1997 in accordance with Regulation (EEC) No 3626/82;</i> ☐ ir iegūti vai ievesti dalībvalsts teritorijā, pirms tiem vai šai dalībvalstij kļuva piemērojamas Regulas (EK) Nr. 338/97 vai (EEK) Nr. 3626/82, vai Konvencija; <i>were acquired in or introduced into the issuing Member State before the provisions of the Regulations (EC) No 338/97 or 3626/82 or of CITES became applicable in this territory;</i> ☐ tiks izmantoti zinātnes attīstības/ audzēšanas vai pavairošanas/ pētniecības, vai izglītības, vai citos nekaitīgos nolūkos. <i>are to be used for the advancement of science/ breeding or propagation/ research or education or other non-detrimental purposes.</i>			
	19. Šis dokuments tika izsniegts, lai/ This document is issued for the purpose of:			
	☐ apliecinātu, ka (re) eksportējamais eksemplārs ir iegūts saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem par attiecīgu sugu aizsardzību; <i>confirming that a specimen to be (re-) exported has been acquired with the legislation in force on the protection of the species in question;</i> ☐ atbrīvotu A pielikumā uzskaitītos īpatņus no aizliegumiem attiecībā uz Regulas (EK) Nr. 338/97 8.pantā 1.punktā minētajām komerciālām darbībām; <i>exempting Annex A specimens from the prohibitions relating to commercial activities listed in Article 8(1) of Regulation (EC) No 338/97;</i> ☐ pilnvarotu A pielikumā uzskaitīto dzīvo īpatņu pārvietošanu Kopienā no atrašanās vietas, kas norādīta importa atļaujā vai jebkurā sertifikātā, <i>authorising the movement within the community of a live Annex A specimen from the location indicated in the import permit or in any certificate.</i>			
	20. Īpaši nosacījumi/ Special conditions			
	☐ Sertifikāts derīgs tikai turētājam, kas minēts 1.aifē (izsniegts saskaņā ar Regulas (EK) Nr.865/2006 48.pantā 1.punkta d) apakšpunktu <i>Certificate valid only for holder named in box 1 (issued under Article 48(1)(d) of Regulation (EC) No 865/2006.</i>			
	Izsniedzēja amatpersona/ Name of issuing official	Vietu un datums/ Place and date	Paraksts un zīmogs/ Signature and stamp	

10. pielikums. Fitosanitārā sertifikāta paraugs

1. Eksportētāja nosaukums un adrese Name and address of exporter		2. FITOSANITĀRAIS SERTIFIKĀTS PHYTOSANITARY CERTIFICATE Nr. EC/LV/ No	
3. Saņēmēja nosaukums un adrese Declared name and address of consignee		4. Latvijas augu aizsardzības organizācija Plant protection organisation of Latvia (Valsts) augu aizsardzības organizācijai to plant protection organisation(s) of	
6. Transportēšanas veids Declared means of conveyance		5. Izcelsme Place of origin LATVIJA LATVIA Valsts augu aizsardzības dienests State Plant Protection Service	
7. Ievešanas punkts Declared point of entry		9. Daudzums Quantity declared	
8. Marķējums; vietu skaits un iepakojuma apraksts; produkta nosaukums; augu botāniskais nosaukums Distinguishing marks; number and description of packages; name of product; botanical name of plants			
10. Tiek apliecināts, ka augstāk aprakstītie augi vai augu produkti: – ir apsekoti pēc esošām metodikām un noteikumiem; – nesatur karantīnas vai citus bīstamus organismus; – atbilst importētājās valsts fitosanitārajām prasībām This is to certify that the plants or plant products described above: – have been inspected according to appropriate procedures, and – are considered to be free from quarantine pests, and practically free from other injurious pests; and – are considered to conform with the current phytosanitary regulations of the importing country			
11. Papildu deklarācija Additional declaration			
KĪMISKĀ APSTRĀDE DISINFESTATION AND/OR DISINFECTION TREATMENT		18. Izdošanas vieta Place of issue	
12. Apstrādes veids Treatment		Datums Date	
13. Darbīgā viela Chemical (active ingredient)	14. Iedarbības laiks un temperatūra Duration and temperature	Valsts inspektora uzvārds un paraksts Name and signature of authorized officer	Organizācijas spiedogs Stamp of organisation
15. Koncentrācija Concentration	16. Datums Date		
17. Papildu informācija Additional information			

13. pielikums. Storveidīgo zivju sugu kodi

Suga	Kods
<i>Acipenser baerii</i>	BAE
<i>Acipenser baerii baicalensis</i>	BAI
<i>Acipenser brevirostrum</i>	BVI
<i>Acipenser dabryanus</i>	DAB
<i>Acipenser fulvescens</i>	FUL
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	GUE
<i>Acipenser medirostris</i>	MED
<i>Acipenser mikadoi</i>	MIK
<i>Acipenser naccarii</i>	NAC
<i>Acipenser nudiventris</i>	NUD
<i>Acipenser oxyrhynchus</i>	OXY
<i>Acipenser oxyrhynchus desotoi</i>	DES
<i>Acipenser persicus</i>	PER
<i>Acipenser ruthenus</i>	RUT
<i>Acipenser schrenckii</i>	SCH
<i>Acipenser sinensis</i>	SIN
<i>Acipenser stellatus</i>	STE
<i>Acipenser sturio</i>	STU
<i>Acipenser transmontanus</i>	TRA
<i>Huso dauricus</i>	DAU
<i>Huso huso</i>	HUS
<i>Polyodon spathula</i>	SPA
<i>Psephurus gladius</i>	GLA
<i>Pseudoscaphirhynchus fedtschenkoi</i>	FED
<i>Pseudoscaphirhynchus hermanni</i>	HER
<i>Pseudoscaphirhynchus kaufmanni</i>	KAU
<i>Scaphirhynchus albus</i>	ALB
<i>Scaphirhynchus platorynchus</i>	PLA
<i>Scaphirhynchus suttkusi</i>	SUS
Jauktas sugas (tikai fasētajam kaviāram)	MIX
Hibrīdiem: kods no mātītes sugas x kods no tēviņa sugas	YYYxXXX

